

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**175944**

**BANKALARDA KREDİ VE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı**

**Prof. Dr. Peyami Çarıkçioğlu**

**Didem BAKANÖĞLU**

**2005/İstanbul**

## ÖNSÖZ

Tez çalışmamda, gerek teorik anlamda, gerekse tez içeriğinde önemli bir yer tutan pratik uygulamalarda, bana yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Peyami ÇARIKÇIOĞLU'na teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

### Tablolar Listesi

### Şekiller Listesi

Giriş	1
<b>BÖLÜM 1 - BANKACILIKTA BİLANÇO YÖNETİMİ</b>	<b>3</b>
<b>1.1. Bankacılıkta Bilanço Yönetimi ve İzlenmesi</b>	<b>3</b>
1.1.1. Dünya Bankacılık Piyasalarında Yaşanan Gelişmeler	3
1.1.2. Banka Yönetim Anlayışında Tarihsel Gelişim	4
1.1.2.1. Likidite Yönetimi	5
1.1.2.2. Aktif Yönetimi	6
1.1.2.3. Sermaye Yönetimi	6
1.1.2.4. Pasif Yönetimi	6
<b>1.2. Bankalarda Aktif - Pasif Yönetimi</b>	<b>7</b>
1.2.1. Aktif-Pasif Yönetimi	7
1.2.2. Aktif ve Pasif Sorunları ve Yönetimi	8
1.2.2.1. Aktif Kullanımlar	9
1.2.2.2. Pasif Kullanımlar	9
1.2.2.3. Simülasyona Dayalı Aktif-Pasif Modellemesi	9
1.2.2.3.1. Piyasa Senaryolarının Oluşturulması	10
1.2.2.3.2. Bilanço Modellemesi	10
1.2.2.3.3. Pozisyon Modellemesi / Değerlemesi	11
1.2.2.3.4. Aktif/Pasif Analizleri ve Raporlaması	11
<b>BÖLÜM 2 - BANKALARDA KREDİ YÖNETİMİ</b>	<b>12</b>
<b>2.1. Kredinin Tanımı ve Genel Yapısı</b>	<b>12</b>
2.1.1. Kredinin Tanımı	12
2.1.2. Kredinin Unsurları	13
2.1.2.1. Zaman Unsuru	14
2.1.2.2. Güven Unsuru	14
2.1.2.3. Risk Unsuru	14
2.1.2.4. Gelir Unsuru	15
2.1.3. Kredinin Fonsiyonları ve Yararları	15
2.1.4. Şirketlerde Kredi İhtiyacı Doğma Sebepleri	15
2.1.5. Kredi Türleri	16
2.1.5.1. Niteliklerine Göre Krediler	16
2.1.5.2. Vadelerine Göre	16
2.1.5.3. Kullanım Amaçlarına Göre	17
2.1.5.4. Teminatlarına Göre	17
2.1.5.5. Sektörlere Göre	17
2.1.5.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre	17
2.1.5.7. Nakdi Krediler	18
2.1.5.7.1. Spot Krediler	18
2.1.5.7.2. Rotatif Krediler	18
2.1.5.7.3. Dövizle Endeksli Krediler	18
2.1.5.7.4. İskonto-İstira Krediler	18

2.1.5.7.5. Döviz Kredileri	19
2.1.5.7.6. Prefinansman	19
2.1.5.7.7. Postfinansman	19
2.1.5.8. Gayri Nakdi Krediler	19
2.1.5.8.1. Akreditif-Kabul-Aval Kredileri	19
2.1.5.8.2. Teminat Mektupları	20
2.1.6. Kredilerin Teminatları	20
2.1.6.1. Açık Krediler	20
2.1.6.2. Kefalet Karşılığı	20
2.1.6.3. Çek-Senet Karşılığı	21
2.1.6.4. Rehin	21
2.1.6.5. Alacak Temliki	21
<b>2.2. Kredilendirme Süreci</b>	<b>21</b>
2.2.1. Kredilendirme Prensipleri	21
2.2.2. Kredilendirme Süreci	22
2.2.2.1. Kredi Analizi	24
2.2.2.2. Analiz Yöntemleri	25
2.2.2.2.1. Statik (Duraksal) Analiz	25
2.2.2.2.2. Dinamik (Devrimsel) Analiz	25
2.2.2.3. Finansal Tablolar Analiz Yöntemleri	26
2.2.2.3.1. Yüzde Metodu (Dikey Analiz)	26
2.2.2.3.2. Karşılaştırmalı Analiz	26
2.2.2.3.3. Eğilim (Trend) Yüzdeleri	27
2.2.2.3.4. Finansal Oran Analizleri	27
2.2.2.3.5. Zaman Açısından Karşılaştırma	27
2.2.2.3.6. Sektör Ortalamaları ile Karşılaştırma	27
2.2.2.3.7. Deneyim Sonunda Elde Edilen Oranlarla Karşılaştırma	28
2.2.2.4. Analizde Kullanılan Oranlar	28
2.2.2.4.1. Likidite Durumu Analizinde Kullanılan Oranlar	28
2.2.2.4.2. Firmanın Finansal Yapısı ile İlgili Oranlar	29
2.2.2.4.3. Faaliyet Oranları	29
2.2.2.4.4. Firmanın Karlılık Durumunu Gösteren Oranlar	29
2.2.2.4.5. Karşılama Oranları	30
2.2.2.4.6. Büyüme Oranları	30
2.2.2.5. Fon Akım Analizleri	31
2.2.2.6. Nakit Akım Analizleri	32
2.2.3. Klasik Kredi Analiz Raporları	33
2.2.4. Kredi Risk Derecesi (Rating)	34
2.2.5. Kredi Taleplerinin Kabul Edilmeme Nedenleri	36
2.2.5.1. Bankanın Dışsal Kredi Politika ve Stratejileri	37
2.2.5.2. Bankanın İçsel Kredi Politika ve Stratejileri	37
2.2.5.3. Müşteriye Bağlı Nedenler	37
2.2.5.4. Yasal Nedenler	37
2.2.6. Kredi Limiti ve Şartlarının Belirlenmesi	37
<b>2.3. Kredi Fiyatlaması</b>	<b>39</b>
2.3.1. Kredilere İlişkin Gider-Maliyetler	41
2.3.1.1. Fonlama Maliyeti	41
2.3.1.2. Risk Piriimi	41
2.3.1.3. Kredi Hazırlık ve Kullanım Giderleri	41
2.3.2. Kredi Fiyatlamasında Faiz Dışı Faktörler	42
2.3.3. Kredi Fiyatlama Yöntemleri	43

<b>2.4. Kredilerin İzlenmesi</b>	43
2.4.1. Erken Uyarı Göstergeleri	45
2.4.1.1. Firmanın İçsel Erken Uyarı Göstergeleri	46
2.4.1.1.1. Finansal Göstergeler	46
2.4.1.1.2. Yönetimsel Göstergeler	46
2.4.1.2. Firmanın Dışsal Erken Uyarı Göstergeleri	47
2.4.1.2.1. Faaliyetler	47
2.4.1.2.2. Bankalar	47
2.4.2. Kredi Yönetiminde Yapılan Hatalar	48
2.4.2.1. Kredi Tahsis Hataları	49
2.4.2.2. Kredi Kullanım Hataları	49
2.4.2.3. Teminatlandırma Hataları	49
2.4.3. Kredi Riskini Azaltma Yöntemleri	50
<b>BÖLÜM 3 - BANKALARDA KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ</b>	51
<b>3.1 Kredi Riski ve Yönetim Stratejileri</b>	51
3.1.1. Kredilerin Seçimi	56
3.1.2. Kredi Riskinin Sınırlandırılması	57
3.1.2.1. Kredi Riskinin Dağıtılması	57
3.1.2.2. Etkin Bir Kredi Portföyü Oluşturulması	57
3.1.2.3. Riskin Bölüşülmesi	57
3.1.2.4. Risk Sınıfı Oluşturulması Bölüşülmesi	58
3.1.2.5. Riskin Denkleştirilmesi	58
3.1.3. Kredi Çeşitlendirilmesi	58
3.1.4. Kredi Riski Yönetimine İlişkin İlişkiler	60
3.1.4.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması	60
3.1.4.2. Güvenilir Kredilendirme İşlevinin Belirlenmesi	61
3.1.4.3. Kredilerin Uygun Yönetimi, Ölçümü ve İzlenmesi	61
3.1.4.4. Kredi Riskinin Uygun Kontrolünün Yapılması	62
3.1.4.5. Gözetim ve Denetim Otoritesinin Rolü	63
<b>3.2 Derecelendirme</b>	63
3.2.1. Derecelendirme Şirketleri	64
3.2.2. Derecelendirmenin Kapsamı	64
3.2.3. İyi bir Derecelendirme Sistemi Nasıl Olmalı	68
3.2.4. Derecelendirme Şirketlerinin Değerlendirmede Dikkate Aldıkları Ölçütler	71
3.2.4.1. Ülke Riski	73
3.2.4.2. Sektör Riski	73
3.2.4.3. Firma Riski	74
3.2.4.3.1. Yönetim Kalitesi ve Stratejisi	74
3.2.4.3.2. İşletme Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi	74
3.2.4.3.3. Muhasebe Uygulamaları	75
3.2.4.3.4. Finansal Durum	75
<b>3.3. Basel II Kredi Risk Ölçüm Önerileri</b>	76
3.3.1. Standart Yaklaşım	76
3.3.2. Dahili Derecelendirmeye Dayalı Temel Yada İleri Yaklaşım	78
<b>3.4. Piyasa Riski - Kredi Riski İlişkisi</b>	82
3.4.1. Direkt Kredi Riski	82
3.4.2. Piyasa Riskinden Oluşan Kredi Riski	83
3.4.3. Piyasa Riski-Kredi Riski Farklılıklar	84

<b>BÖLÜM 4 - BANKALARDA KREDİ TAHSİS UYGULAMASI, ÖRNEK FİRMA ANALİZİ</b>	<b>87</b>
<b>4.1. Örnek Firma Bilgileri ve Mali Tabloları</b>	<b>87</b>
<b>4.2. Banka Formatı Mali Tablolar, Rasyolar</b>	<b>93</b>
4.2.1. Bifanço	93
4.2.2. Gelir Tablosu	94
4.2.3. Rasyolar	95
4.2.4. Nakit Akım Tablosu	96
<b>4.3. Değerleme ve Yorumlar</b>	<b>97</b>
4.3.1. Likidite Analizi	97
4.3.2. Finansal Analiz	98
4.3.3. Faaliyet Oranları analizi	99
4.3.4. Karlılık Analizi	102
4.3.5. Büyüme Oranları Analizi	103
4.3.6. Nakit Akım Tablosu Analizi	105
4.3.7. Genel Değerlendirme ve Sonuç	107
<b>SONUÇ</b>	<b>109</b>
Kaynakça	

## TABLolar

Tablo 1	:	Banka Bilançosu
Tablo 2	:	Standart Yaklaşımında Risk Ağırlıkları
Tablo 3	:	Kredi Riski Ölçüm Önerileri (Özet Tablo)
Tablo 4	:	Geleneksel Risk Ölçümleri
Tablo 5	:	Piyasa-Kredi Risk (Farklar ve Ortak Noktalar)

## ŞEKİLLER

Şekil 1	:	Kredi Riski Yönetimi Uygulama Aşamaları
---------	---	-----------------------------------------

# BÖLÜM 1

## BANKACILIKTA BİLANÇO YÖNETİMİ

### 1.1. Bankacılıkta Bilanço Yönetimi ve İzlenmesi:

#### 1.1.1. Dünya Bankacılık Piyasalarında Yaşanan Gelişmeler :

20. yy. ikinci yarısından itibaren dünya bankacılık sisteminde önemli gelişmeler olmuştur. Teknolojik gelişmelerin güncel bankacılık işlemlerine etki yapması, hukuki değişikliklerle birlikte yeni finansal ürünlerin kullanılması ve artan rekabet ortamı bankacılık piyasasını da etkisi altına almıştır.

Piyasalardaki arz ve talep yönlerinde artan rekabet ve kurum ve ürün sayısındaki çeşitlenme, bankaların kredi piyasalarındaki teknelci etkinliğini azaltmış ve yatırımcılara birçok alternatif arasından seçim yapma imkanı tanımıştır. (Leasing, faktoring, forfaiting ve finansman şirketleri.)

Rating şirketleri sayesinde mali yapısı güçlü şirketlerinin finansman ihtiyaçlarını sermaye piyasalarından sağlanması, bankaları geriye kalan orta ve düşük ratingli şirketlerin finansman talepleriyle baş başa bırakmıştır.

Bu rekabet ortamı banka bilançosu yönetimi devrini bitirerek yerine müşteri odaklı bir bilanço yönetimi dönemine bırakmıştır. Bankalar topladıkları mevduatları artık istedikleri koşul ve faiz oranlarında kredi olarak plase etme konusunda zorlanmaya başlamışlar ve farklı alanlara yönelmişlerdir.

1950 yılından buyana dünya bankacılık piyasasında yaşanan tarihsel gelişim özetle;

1950 – 1970 Dönemi \_\_\_\_\_ “Regulation”  
Riskin Kamu otoriteleri tarafından denetimi



1970 – 1990 Dönemi \_\_\_\_\_ “Deregulation”

Piyasa Düzenlemelerine getirilen sınırlamalarının azalması

1990 sonrası Dönemi \_\_\_\_\_ “Regulation”

Otokontrol sistemlerinin oluşturulması, kamu otoritesi ve uluslararası kurumların gözetimi.

### 1.1.2. Banka Yönetim Anlayışında Tarihsel Gelişim :

Bu gelişmelerin sonucu banka bilanço görünümleri değişmiş, aktiflerde farklı para birimleri mevduat olarak yer almaya başlamış ve buna karşılık mevduatların krediye dönüşüm oranı menkul kıymet portföylerinin etkisi ile azalmaya başlamıştır. Ayrıca kredi portföylerinde bireysel (tüketici, konut, taşıt) kredilerinin etkisi ile vade ve tür olarak değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır.

1929 büyük ekonomik buhranından sonra Bankacılık sektörü önemli bir değişim içine girmiş ve bu değişim sonucu yönetim anlayışında ciddi gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Zaman içinde Bankacılık sektöründe gelişen yönetim anlayışını daha iyi analiz edebilmek için, dönemler itibarıyla önemli ekonomik gelişmelere ve odaklanılan ürünlere bakmakta fayda olacaktır. 1 Ekonomik buhran sonrası Bankalar ağırlıklı olarak Devlet kağıtlarına yönelerek az riskli ancak likit ürünleri tercih etmeye başlamışlardır. Bunun sonucu;

*Bilançonun Aktif tarafının yönetilmesi ağırlıklı gündemi oluşturmaktaydı.*

Buhran sonrası yıllarda ekonominin düzelmeye süreciyle birlikte Bankaların risk alma eğilimleri arttı. Savaş sonrası yaşanan kalkınma hamleleri ve yatırımlar ekonominin fon talebini arttırdı, ancak, bu taleplere bankacılık kesimi cevap vermekte zorlanıyordu. Gerekli olan kaynaklar, geleneksel yaklaşımlar yüzünden yetersiz kalmıştı. Daha sonra, bilançonun Pasif tarafının yönetilmesi gündeme oturdu. 1973 petrol krizine kadar bankalar istedikleri şartlar ile reel ekonomiye fon plase ediyor ve ciddi karlar sağlıyorlardı. Petrol krizi sonrası ise durum değişmeye başladı;

1 Koray TULGAR, “Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi” T.B.B, 1993.s.19.

Dünya ekonomilerinde petrol tüketen ekonomilerden petrol üreten ekonomilere doğru ciddi bir servet transferi yaşanmaya başladı. Ancak bu servet transferi sonucu oluşan fon arz fazlası , talebin yetersizliği de eklenince Bankaların pasif tarafında birikimlere yol açıyordu.

Bunun sonucunda;

*Bilançolarda tekrar Aktif yönetimi önem kazanıyordu.*

Bankalar yüksek mevduatları plase edecek yönü bulmakta çok zorlandı. Gelişmekte olan ekonomilerin fon talepleri bankaların odak noktasıydı ve birikmiş olan mevduat, daha yüksek faizlerle gelişmekte olan ekonomilere plasman olarak aktarılmaya başlandı. 1980 sonrası karsız olan yatırımların, durgunluğun da etkisi ile şirketleri süratle iflasa sürüklemesi, tahsil edilemeyen krediler ve özellikle farklı niteliklerde kredi ve kredi türevleri bilanço yöntemini daha kompleks hale getirdi ve bankacıları yöntem değişikliğine zorladı.

Bankacılıkta sadece bir yönlü yönetim bırakılarak Aktif ve Pasifin etkileşimlerinin ve risklerinin de göz önüne alınarak birlikte değerlendirildiği Aktif-Pasif yönetimi uygulanmaya başlandı. Bankaların iyi yönetiminde aşağıda ana hatlarıyla verilen ve ilerleyen bölümlerde detaylarına girilecek olan risk unsurlarının iyi tanımlanması, ölçülmesi ve yönetilmesi büyük önem taşımaktadır. 2

#### **1.1.2.1. Likidite Yönetimi :**

Bir bankanın mevduat geri ödemeleri ve olağan veya ani nakit çıkışlarını karşılama için gerekli olan likit (nakit) veya likit aktif bulundurması gerekmektedir. Bu gereklilik bankanın piyasa itibari ve imajı açısından olduğu gibi bankanın sürekliliği anlamında da son derece önemlidir. Bir anlamda bankanın varlığını ve gücünü ifade eder. İleride üzerinde durulacak olan likidite riskinin yönetimi anlamında da kullanılmaktadır. Likidite, banka bilançosundaki kısa vadeli nakit karşılığı hesap hareketlerinin yönetimi olarak ifade edilebilir. Likidite “ Bankanın yükümlülüklerini tam olarak karşılama ve gereksinim duyduğu kaynakları zamanında temin edebilme kapasitesinin göstergesidir” 3

2 Suat TEKER “Piyasa Riski (Riske Maruz Değer “Value at Risk VAR” Hesaplama Modelleri) T.B.B. İstanbul, 25-26 Ekim 2001s,6,

3 Ekrem KESKİN “Bankacılıkta Risk ve Sermaye” İstanbulÜnv. İktisat Fakültesi, Doktora Tezi, İstanbul, 1992, s.32

#### **1.1.2.2. Aktif Yönetimi :**

Bankanın yüksek getirili ve riski düşük aktiflere yatırım yapması olarak tanımlanabilir. Aktiflerin getirileri yüksek olmakla birlikte geri ödenmesi olasılığı da (ödenmeme anlamında, default risk) yüksektir. Yüksek getiri sağlarken, alınan riskin azaltılması amacıyla portföy yönetimi mantığı ile hareket edilerek aktif yapının çeşitlendirilmesine çalışılmaktadır.

Portföy yönetimi ile aktiflerin riskleri dağıtılarak olası bir ödenmeme durumunda katlanılacak zararın azalması amaçlanmaktadır. Bankanın aktif portföyünün yapısı üst yönetimin stratejik kararları doğrultusunda şekillenmektedir. Bankanın kısa-orta-uzun vadeli, ticari, bireysel, tüketici veya yatırım kredileri vermesi ve menkul kıymet portföyü taşımak, bu stratejik kararların birer sonucudur.

#### **1.1.2.3. Sermaye Yönetimi :**

Bankalarda mevzuatların ön gördüğü ve üstlenilen operasyonel işlemlerin gereği olan en az tutarda öz sermayeyi bulundurmamakla zorunludur. Mümkün olan en az sermaye tutarı ile operasyonları sürdürerek, beklenen karın elde edilmesine sermaye yönetimi denir.

Fazla sermaye ile çalışması bankanın karlılığını olumsuz yönde etkileyeceği gibi yetersiz veya az sermaye ile faaliyetleri yürütmenin de bankayı istenmeyen sonuçlara götürebileceği unutulmamalıdır. Aktif kalemlerin her birinin riski farklı olabildiği için risk ağırlıklı sermaye tabanı güncel olarak hesaplanarak takip edilmelidir.

#### **1.1.2.4. Pasif Yönetimi :**

Bankanın aktiflerini mümkün olan en düşük maliyetle finanse etmesine olarak tanımlanabilir. Pasif yönetiminin iyi yapılmasıyla düşük maliyetli kaynak yaratmak ve yaratılan avantajlı kaynaklarla hem mevcut kredi faizleri üzerinden daha yüksek kazanç edilebilmekte, hemde maliyet avantajı sayesinde rekabetçi fiyat politikası ile kredi portföyünü geliştirme imkanı yakalanabilmektedir.

## 1.2. Bankalarda Aktif – Pasif Yönetimi

### 1.2.1. Aktif-Pasif Yönetimi

Birçok kişi Aktif – Pasif yönetimini güçlü ve mistik bir teknik, erdemli bir hüner veya sanat olduğunu düşünmekte ve bu şekilde ifade etmektedir. Aslında burda herhangi bir üstün güç, sanat veya sihir olmayıp sadece yılların verdiği bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkan tecrübe şeklinde tanımlamalarda yapılmıştır.

Aynı konuyla ilgili olarak özellikle bankacılara ve CEO lara “Aktif-Pasif Yönetimi nedir? Tanımını yaparmısınız?” diye sorulduğunda alınan cevapların çok büyük bir kısmı;<sup>4</sup> Aktif – Pasif yönetimi karı maksimize edip, riski minimize eden bir tekniktir cevabı olmuştur. Aslında bu cevap kısmen doğrudur. Ancak bu kadar basit bir yaklaşımla tanımlamak hayatı çok basite almakla eşdeğer bir yaklaşımdır. Ancak Aktif – Pasif yönetimi bu kadar basit ifade edilebilecek bir yöntem değildir. Finansın içinin tamamı, risk ve getiri bağlantısının çok iyi tanımlanmış yoludur.

“Aktif – Pasif yönetimi finansal kurumlarda uygulanan finansal risk yönetimidir.”<sup>5</sup>

Bu yönetim her yönüyle politika belirleme, bankanın yeniden fiyatlama ve vade programlarını yapılandırma, finansal anlamda hedge pozisyonları almak, sermaye bütçelemesi ve iç karlılık ölçümlerini kapsamaktadır. Bu aynı zamanda beklenmedik olay planlaması anlamında da bankanın faiz oranları, rekabet koşulları, ekonomik büyüme gibi çevresel beklenmeyen değişikliklerinin analiz edilmesi gerekliliğini ve bankanın bu değişikliklere nasıl cevap vereceğini de kapsamaktadır. Aktif – Pasif yönetimi bankanın hem aktif kalemlerini hem de pasif kalemlerini, likidite, karlılık ve güvenilirlik ilkeleri doğrultusunda çift taraflı olarak yönetilmesi tekniğine verilen addır.<sup>6</sup> Banka yönetiminin ana amacı getirileri maksimuma getirirken, riski minimumda tutmaktır.

4 Dennis G. UYEMURA ve diğerleri, “Financial Risk Management in Banking” The Theory & Application of Asset & Liability Management, A Bank Line Publication, U.S.A., 1993.s.1

5 Dennis G. UYEMURA ve diğerleri, a.g.e.,s.2

6 Koray TULGAR, a.g.e.s.9.

### 1.2.2. Aktif ve Pasif Sorunları ve Yönetimi :

Bankaların Aktif ve Pasif problemlerini görmek için banka bilançosu ana kalemlerini gözümüzün önüne getirmek yeterli olacaktır.

Bilanço bankanın kullandığı Kaynakları (Pasif) ve kaynakların kullandığı varlıkları (Aktif) gösterir. Bilançonun aktif toplamı, borçlar ve öz sermayenin toplamına eşittir. Bir başka ifadeyle banka kaynaklarını borç olarak veya öz sermayeden sağlarken, varlıklarını da kredi vererek veya menkul kıymet – sabit varlıklar oluşturmaktadır.

Bankaların bilançolarındaki temel Aktif/Pasif sorunu; daha kısa vadeli pasifler ile daha uzun vadeli aktiflerin birleşiminden oluşmasıdır. Bilançonun pasif tarafında en önemli kaynak olarak görünen mevduatlar ile aktif tarafında ana varlık olarak görünen krediler arasındaki uyumsuzluk en önemli Aktif/Pasif sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Banka bilançolarında aktif hesap kalemleri getirili ve getirisiz, pasif kalemleri ise maliyetli ve maliyetsiz olmak üzere ayrılırlar. Aktif taraftaki \* işaretli olan kalemler getirili olup, pasif tarafta \* işaretli olan kalemler ise maliyetli olan kalemlerdir.

**Tablo 1** :

#### **Banka Bilançosu**

<u>Aktifler (Varlıklar)</u>	<u>Pasifler (Kaynaklar)</u>
Nakit	Mevduatlar (*)
Bankalar (*)	Bankalar (*)
Menkul Kıymetler (*)	Yurt Dışı Krediler (*)
Krediler (*)	Diğer Borçlar
Sabit Kıymetler (*)	Diğer Pasifler
Diğer Aktifler	Öz Kaynaklar

### **1.2.2.1. Aktif Kullanımlar :**

Bilançoların Aktif tarafları Fon kaynaklarıdır. Bankalar bu kalemlerden para kazanırlar. Aktif kalemler arasında en yüksek risk ve getiriyi bazı istisnai durumlar dışında krediler elde etmektedir. Bazen hazine bonusu (kısa vadeli devlet borçlanma enstrümanları) veya tahviller (uzun vadeli devlet borçlanma enstrümanları) kredilerden daha yüksek getirili olmakla birlikte bu durumlar kısa süreli olmaktadır. Aktifin performans ölçütü yüksek geri ödeme ve faiz oranıyla kredi plasmanı yapmak ve müşterilerden kredi dışında gelir elde edebilecek ürünleri satabilmektir.

### **1.2.2.2. Pasif Kullanımlar :**

Bilançoların Pasif tarafı da fon kaynaklarıdır. Bankanın aktiflerden elde ettiği gelirlerin maliyeti pasif kalemlerden oluşmaktadır. Bankaların en önemli kar uygulamalarından birisi “vade transformasyonu”dur. Kısa vadeli kaynakların uzun vadeli kredilere dönüştürülmesi işlemi olarak tanımlanabilir. En önemli Aktif/Pasif sorunu olan vade uyumsuzluğu aslında bankaların çok önemli bir karlılık kaynağıdır. Düşük faizli Pasif kaynakların sürekli çevrilmesi varsayımıyla, elde edilen kaynakların uzun vadeli ve nispeten yüksek faizli ağırlıklı olarak kredi plasmanlarıyla değerlendirilmesi işleminden ibarettir. Dayanağı piyasalarda kısa vadeli mevduat ve kredi faizlerinin uzun vadeli faizlerden düşük olmasıdır.

### **1.2.2.3. Simülasyona Dayalı Aktif / Pasif Modellemesi :**

Aktif-Pasif Yönetimi sürecini faiz ve nakit akım vade uyumsuzlukları yaratan aktif ve pasif kalemleri arasındaki zamanlama, hacim ve fiyatların faiz oranlarına duyarlılık farklılığından kaynaklanan risklerin ölçülmesi ve yönetilmesi olarak tanımlayabiliriz.<sup>7</sup> Ayrıca döviz piyasalarında aktif olarak yer alan bankalar için farklı döviz cinslerindeki açık pozisyonlarından kaynaklanan kur riskide bu tanım kapsamında yer alır.

Entegre risk yönetimine verilen önemin giderek artması bilanço risklerinin yönetilmesi olarak da tanımlayabileceğimiz aktif/pasif yönetimine verilen önemin ve bunun piyasa ve kredi riskleri ile entegre olarak ölçülmesine ilişkin çalışmaların artmasına neden olmuştur.

<sup>7</sup> Deloitte & Touche “Risk Yönetimi Haber Bülteni” Eylül/Ekim 2002, Sayı 10.s.4.

Risk ölçümünü takiben sermaye tahsis metodolojilerinin tutarlılığının sağlanması amacıyla riske maruz değer hesabının yapılması gereksinimi risk ölçümünde istatistiksel olarak kanıtlanmış yaklaşımları gerekli kılmaktadır.

Simülasyona dayalı Aktif/Pasif Yönetim modellemesinde temel yaklaşım dört ana alanda toplanmaktadır.

#### **1.2.2.3.1. Piyasa Senaryolarının Oluşturulması :**

Piyasa senaryolarının oluşturulmasında stokastik simülasyon yöntemleri ve kullanıcı tarafından belirlenen stres senaryoları yaklaşımı kullanılır. Faiz oranı yapısının oluşturulmasında Vasicek, Hull & White (Extended Vasicek), Black & Karasinski, Ho and Lee, Cox-Ingersol-Ross, Heart-Jarrow- Morton gibi kabul edilmiş çeşitli modeller bulunmaktadır.

Söz konusu faiz modelleri mevcut getiri eğrisi ve faiz oranlarının tarihsel volatilitelerine dayanarak faiz oranlarının tahmin edilmesini sağlarlar. Kullanılan faiz oranı modeli, birden fazla para birimi için çok adımlı faiz oranı simülasyonları üretebilmektedir.

Stres senaryoları ise kullanıcı tarafından belirlenir.

#### **1.2.2.3.2. Bilanço Modellemesi :**

Bilanço modellemesinde bankanın faize duyarlı enstrümanlarının simüle edilen faiz oranları doğrultusunda davranışları modellenir.

Önemli miktarda piyasa ve pozisyon verisinin toplanması ve bilanço modelleme varsayımlarının yapılması, yapılan varsayımlar ile de banka faiz oranlarının ve bilanço kalemlerinin hacimlerinin gelişimi modellenir.

Banka faizleri vadesi gelen pozisyonların yeniden fiyatlamasında ve hacim gelişim varsayımlarının ise bilanço yapısının faize dayalı ve faiz dışı faktörler doğrultusunda oluşturulmasında kullanılır.

#### **1.2.2.3.3. Pozisyon Modellemesi / Değerlemesi :**

Banka pozisyonlarının ekonomik değerinin hesaplanmasında pozisyon nakit akımlarının bugünkü ve seçilen ileriki tarihteki değeri hesaplanır. Nakit akım serilerinin belirlenmesinde ve enstrümanların değerlemesinde simüle edilen faiz oranları kullanılır.

Her bir pozisyon seviyesinde yapılan bu değerlemede bu seviyede faiz gelir/gideri, bakiyelerin gelişmesi simüle edilmiş olur. Seçilen güven aralıklarında beklenen ve riske maruz faiz gelir/gideri ve bilanço gelişimi izlenebilir.

#### **1.2.2.3.4. Aktif/Pasif Analizleri ve Raporlaması :**

Yukarıda belirtilen işlemlerin sonucunda temel bazı raporlarla gelişmelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirilmesi gerekli raporlar;

- Bilanço Projeksiyonları,
- Faiz gelir/gider projeksiyonları,
- Nakit akım projeksiyonları,
- Riske Maruz net ekonomik değer ve net faiz geliri,
- Net ekonomik değer ve net faiz geliri stres, senaryo ve duyarlılık analizleri.



## BÖLÜM 2

### BANKALARDA KREDİ YÖNETİMİ

#### 2.1. Kredinin Tanımı ve Genel Yapısı

##### 2.1.1. Kredinin Tanımı :

Kredinin sözlük anlamı “Saygınlık ve Güven “ şeklinde olup, Latince de “İnanma” anlamına gelen CREDERE kökünden gelmektedir. 8 Genel tanımı ile kredi; “Nakdi veya gayri nakdi bir itibarın belirli bir süre için ve geri alınmak kaydı ile bir bedel karşılığında gerçek veya tüzel kişinin emrine verilmesi, verilmiş bir ekonomik kıymetin geri ödenmesinin veya bir hizmet taahhüdünün garanti edilmesidir.”9

Ekonomik tanımı ile kredi; “Hazır olan bir satın alma gücünün kullanılmasından belli bir süreyle karşı taraf lehine vazgeçilmesi veya bu gücün karşı tarafa terk edilmesidir.”10

Kredi güven ve güvene dayanan bir işlemdir. Kredi tasarruf edilen paranın piyasaya akmasını, malların en yararlı bir şekilde kullanılmasına aracılık etmesi sebebiyle ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır. Bankacılık açısından da Kredi bir başka şekilde ifade edilmektedir; “Hemen kullanılacak bir malın kullanımının, o malın ileri bir tarihte aynen geri vermesi vaadi ile mübadele edilmesidir.

Bankalar Kanununa göre Kredi; ”Bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayrinakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.”11

8 Mahmut USTA, “Temel Kredi Bilgileri”, Pamukbank Eğitim Yayınları, 3.Baskı,Nisan 1995,s.1.

9 Targan ÜNAL, “Kredi Sözleşmeleri”, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:1995-33, İstanbul, 1995., s.1.

10 Avni ZARAKOLU “Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No:232, Bankacılar Seri No:5, 9. Baskı, Ankara, 1989,s.47.

11 4389 sayılı Bankalar Kanunu (4743 sayılı kanun ile değişiklik yapılmış), [www.tbb.org.tr](http://www.tbb.org.tr)

Kredi mübadele esasına dayanmaktadır. Taraflardan kredi alan sahip olduğu olanak yada fon için, önceden belirlenmiş bedeli ile birlikte geri ödeme vadesinde bulunurken, diğer tarafı temsil eden finansal kurum ise sözü geçen olanağı yada fonu kararlaştırılan süre de kullandırmayı kabul etmektedir.<sup>12</sup>

Sonuç olarak kredi fon arz edenle talep eden arasında belirli bir vade için, belirlenen bir karşılık verilmek suretiyle sağlanan, güvene dayanan ancak güvenin Bankacılık anlamında teminat ile sağlamlaştırıldığı bir işemdir.

### 2.1.2. Kredinin Unsurları :

Bir işlemin kredi olabilmesi bazı şartların ve hususların varlığına bağlıdır. Bu hususlar, <sup>13</sup>

• Kredi alan taraf	Borçlu	(Borrower)
• Kredi veren taraf	Alacaklı	(Lender)
• Devredilen satın alma gücü/garanti	Kredi	(Credit)
• Ödeme vaadi	Vade	(Maturity)
• Güven ve saygınlık	İtibar	(Credibility)
• Teminat	Garanti	(Collateral)
• Faiz / Komisyon	Verim	(Interest-Return)

Kredi özellik itibarıyla güvene dayalı bir işlem olup, bankalar kredi verirken üç temel düşüncelerine cevap aramaktadırlar.

- Borcu alan, borcunu vadesinde ödemek isteyecek mi?
- Borçlunun vade geldiğinde ödeme gücü olacak mı?
- Borçlu vadesinde borcunu ödemediği takdirde borcu tazmin etmek mümkün mü?

Bu soruların ışığı altında Bankacılık'da Kredinin tanımında önemli dört ana unsur vardır.

<sup>12</sup> Güler ARAS "Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi" SPK Yayın No:30, Nisan 1996,s.4.

<sup>13</sup> Mahmut USTA, a.g.y, Nisan 1995s.2

### **2.1.2.1. Zaman Unsuru :**

Kredi olarak verilen paranın veya sunulan itibarın (Gayri nakdi kredi) belirli bir süre sonra iadesi veya tazmini gereklidir. Kredi de vade yani zaman son derece önemlidir. Belirsiz bir zamana dayanan kredi Amerika da olmamakla birlikte, kıta Avrupa sında ve Ülkemizde süresiz teminat mektupları ve benzeri garantiler yasal düzenlemelerle sınırlandırılmakla birlikte karşımıza çıkmaktadır. Vadenin uzaması göreceli olarak riski değiştirmekte ve genellikle belirsiz dönemin uzaması riski arttırmaktadır.

### **2.1.2.2. Güven Unsuru :**

Kredilerin belirli bir süre sonunda geri almak koşuluyla verilmiş olması, kredinin geri alınacağı varsayımını ve buna emin olunmasını simgelemektedir. Hiçbir kredi geri ödenmeyecek düşüncesi ile verilmez.

Kredinin esasını Krediye layık görülen kişi veya kuruluşun banka nezdindeki itibari kredinin güven unsurunu oluşturmaktadır. Bu güven ve sonucundaki itibar banka açısından kullanılacak kredinin nakdi veya gayri nakdi teminatlar alınmak suretiyle kullanılmasını belirleyici rol oynayacaktır.

### **2.1.2.3. Risk Unsuru :**

Bankacılıkta risk kredilerin ayrılmaz bir parçasıdır. Risk “ taraflarca kabul edilen veya istenilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, beklenen olayların gerçekleşmemesi yada beklenmeyen durumların ortaya çıkmasına bağlı olarak zarar etmesi olasılığını ifade eder”<sup>14</sup>

Ödünç verilen paranın yani kredilerin zamanında ve eksiksiz olarak tahsil edilememesi olasılığı veya verilen garantiye konu taahhüdün yerine getirilmesine kadar ortaya çıkabilecek olumsuz koşullar her zaman mevcut bir tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca kredinin eksiksiz ve zamanında ödenmemesi olasılığı bu riski oluşturmaktadır.

14 Emre ALKİN ve diğerleri, “Bankalarda Risk Yönetimine Giriş” Çetin Matbaacılık, İstanbul, Mayıs 2001, s.

#### **2.1.2.4. Gelir Unsuru :**

Bankalar elde ettikleri fonları, kredi olarak vermek ve varlıklarını faiz veya komisyon almak suretiyle arttırmak, geliştirmek zorundadırlar. Bu zorunluluk bankaların varlıklarını devam ettirmesi, toplanan kaynak sahiplerine karşı sorumlulukları ve banka ortaklarına kar sağlamak açısından önemlidir.

#### **2.1.3. Kredinin Fonksiyonları ve Yararları :**

Kredi ekonomik kalkınma ve gelişme için en önemli araçlardan biridir. Ekonomik kalkınmayı sağlayan kuruluşlar her zaman öz kaynak yetersizliği dolayısıyla yabancı kaynak ihtiyacı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu ihtiyaç çoğu zaman bankalar vasıtası ile kredi şeklinde karşılanmaktadır.

- Kredi tasarrufların, ihtiyaç sahiplerinin hizmetine sunulması işleviyle iktisadi faaliyetlerin devamını ve genişlemesini sağlar.
- Kredi bir tedavül aracı olarak, nakit para taşınması azalmakta ve ticari faaliyetlere hız kazandırır.
- Bir çok firmanın ihtiyaç duyduğu kaynağın sağlanması yoluyla, piyasada var olmasına ve üretim yoluyla milli gelir ve istihdama olumlu katkılar sağlar.
- Kullanılmayan (atıl) fonların, kredi müessesesi sayesinde ihtiyaç sahiplerine yönlendirilmesini, tasarrufu teşvik etmek de ve sermaye birikimini artırır.

#### **2.1.4. Şirketlerde Kredi İhtiyacı Doğma Sebepleri :**

Kredi kullanımlarının gerçek nedenlerinin bilinmesi banka açısından kredinin riskini nispeten azaltan bir etkidir. Şirketler açısından kredi ihtiyacı yaratan başlıca nedenler şöyle özetlenebilir;

- Firmaların hızlı büyümesi,
- Firmanın zarar etmesi,
- Yetersiz karlılık oranı,
- Firmadan büyük tutarlı kaynak çıkışı,
- Mevcut borçların ödenmesi,
- İşletme sermayesi ihtiyacı,
- Duran varlıkların finansmanı veya yenilenmesi,
- Vadeli ödeme yerine peşin satın alma opsiyonu kullanmak,
- Spekülatif amaçlar,
- Mevsimsel Hareketler,
- Beklenmeyen durumların gerçekleşmesi,
- Firma satın almak için doğan ihtiyaçlar.

#### **2.1.5. Kredi Türleri :**

Krediler, türleri açısından çok çeşitli sınıflara ayrılabilir. Banka veya banka dışı kaynaklı olarak gibi ayrımlar yapılmakla birlikte kredi türleri, kredilerin sınıflanmasında vade, kullanım amacı, sektör ve teminat gibi kriterler esas teşkil eder.

##### **2.1.5.1. Niteliklerine göre Krediler :**

- Nakit Krediler
- Gayri Nakdi Krediler

##### **2.1.5.2. Vadelerine Göre Krediler :**

- Kısa Vadeli Krediler
- Orta Vadeli Krediler
- Uzun Vadeli Krediler

### **2.1.5.3. Kullanım Amaçlarına Göre Krediler :**

- Yatırım Kredileri
- Yenileme ve Modernizasyon Kredileri
- İşletme Kredileri
- Tüketim Kredileri

### **2.1.5.4. Teminatlarına Göre Krediler :**

- Teminatlđ Krediler
- Teminatsız Krediler

### **2.1.5.5. Sektörlere Göre Krediler :**

- Özel Sektör Kredileri
- Kamu Sektörü Kredileri

### **2.1.5.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre Krediler :**

- Sanayi Kredileri
- Turizm Kredileri
- İhracat Kredileri
- Tarım Kredileri
- İç ve Dış Ticaret Kredileri

En genel anlamıyla krediler nakit ve gayri nakit krediler olmak üzere iki ana gruba ayrılabilir. Ayrıca bankalar tarafından 01/01/1986 yılından itibaren uygulamaya başlanan "Tek Düzen Hesap Planı" kredilere Türk Parası ve Yabancı Para olmak üzere ayırım getirmiştir. Günümüzde, ülkemizde en çok kullanılan kredi türleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

### **2.1.5.7. Nakdi Krediler :**

#### **2.1.5.7.1. Spot Krediler :**

Tüzel kişilerin kısa süreli fon ihtiyacını karşılamak üzere bir defalık kullanılan ve tekrar kullanımını için vade ve faiz konusunda yeniden anlaşmayı gerektiren kredi türüdür. Faiz ve anapara tahsilatı vade sonunda gerçekleşen bu kredi türünde kredi kullanım tarihinde sabitlenen kredi faiz oranı kredi kullanan firmayı piyasalardaki dalgalanmalardan korur. Kredinin tutarı uygulanacak faiz oranı ve vadesi, kredinin kullanıldığı tarihteki piyasa koşullarına göre saptanır.

#### **2.1.5.7.2. Rotatif Krediler :**

Tüzel kişilere açılan faizi üç aylık dönem sonlarında ödenen, borç bakiyesi kullanım ve tahsilatı zaman zaman artan veya eksilen rotatif türde nakit kredilerdir. Faiz tahakkuk ve tahsili Mart, Haziran, Eylül ve Aralık sonlarında olmak üzere yılda dört kez gerçekleştirilir. Vadesinden önce anapara kapatımı yapılabilir ancak faiz ödemesi devre sonları yapılmaktadır. Bankalar faiz oranları sabit olmadığı ve piyasa şartlarına göre yeniden belirlenebildiği için bu tür kredileri gecelik kredi olarak değerlendirirler. Rotatif Türk Lirası Krediler, firmaların ticari faaliyetleri sırasında gereksinim duydukları kısa süreli finansmanın sağlanması amacıyla kullanılan kredilerdir.

#### **2.1.5.7.3. Döviz Endeksli Krediler :**

İhracat ve döviz kazandırıcı hizmeti olmayan firmalara, kullanım aşamasında bir döviz cinsine endekslenerek TL karşılığı kullanılan kredilerdir. Kur riskine açık kredilerdir.

#### **2.1.5.7.4. İskonto-İştira Krediler :**

İştira-İskonto Kredileri, ticari işlemde doğmuş ve henüz vadesi gelmemiş ticari senetlerin nakde çevrilebilmesine olanak sağlayan bir kredi uygulamasıdır.

Kredi, senedin bankaya verilif tarihinden vade sonuna kadar geöecek süre için, senet tutarı üzerinden hesap edilecek faiz, komisyon, B.S.M.V. düşüldükten sonra kalan bakiye meblağın ödenmesi suretiyle kullanılmaktadır.

#### **2.1.5.7.5. Döviz Kredileri :**

İhracat veya ihracat sayılan satif ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara, ihracat taahhüdünün yerine getirilmesi kaydı ile kullanılan bir kredi türüdür. Döviz kredisi ihracatın finansmanında kolaylık sağladığı gibi taahhüdü yerine getirildiği takdirde vergi, resim, harç ve fondan istisnadır.

#### **2.1.5.7.6. Prefinansman :**

İhracat ve döviz kazandırıcı faaliyetler kapsamında Bankalar veya firmalarca yurt dışı satıcılar veya finans kuruluşlarından sağlanan kredilerdir. Kredinin anapara, faiz ve masrafları, ihracat bedelleri, ihracat sayılan satif ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerden sağlanan bedellerle ödenir.

#### **2.1.5.7.7. Postfinansman :**

İthalatın finansmanında kullanılmak üzere firmalarca yurt dışındaki satıcı firmalardan veya uluslararası piyasalardan sağlanan ve bankalar aracılığı ile kullanılan kredilerdir.

#### **2.1.5.8. Gayri Nakdi Krediler :**

##### **2.1.5.8.1. Akreditif-Kabul-Aval Kredileri :**

Akreditif, belirli şartların yerine getirilmesi karşılığında satıcıya mal bedellerinin ödemesinin yapılacağına ilişkin banka aracılığı ile verilen bir çeşit garantidir. Akreditifli ödeme şeklinde satıcı akreditif şartlarının yerine getirilmesi ve bu şartlara uygun olarak tanzim edilen vesaik ibrazı karşılığında belirlenen vadede mal bedelinin tahsilini garantiye alırken, alıcı firma alacağı malın yüklenmesi ile ilgili şartların yerine getirilmeden satıcı firmaya ödeme yapılmayacağını garantisini temin eder.



Kabul kredili vesaik/mal mukabili ithalatlarda borçlusu olarak kabul edilen poliçelere a val verilerek poliçenin vadesinde ödeneceğinin müşteri adına garanti edilmesi işlemidir.

#### **2.1.5.8.2. Teminat Mektupları :**

Bankalar tarafından yurt içi veya yurt dışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, işin yapılması veya bir borcun ödenmesi gibi konularda, muhatap kuruluşlara hitaben verdikleri yüklenimin yerine getirilememesi durumunda meblağının kayıtsız şartsız ödenmesi taahhüdünü içeren Türk lirası veya yabancı para üzerinden düzenlenen garantilerdir. Teminat mektupları geçici, kesin ve avans gibi değişik düzenleme şekillerinde verilebilir.

#### **2.1.6. Kredilerin Teminatları :**

Kredilerin geri ödenmesinide asıl olan firmanın faaliyetlerinden yaratacağı serbest nakit akışlarıdır. Ancak her zaman beklenmeyen durumların ortaya çıkması, firmaların faaliyetlerinden nakit yaratmasını sıkıntıya sokabilmektedir, özellikle nispeten daha uzun vadeli ve döviz cinsi borçlarda daha sık karşılaşılan bu öngörülme risklerin oluşması durumlarında bankalar kredilerini garanti altında olmasını isteyeceklerdir.

Kredi risklerinin yönetimi açısından önemli bir unsur olan teminatlar, kredilerin türüne ve finansal kuruluşların yapısına göre farklılıklar göstermekle birlikte, bankaların genelde aldığı teminat türleri 5 ana grup altında incelenebilir;

##### **2.1.6.1. Açık Krediler :**

Açık kredi, müşterinin şahsi kredi değerliliğine güvenilerek sadece kendi imzasıyla verilen kredilerdir. Bu tür kredilerde müşterilerin uzun bir deneyim, ticari, itibar, basiret ve güçlü bir bilanço sahibi olması şarttır.

##### **2.1.6.2. Kefalet Karşılığı Krediler :**

Kefalet karşılığı krediler, maddi teminat alınmaksızın, kredi müşterisinin, ortaklarının veya ortakları dışında en az bir kefilin kredi sözleşmesine veya senet üzerine imzası karşılığında kullanılan kredilerdir.

### **2.1.6.3. Çek-Senet Karşılığı Krediler :**

En sık kullanılan teminat türlerindedir. Senet karşılığı krediler, ödeme vadesi gelmemiş senetlerin rehin cirosu ile teminat olarak alınması karşılığında genelde borçlu cari hesap şeklinde kullanılan kredilerdir.

### **2.1.6.4. Rehin :**

Rehin borcun ödenmemesi durumunda alacağın tahsili sağlamak amacıyla menkul yada gayrimenkulün karşılık gösterildiği teminat türüdür. Sık kullanılan türleri; Emtia Rehni, Altın Rehni, Ticari İşletme Rehni, Gayrimenkul İpoteği Hisse Senedi-Nakit-Hazine Bonosu-Devlet Tahvili karşılığı kredilerdir.

### **2.1.6.5. Alacak Temliki :**

Kredi lehdarının üçüncü kişilerden olan alacağını Bankaya bir "Temlikname" ile alacaklarını devir etmesi karşılığında kullanılan kredilerdir.

## **2.2. Kredilendirme Süreci :**

### **2.2.1. Kredilendirme Prensipleri :**

Bankalar müşterilerinin kredi değerliliğini belirlerken bazı temel kriterleri baz almaktadırlar, işte baz alınan bu kriterler kredilendirme prensipleri olarak adlandırılırlar.

Bankalara ve incelenen müşterilere göre zaman zaman değişiklik gösterse de, genelde bu prensipler benimsenmektedir. Bankalar tarafından bu prensiplerin uygulanmasının nedeni etkin bir kredi değerlendirmesi yapabilmek ve sonucunda isabetli karar verebilmektedir. Kredi analizlerinde kullanılan prensipler zaman içinde değişime uğramıştır. 20. yüzyılın başlarında kişi veya kuruluşların karakterini gösteren moralitesi ve sermayesi ön planda iken günümüzde bunlara birçok özellikler eklenmiştir.

Kredi analizlerinde dikkate alınacak özelliklerden en önemlisi literatürde 5 C olarak adlandırılan kuraldır. Bu kural İngilizce 5 özelliğin baş harflerinden alınmak suretiyle ifade edilmektedir.

- Character (Karakter, kişisel nitelikler, moralite)
- Capacity (İş görme, gelir yaratma kapasitesi)
- Collateral (Teminat, kredinin güvencesi)
- Capital (Sermaye, ödeme gücü)
- Condition (Ekonomik koşullardan etkilenme)

Kredi analizlerinde kullanılan bir diğer prensipler dizisi CAMPARI olarak adlandırılan ve yine İngilizce 7 özelliğin baş harfini alan formülasyondur.

- Character (Karakter, kişisel nitelikler, moralite)
- Ability to pay (Ödeme gücü)
- Margin (Bankaya sağlayacağı kar marjı)
- Purpose (Kredi talebinin amacı)
- Amount (Kredi tutarı)
- Repayment (Geri ödeme planı ve gerçekçiliği)
- Insurance (Kredi güvencesi)

Yukarıdaki hem 5 C hem de Campari prensipleri kredilendirime esnasında dikkate alınan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

### 2.2.2. Kredilendirme Süreci :

Kredilendirme süreci bankanın müşteri ile veya müşterinin banka ile ilişki kurması sonucu başlayan ve kısaca bankaya kredi başvurusunun gelmesi olarak adlandırılabilir bir süreçtir.

Bankalar kredi riskini azaltmak ve standart bir değerlendirme yapabilmek amacıyla kredi sürecini 5 ana aşamada gerçekleştirirler.

- Kredi isteklisi hakkında bilgi toplama ve değerlendirme,
- Kredi kararı,
- Kredinin yapılandırılması (Kabul veya red kararı),

- Borçlunun mali durumundaki gelişmeleri sürekli izleme,
- Denetim, kredi riskini azaltmaya yönelik önlemleri hızlı bir şekilde almak.

Kredi taleplerinin incelenmesine bilgi toplama ve bilgilerin değerlendirilmesi aşaması ile başlanılır. Taleplerin değerlendirilmesinde bazı faktörler büyük önem teşkil etmektedir. Bunların bazıları;

- Karşılıklı Görüşme

Kredi talep eden kişinin veya kuruluşun yöneticilerinin kişisel nitelikleri, yetenek ve girişim kabiliyetleri gibi konularda fikir sahibi olabilmeyen en güvenilir yolu karşılıklı görüşmedir.

- Firmanın Mali Tabloları (Finansal Durumu)

Firmanın mali tabloları genelde bankalar için en yararlı kaynakların başında gelmektedir. Bankalara bilgi sağlayabilecek dört temel tablo vardır. Bunlar;

- Bilanço,
- Gelir Tablosu,
- Fon Akım Tablosu,
- Nakit Akım Tablosu.

Mali tablolar genellikle 3 yıllık ve yıllık dönemleri ihtiva edecek şekilde alınabildiği gibi, bazen 3 aylık mali tablolar veya mizan alınabilmektedir.

- Firmanın Bankadaki Mevcut Dosyası

Bankalar zaman zaman büyük mevduat müşterilerinin veya hedef müşterileri için daha önceden bilgi toplamış olabilir.

- Ticaret Sicil Kayıtları ve Ticaret Sicil Gazetesi ve Vergi Beyannameleri

Firmanın kuruluşu, geçirdiği değişiklikler, ortaklık ve temsil durumunu görebilmek için önemli kaynaklardır. Vergi dairesine verilen mali tablolar ile bankaya verilenleri karşılaştırma imkanı verir.

- Memzuç-Risk Santralizasyon Bilgileri

Türkiye’de faaliyette bulunan tüm bankalar müşterilerin kredi-risk durumunu TCMB’ye raporlamak zorundadır.

- Tapu Sicil Kayıtları

Tapu sicil kayıtlarının incelenmesi kişi veya firmanın mülkiyeti altındaki gayrimenkullerin üzerinde başka biri lehine hak (ipotek) tesis edilip edilmediğinin görülmesini sağlar.

- Diğer Banka ve Finansman Kuruluşlarından Alınan Bilgiler

Diğer bankalar nezdindeki durumunu (teminat gibi) gösterir.

- Piyasa Bilgileri ve Diğer Kaynaklar

Kredi talep eden firma ile ilişkide olan alıcı ve satıcıların referanslarıdır. Protesto ve karşılıksız çek kayıtları. Halka açık bir firma ise SPK ve İMKB gibi kuruluşlarda, çeşitli meslek örgütleri ve her türlü yazılı basın kaynakları.

#### **2.2.2.1. Kredi Analizi :**

Kredi analizi bir işletmeye yada kişiye verilen kredinin riskinin ortaya çıkarılması işlemidir. Kredi analizi geniş anlamı ile yalnız kredi isteğinde bulunan kişi yada kuruluşun kredi değerliliği konusunda bir karar ulaşabilmek için gerekli bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi değil, kredi riskinin yönetilmesini de kapsamaktadır.

Kredi analistleri, analizleri esnasında 2 farklı fakat ilişkili konu üzerine odaklanırlar, bunlar borçlunun borcu geri ödemekteki isteği ve borcu geri ödeyebilme kabiliyetidir. Borcu geri ödeme isteğiyle ilgili borçlunun karakteri üzerinde durulurken, borcu geri ödeme kabiliyeti için borçlunun ekonomik başarı şansı ele alınır.<sup>15</sup>

15 CAOQUETTE John B., ALTMAN Edward I., NARAYANAN Paul “Managing Credit Risk” John Wiley & Sons, Inc. 1998., s.35.

Kredi analizi sadece kredi isteyen firmanın mali yapısını değil aynı zamanda geçmiş, mevcut ve gelecekte performansını etkilemiş ve etkileyecek tüm unsurların değerlendirilmesini içerir. Kredi analizi ile bir kredi müşterisine belirli bir süre için verilecek belirli tutardaki kredinin taşıdığı risk saptanmaya çalışılmaktadır. Her kredi enflasyon riski ve geri ödenmeme (Default) olasılığı olarak adlandırılabilir başlıca 2 tür risk taşır.

Enflasyon riski, kredinin verildiği tarih ile geri döndüğü tarih arasındaki paranın değerindeki değişiklikler sonucu uğranabilecek kayıplar olarak özetlenebilir. Diğer bir risk olan geri ödenmeme bankalar için çok ciddi sonuçlar doğurabilecek bir risktir. Enflasyon riskinde fırsat maliyeti söz konusu iken geri ödenmemede ana para + faiz den oluşan büyük bir kayıp söz konusudur. Her kredi az yada çok kredi riski (geri ödenmeme) taşır.

#### **2.2.2.2. Analiz Yöntemleri :**

Kredi analizlerinde genelde tüm bankalar geçmiş ve mevcut performans ölçütlerine göre kredi talebinde bulunan kişinin ayrıntılı bir incelemesini yaparlar. Kredi analizinde müşterinin cari bilgileri bilanço, gelir tablosu ve fon akım tablosundan elde edilen bilgiler ışığında incelenir. Finansal tabloların analizi bankalar açısından müşteri ile ilgili birçok kilit sorunun cevabını bulmak ve finansal gücünü ölçmek açısından hayati önem taşımaktadır.

Finansal Tabloların analizinde iki ana yöntem kullanılır. Bunlar;

##### **2.2.2.2.1. Statik (Duraksal) Analiz :**

Belirli bir tarihte düzenlenmiş veya belirli bir dönemi kapsayan, tek dönemli finansal tabloların analizidir.

##### **2.2.2.2.2. Dinamik (Devrimsel) Analiz :**

Birbirini izleyen dönemlere ait finansal tabloların zaman içerisindeki hareketlerinin incelendiği ve geçmişin verileriyle gelecek hakkında tahminleme yapılması imkanı sağlamaktadır.

### 2.2.2.3. Finansal Tablolar Analiz Yöntemleri :

Finansal tablolar analizinde amaç, tabloların kapsadığı tarihlerde firmanın borç ödeme gücünü ve bu gücün gelecekte sürme olasılığını, firmanın gelir durumunun detaylarını ve eğilimlerini ve en önemlisi firmanın talep ettiği krediyi ödeyebilecek serbest fon yaratabilme gücünü saptayabilmektir.

Analizlerde firmanın likidite, karlılık, etkinlik, borç yapısı ve kapasitesi üzerinde durulur. Bu amaca ulaşırken ham bilgilerin finansal analize hazır hale getirilmesi, yani bazı kalemlerde aktarma ve arındırmaların yapılması analizin başarısı açısından önemlidir. Birde firmanın güçlü ve zayıf yanlarının özetlendiği SWOT analizi yapılmaktadır.

Finansal tablolar analizi yöntemlerini 4 ana başlıkta toplamak mümkündür.

#### 2.2.2.3.1. Yüzde Metodu (Dikey Analiz):

Yüzde metodu analizi bilanço'nun aktif ve pasif kalemlerinin toplam varlıklara bölünmesiyle bulunur. Bu analiz en az üç yılı kapsayacak şekilde yapılarak esas amacı olan karşılaştırma olanağını analiste sağlamaktadır. Böylece aktif ve pasif kompozisyonundaki trendi belirlemede yardımcı olur. 16

Gelir tablosunda ise tüm kalemler satışların yüzdesi olarak ele alınır, böylece tüm kalemlerin satışlara olan oranı yıllar itibariyle görülebilmekte ve olası artışlar (özellikle SMM satılan malın maliyeti ve finansman gideri) tehlike olarak ele alınırken bazı artışlarda (Faaliyet karı, vergi öncesi kar,..vs) olumlu olarak algılanmaktadır.

#### 2.2.2.3.2. Karşılaştırmalı Analiz :

Birden fazla ve farklı tarihleri içeren tabloların dinamik analizin yapılması işlevidir.

16 W. Robert KOLB, RODRIGUEZ J.Ricardo "Finansal Yönetim" SPK Yayın No:35 Ekim 1996.s.31

#### **2.2.2.3.3. Eğilim (Trend) Yüzdeleri :**

Eğilim yüzdeleri metodu temlik seçilen yıla göre olan değişiklikleri gösteren bir çeşit endeks olarak düşünülebilir. Temel olarak seçilen yılın bilanço kalemleri yüz birim olarak ele alınır ve izleyen yıllarda aynı bilanço kalemlerinde temel yıla göre artışlar 100 den büyük, azalışlar 100 den küçük olmasını sağlayacaktır. Hesaplamalar, her bilanço kaleminin temel yıl değerine bölünüp 100 le çarpılmasıyla şekillenmektedir.

#### **2.2.2.3.4. Finansal Oran Analizleri :**

İşletmelerin mali durumlarının analizinde ve değerlendirilmesinde en sık kullanılan finansal analiz tekniği oran analizleridir. Oran analizlerinin mantığı mali tablolardaki iki kalem arasındaki matematiksel ilişkiyi kurmaktır. Bunun nedeni kredi talep eden müşterilerin mali gücünün güçlü ve zayıf yönleri ile tam olarak ölçülmesi suretiyle kredi riskinin belirlenmesine yardımcı olabilmektir.

Oran analizlerinde önemli olan matematiksel ilişkinin hesaplanmasından çok çıkan sonuçların yorumlanmasıdır. Kredi yorumcuları çıkan sonuçları değerlendirirken aşağıda belirtilen kriterlerden olabildiğince yararlanmalıdırlar;

#### **2.2.2.3.5. Zaman Açısından Karşılaştırma :**

Hesaplanan oranlar firmanın daha önceki dönemler için bulunan oranları ile karşılaştırılır. Böylece firmanın göstermiş olduğu gelişme trendi (+ veya - yönde) daha iyi belirlenmiş olacaktır.

#### **2.2.2.3.6. Sektör Ortalamaları ile Karşılaştırma :**

Oranlar aynı sektörde faaliyet gösteren diğer firmaların oranları ile yada sektör oranları ile karşılaştırılır.



### 2.2.2.3.7. Deneyim Sonunda Elde Edilen Oranlarla Karşılaştırma :

Yapılan uzun araştırmalar ve deneyimler sonucu gelişmiş ülkelerde likidite oranı için 1 : 1 kuralı oluşmuştur. Buna göre pay ve paydanın eşit olması istenmektedir. Burada da bilançoda yer alan 1 birim öz sermayeye karşılık 1 birim borç olmasının en uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bir diğer deneyim sonucu ortaya çıkan oranda cari oran için 2:1 oranıdır. Ancak bazı oranların her ülke için geçerli olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

### 2.2.2.4. Analizde Kullanılan Oranlar : 17

#### 2.2.2.4.1. Likidite Durumu Analizinde Kullanılan Oranlar :

Likidite oranları firmaların kısa süreli borçlarını ödeme gücünü ölçmek, işletme sermayesinin yeterli olup olmadığının tespiti için kullanılırlar. Likidite oranı analizinde aranan temel özellikler şunlardır;

- Dönen varlıkların satışlar ile olan ilişkisi,
- Geçmiş yıllara göre değişim eğilimi,
- Stokların niteliği,
- Senetli alacakların doğuş nedenleri,
- Kısa süreli borçların vade yapısı uygunluğu,
- İş hacmine göre işletme sermayesi yeterliliği,
- Alacakların tahsil kabiliyeti,
- Kısa süreli borç ödemeye etki eden diğer faktörlerin değerlendirilmesi.

Başlıca kullanılan oranlar cari, likidite ve nakit oranlarıdır.

17 Niyazi BERK, "Finansal Yönetim" Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1999.s.8  
AKGÜÇ Öztin "Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi" Arayış Yayıncılık, 6.Baskı, İstanbul 2000.s.14  
AKGÜÇ Öztin "Mali Tablolar Analizi" Muhasebe Enstitüsü Yayın No:64, İstanbul 1995.s.38  
GITMAN J. Lawrence, JOENK D. Michael "Fundamentals of Investing" 3rd. Edition., Harper &Row Publ, 1988.,s.269-278.

#### 2.2.2.4.2. Firmanın Finansal Yapısı ile ilgili Oranlar :

Finansal yapı oranları, satışlar ile işletmenin varlığı arasında kurulan ilişkiyi gösterir. Bu oranlar yardımı ile işletmenin faaliyetlerini ve yatırımlarını hangi kaynaktan finanse ettiğini görebiliriz. Bankalar Birliği tarafından dikkate alınan finansal yapı oranları şunlardır;

Borçlar Toplamı (Kısa+Uzun)

Net Maddi Sabit Değerler

Öz varlık (Özsermaye)

Öz varlık (Özsermaye)

#### 2.2.2.4.3. Faaliyet Oranları :

Faaliyet oranları işletme varlıklarının kullanım etkinliğini ve verimini ölçen oranlardır. Faaliyet oranları, bilanço kalemleri ile gelir tablosu kalemleri (Satışlar) arasındaki ilişkiye dayanır ve çeşitli varlıkların geri dönme çabukluğunu göstermeye yarar. Genelde kullanılan oranlar; Alacakların Ortalama Tahsil Süresi, Borç Ödeme Süresi, Stok Devir Hızı, Maddi Duran Varlık ve Toplam Varlık Devir Hızlarıdır.

#### 2.2.2.4.4. Firmanın Karlılık Durumunu gösteren Oranlar :

İşletmelerin kuruluş amaçlarından en önemlisi ve yaşamsal olanı kar etmektir. Firma yönetiminin etkinliğinin de ölçülmesi bir bakıma karlılık durumu ile çok yakından ilgilidir. Karları düşük olan firmalara ne yatırımcılar nede girişimciler sermaye yatırımı yapmak istemezler. Ayrıca kredi kurumları da karlılığı düşük firmalara kredi vermekte isteksizdirler.

Özellikle zarar eden firmaların kredi değerliliği birçok kredi kurumu karşısında yok denecek kadar azdır. Kredi kurumları karşısında kredi itibarı az olan firmalar, herhangi bir mali sıkışıklık durumunda kredi bulma imkanı kısıtlı veya olmadığı için her zaman riskli firma görüntüsü çizmektedir.

Firmaların karlılık durumlarının değerlendirilmesinde başlıca şu noktalar üzerinde durulmasında fayda vardır;

- Satışlarının karlılığının iş kolu ortalamasına uygunluğu,
- Satılan mal maliyetinin gösterdiği eğilim,

- Satış ve kardaki değişimin nedenleri (Miktar, fiyat),
- Yönetim ve satış giderlerinde değişim,
- Vergi öncesi ve sonrası kar karşılaştırması,
- Pay başına karın gösterdiği değişim.

Genelde Karlılık analizinde Brüt Kar Marjı, Net Kar Marjı, ROI (Dupont Analizi), Öz sermaye Karlılığı, Pay Başına Gelir, Esas Faaliyet Karı ve Kaldıraç (Leverage) Oranları kullanılmaktadır.

#### 2.2.2.4.5. Karşılama Oranları :

Karşılama oranları firmalarda sağlanan karların en azından borç ödemelerini yada faizlerini geri ödemeye yeterli olup olmadığını değerlendirmede kullanılırlar. Dikkat edilen oranlar Borç Servis ve Faiz Karşılama oranlarıdır.

#### 2.2.2.4.6. Büyüme Oranları :

Firmaların en önemli amaçlarından biride büyüme-dir. Büyümenin sağlıklı olabilmesi açısından bazı büyüme oranları iyi birer gösterge olmaktadır. Firma analizlerinde kullanılan büyüme oranları şunlardır;

- Satışlarda Büyüme,
- Vergi Öncesi Karda Büyüme,
- Özsermaye Artışı,
- Varlık Artışı ( % ).

Bu oranlar şu şekilde bulunurlar = 
$$\frac{\text{Cari Dönem Tutarı} - \text{Bir Önceki Dönem Tutarı}}{\text{Bir Önceki Dönem Tutarı}}$$

Finansal Tablolar analizleri ışığında yapılan firma değerlendirme sonucunda sağlıklı bir yorum yapabilmek, ancak bazı ek tabloların varlığı ile mümkün olmaktadır. Karın dağıtımı, özkaynak değişimi, net işletme sermayesi, nakit akım ve fon akım tabloları analistler tarafından en çok kullanılan tablolardır. Ancak sonuçları açısından özellikle az gelişmiş ekonomilerde *Nakit Akım* ve *Fon Akım* tabloları incelenmektedir.

### 2.2.2.5. Fon Akım Analizleri :

Kredilendirilecek firmaların değerlendirilmesinde yararlanılabilecek araçlardan bir tanesi de fon akım tablosu veya kaynak kullanım tablosudur. Fon akım tablosu firmanın belli bir dönem içerisinde nereden ve ne tutarda kaynak sağladığı ve bu kaynakları hangi amaçlarda kullandığını tespiti yardımcı olur. Diğer bir deyişle mali durumunu değiştiren nedenlere ilişkin yeterli bir bilgi verir.

Mali durumu ve faaliyet sonuçlarının gelecek dönemlerdeki seyrinin tahmini için analizin değişikliklerin nedenlerini incelemesi gerekmektedir. İnceleme gelecekte olası fon ihtiyaçlarının önceden tahmini anlamına gelecektir. Bu amaçla fon akım tabloları aşağıdaki soruların cevaplarını aramaktadır;

- Analiz yapılan dönemde fon yaratma gücü nedir?
- İşletme sermayesi açığı var ise nasıl fonlanmıştır?
- Yabancı kaynak kullanılacaksa vade ve yapısı nedir?
- İç kaynaklara yoluyla (sermaye artışı ) fon yaratılmış ise bu kaynak hangi alanlarda kullanılmıştır?
- Gelecek dönemlerde fon ihtiyacı var mıdır?

Fon kavramının geniş ve dar anlamları göz önüne alınarak farklı tabloların düzenlenme imkanı ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- Fon Akım Tablosu (Aktif kıymetlerin tamamı)
- Net işletme sermayesi değişim tablosu (D.Varlıklar-K.V.B.)
- Nakit akım tablosu (Nakit kıymetlerin tamamı)

Aktiflerin tamamını fon olarak kabul ettiğimiz zaman düzenlenen fon akım tablosunda :

Aktiflerdeki azalışlar ve pasif kalemlerdeki artışlar Fon Kaynağıdır.

Pasifdeki azalışlar ve aktif kalemlerdeki artışlar Fon Kullanımlarıdır.

Fon akım Tablosunun hazırlanabilmesi için aşağıdaki verilere ihtiyaç vardır;

- Dönem başı ve dönem sonu bilançoları,
- Cari dönem gelir tablosu,
- Geçmiş dönem kar dağıtım bilgileri.

Fon Kaynakları geniş anlamda şu başlıklar altında toplanabilir;

- Faaliyet sonucu yaratılan kar, amortisman ve yeniden değerlendirme gibi kaynaklar,
- Olağan dışı faaliyetlerden sağlanan kaynaklar,
- Aktiflerdeki (Dönem ve Duran Varlıklar) azalışlar,
- Kısa ve Uzun Vadeli Borçlardaki artışlar,
- Sermaye artışı,
- Hisse senedi ihraç primi,
- Diğer fon kaynakları.

Fon Kullanımları geniş anlamda şu başlıklar altında toplanabilir;

- Faaliyetleri sonucu oluşan zarar,
- Kar üzerinden ödenen vergi,
- Kar payı ödemeleri,
- Aktiflerdeki (Dönen ve Duran Varlıklar) artışlar,
- Kısa ve uzun vadeli Borçlardaki azalışlar,
- Sermaye azalışı.

#### **2.2.2.6. Nakit Akım Analizleri :**

Nakit akım tablosu, bir hesap döneminde oluşan para hareketlerinin yada bir başka deyişle firmanın para giriş ve çıkışlarının, kaynakları ve kullanımları ile gösteren bir tablodur. Nakit akım tablosu fon akım tablosuna göre daha dar kapsamlı olup, sadece nakit giriş ve çıkışlarını nedenlerine göre vermektedir.

Nakit akışının artması firmanın yabancı kaynak ihtiyacını azaltmaktadır. Kredi analizinde firmanın karlılık yapısı ve nakit akışları kredinin zamanında ve eksiksiz olarak ödenebilmesi açısından son derece önemlidir. Ayrıca nakit akışlarının analizinde finansal oranlarda kullanılabilir. Bu oranların bazıları aşağıdadır;

$$\text{Kredi Geri Ödeme Oranı} = \frac{\text{Kullanılabilir Nakit (Nakit Akışından kaynaklanan nakit fazlası)}}{\text{İstenilen Kredi Tutarı}}$$

$$\text{Borçlanma Derecesi} = \frac{\text{Kullanılabilir Nakit (Nakit Akışından kaynaklanan nakit fazlası)}}{\text{İstenilen Kredi Tutarı}}$$

### 2.2.3. Klasik Kredi Analiz Raporları :

İster Banka isterse herhangi bir kredi kuruluşu olsun her türlü kredi talebinin değerlendirilmesi için standart bir kredi analiz formu ve prosedürü olması lazımdır. Bu standart analiz ve sunum formları her talebin aynı şekilde değerlendirilmesinde ve daha da önemlisi objektif olmak açısından son derece yararlıdır.

Ancak esas olan şablon ana hatla belirli olmalıdır. Bu şablonda kredi riskini minimize edici çalışmaların olması ve bunların kredi onay mekanizmalarına açık olarak sunulması yeterli olacaktır.

Bunun yanı sıra kredi analizlerinden çıkacak sonuçların nasıl yorumlanacağı konusu da son derece önemlidir. Çok başarılı bir kredi analizi sonuçlarının yanlış yorumlanması, kredi analizi yapılmaması kadar sakıncalar doğurabilir.

Bu yorumlanma hatalarını da ortadan kaldırmak, en azından minimuma indirebilmek mümkündür. Bu amaçla kredi ratingleri yapılmakta ve rating notlarına göre kredi yapılandırılması (vade, teminat...v.b. ) yapılabilmektedir.

Kredi analiz raporları için bir standart vermek hemen hemen olanaksızdır. Çünkü her bankanın riske ve sonuçlara bakış açısı ve yorumlaması farklılıklar gösterebilir. Böyle olmakla birlikte onaya sunulan kredilere ilişkin dökümanlarda en azından aşağıda yer alan hususlara yer verilmiş olması gereklidir. 18

- Kredinin amacı ve geri ödeme için gerekli fonun kaynağı,
- Kredi talep edenin güvenilirliği ve itibarı,
- Mevcut risk profili (tüm risklerin yapısı ve miktarını içermeli), piyasadaki ve ekonomideki gelişmelere karşı etkilenebilirliği,
- Geri ödeme için mevcut durumun ve geçmiş ödeme performansının, geçmiş finansal eğilimler ve nakit akış projeksiyonlarına göre değerlendirilmesi,
- Çeşitli senaryolara göre geri ödeme kapasitesinin analiz edilmesi,
- Kredi talep edenin borç yükümlülüğü alabilmesi için yasal durumunun değerlendirilmesi,
- Ticari krediler için, ticari işletmenin faaliyet gösterdiği sektörün durumu, işletmenin geçmiş faaliyetleri ve sektördeki pozisyonu,
- Kredi için öngörülen vade ve koşullar ile sözleşmenin kredi talep edenin finansal durumunda gelecekteki olası değişikliklerin dikkate alınarak hazırlanması,
- Garanti ve teminatların uygun ve yeterliliğinin çeşitli senaryolar oluşturularak değerlendirilmesi.

#### 2.2.4. Kredi Risk Derecesi :

Kredi risk derecesi uygulanan bankalara göre değişmekle birlikte ana amaç, kredinin taşıdığı riski standart yöntemlerle objektif olarak belirlemek suretiyle değerlendirme yapma imkanı tanımaktadır. Krediler Risk derecelerine göre 5 gruba ayrılabilir.

18 T.B.B "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler" Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi, 1999, madde:28.

### En Yüksek Kalite (1. Grup)

Bu gruba prime yada en yüksek kalitedeki firmalar girmektedir. Likiditesi yüksek, finansal yapısı sağlıklı, gelir düzeyi düzenli, güçlü bir yönetim anlayışı mevcut, pazar payı istikrarlı şekilde artan firmaları kapsar. Güvenilirlik en üst seviyede, risk hemen hemen yoktur.

### İyi Kalite (2. Grup)

Bu gruba kurumsallaşmış sektörlerinde üst sıralarda bulunan firmalar girmektedir. Birinci grup özelliklerini taşımakla birlikte ekonomik konjonktür değişikliklerinden daha fazla etkilenebilen, daha duyarlı firmaları kapsar. Güvenilirlik yüksek seviyededir.

### Yeterli Derecede Kaliteli (3. Grup)

Bu gruba orta düzeyde büyüklükte ve finansal yapısı kabul edilebilir özellikler gösteren firmalar girmektedir. Yeterli likiditeye sahip olmakla birlikte borç ödeme gücü açısından kuşku duyulabilen firmaları kapsar. Risk endişesi az da olsa bulunmaktadır.

### Ortanın Altı (4. Grup)

Bu gruba Küçük aile şirketleri, Yeni kurulmuş (1-2 yıllık) firmalar ve bazı KOBİ özellikli firmalar girmektedir. Likiditesi düşük, borçlanma oranları yüksek, gelirli düzensiz ve geri ödeme kaynaklı yetersiz olan firmaları kapsar. Mali bilgileri noksan veya düzensiz olabilmekte ve kredi talebi mantıklı bir nedene dayanmamaktadır. Risk seviyesi çok yüksek, geri ödeme şüphelidir.

### Tasviye veya Red edilecek Krediler (5. Grup)

Bu gruba mali yapısı artık faaliyetlerini taşıyamaz hale gelmiş firmalar girmektedir. Bu gruptaki firmaların günlük nakit ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanmakta ve büyük bir olasılıkla yakın zamanda iflasa sürüklenebilecek firmalardır. Mevcut kredilerin mutlaka tasfiye ve yeni kredi taleplerinin reddi gerekmektedir.



Yukarıdaki kredi risk çeşitleri yapılan mali analizlerde elde edilen puanlara göre belirlenmektedir. Bu puanlama her banka için değişiklik göstermekle birlikte benzer yönler çoğunluktadır. Puanlama genelde iki yöntemle yapılmaktadır.

- Harf – Sayı Yöntemi

A1, A2, A3 gibi risk seviyesi de kendi içerisinde alt risk seviyelerine bölünmektedir.

- Harf – Harf Yöntemi

AAA, AA, A gibi risk seviye sınıflandırması yapılmaktadır.

Kredi Derecelendirme yöntemleri rating kuruluşlarının banka, şirket ve ülkelere yapmış oldukları risk derecelendirmelerine büyük benzerlik göstermektedir.

Örnek : 100 üzerinden 85 alan bir firma genellikle en yüksek kaliteye sahip firmalar sınıflandırmasına girmektedir.

Farklı yöntemlere göre ( 1.Grup için puan aralığının 100-85 arası olduğu varsayılırsa) bu firma A1 veya AAA kredi risk oranı alacaktır. Yukarıda da anlatıldığı üzere firmaların kredi risk derecelendirmesinin amacı kredinin geri dönmeme olasılığını saptamaktır.

Saptanan kredi riskinin derecesi alınacak güvence ve teminatların oran, tutar ve sınıflarını da belirlemektedir. 1. Gruba giren bir firmada kredinin teminatı olarak sadece ortak kefaleti aranırken, 5.Grupa giren bir firmada kredi teminatı olarak kefalet + ipotek + işletme rehni ne kadar uzayan bir zincir talep edilebilmektedir.

#### **2.2.5. Kredi Taleplerinin Kabul Edilmeme Nedenleri :**

Temel anlamda kredi taleplerinin kabul edilmemesi 4 ana gruba ayrılır;

### 2.2.5.1. Bankanın Dışsal Kredi Politika ve Stratejileri,

- Bankanın kaynak yapısının talebi karşılamakta yetersiz olması,
- Yeni kredi almada isteksiz olunması,
- Gelecek beklentilerinin talep edilen vade ve kredi türü için uygun olmaması.

### 2.2.5.2. Bankanın İçsel Kredi Politika ve Stratejileri :

- Müşterinin işkolunun bankanın hedef sektörleri arasında olmaması,
- Talep edilen kredinin vade yapısı, para birimi, türü ve teminat yapısı olarak bankanın kredi portföy kriterlerine uygun olmaması,
- Kredinin risk derecesinin kabul edilebilir seviyenin altında olması.

### 2.2.5.3. Müşteriye Bağlı Nedenler :

- Mali yapı performansının yetersiz olması,
- İstihbarat sonuçlarının olumsuz olması,
- Kanuni takip veya ihtiyati haciz kararlarının olması.

### 2.2.5.4. Yasal Nedenler :

Bankalar kanunu ve Türk Parasını Koruma Kanununa aykırı durumlar Yukarıda belirtilen tüm bu red nedenlerinin bir çoğu aslında aynı zamanda kredi limiti ve şartlarının belirlenmesinde de etkili olmaktadır.

### 2.2.6. Kredi Limiti ve Şartlarının Belirlenmesi :

Kredi limitlerinin belirlenmesi bankalar açısından kredi sürecinde belkide en hayati karar aşamasıdır. Bankanın müşteriyle ilk temasından, kredi kararı aşamasına kadar geçen süre ve kredinin tahsisinden sonraki izleme, kredi riski yönetimi ve bankanın aktif-pasif yönetimine kadar uzanan ve belkide kredinin batması durumunda kanuni takip ve tasviye gibi yıllarca sürebilecek bir sürecin başlangıcı ve belirleyicisi olan bu karar, kredi limiti ve şartları andır.

Kredi limiti ve şartlarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken 8 temel unsur olmalıdır.

- Müşterinin banka tarafından belirlenmiş olan kredi değerliliği.

Müşterinin finansal yapısı, piyasa istihbaratı ve moralite incelemesi sonucu elde edilen içsel derecelendirme notu belirleyici olmaktadır.

- Müşterinin talep ettiği kredi miktarı ve cinsi (TL – Döviz)

Eğer kredi değerliliği uygunsa bile müşterinin talebinden daha yüksek bir tutar tahsisi olmamalıdır. Ayrıca müşterinin yapısı gereği ihracatçı bir firmaysa döviz, yurt içi ağırlıklı satış yapan bir firmaysa TL kredi tercihi banka açısından döviz riski açısından uygun olacaktır.

- Bankanın pozisyon ve imkanları :

Bankanın kredi talebini nasıl karşılayacağı ve bilanço yapısı kararda etkili olacaktır.

- Kredinin Türü :

Stok finansmanı, alacak finansmanı, ihracat kredisi, işletme kredisi, yatırım kredisi vb. gibi kredi türleri özellikleri ve taşıdıkları risk unsurları nedeniyle kararda etkili olacaklardır.

- Yasal Sınırlamalar :

Bankanın uymakla yükümlü olduğu Bankalar Kanunu şartları ve BDDK tebliğleri kredi kararının verilmesinde uyulması ve kontrol edilmesi gerekli sınırlamalardır.

- Kredinin vade yapısı ve verimliliği :

Kısa, orta ve uzun vadeli krediler özellikle mevduatların çok kısa vadeli olduğu ülkemizde bire bir fonlama olmaması durumunda kredi kararlarında faiz ve likidite anlamında risk yaratma olasılığı taşımaktadır. Bunun yanında kredinin bankaya sağlayacağı direkt ve endirekt verim de alınacak riske göre karar verilmesinde önemli olacaktır.

- **Teminat Durumu :**

Banka tarafından yapılan kredi değerlendirmeleri her ne kadar belirleyici olursa olsun, kredi kararlarının alınmasında teminatın olup-olmaması ve teminatın cinsi belkide kararda en önemli etkiyi yapan unsurdur.

- **Gelecek beklentileri :**

Gelecek beklentileri aslında kredi kararları aşamasında ülkemizde fazlaca dikkate alınmayan ancak krediler açısından en hayati önem taşıyan unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan klasik kredi analizleri genellikle finansal ve moralite anlamında geçmiş performansla değerlendirmekte ve firmanın geçmişine bir kredi değerliliği saptamaktadır. Ancak bu kredi değerliliği ileriki bölümlerde detaylı olarak açıklanacağı üzere ekonomik ve sektörel gelişmelerden, firmanın kendi dinamiklerinden va bankanın kredi portföyünün içindeki etkileşiminden bile değişme gösterme olasılığı taşımaktadır. Tüm bu unsurların bir kombinasyonu sonucunda müşterinin, sektörün ve ekonominin gelecek beklentileri bankanın kredi kararında önemli olacaktır.

## **2.2.Kredi Fiyatlaması :**

Bankaların ana faaliyet konularından olan krediler, aynı zamanda banka bilançolarındaki en önemli risk faktörlerindedir. Bu risk faktörünü isteyerek bilanço içerisine almanın karşılığı olarak bankalar riski karşılayacak getiri elde edebilecek bir fiyatlama yapmaya özen gösterirler.

Bankalar için kredi vermek hem risk almayı hem de kar sağlamayı gerektirir. Bankalar her bir kredi için risk/getiri ilişkisini değerlendirmenin yanı sıra karlılık hesabını da yapmalıdır.

Krediler, içerilen tüm maliyetler dikkate alınarak ve bankanın üstlendiği riskleri karşılayaca şekilde fiyatlandırılmalıdır. Kredinin verilmesi ve hangi vadede verileceği değerlendirilirken bankalar bekledikleri getirinin karşılığında alınacak riskleri değerlendirmeli, bunu yaparken mümkün olduğu ölçüde fiyatlandırılan ve fiyatlandırılmayan unsurları (alınan teminatlar, sözleşmeye konulan kısıtlamalar gibi) ayrı ayrı dikkate almalıdırlar.

Risklerin değerlendirilmesinde bankalar kötümser senaryoları ve bunun kredi alan üzerindeki etkilerini de değerlendirmelidir. Bankalara ilişkin genel problem kredilerin doğru fiyatlandırılmasının yapılamaması, dolayısıyla alınan risklerin yeterli ölçüde kompanse edilememesidir.<sup>19</sup>

Kullanılacak kredinin fiyatlandırılması, kredi tutarı, vadesi ve varsa teminatı ile birlikte kredinin yapılandırılması sırasında gündeme gelir. Kredi fiyatlandırılmasında temel amaç, müşterinin kredi talebi ile bankanın fon imkanlarını azami seviyede birleştirebilmektir. Kredi fiyatlamasında verim en önemli belirleyici unsurdur. Verim Bankanın kredi maliyeti üzerinde bir fiyatla, yani kredi maliyeti + bir spread ile krediyi kullandırması ve vade sonunda da bu krediyi anapara ve faizleriyle birlikte tahsil etmesine bağlıdır.

A.B.D. nde bankalar 1980 lerin başlarına kadar “prime rate” yani özel veya seçkin oran adını verdikleri bir faiz oranı ile kredileri fiyatlamışlardır. <sup>20</sup>

Günümüzde uluslararası piyasalarda özellikle büyük krediler, proje finansmanları ve eximbank gibi kredilerin fiyatlamalarında LIBOR oranı baz olarak alınmaktadır. London Inter Bank Offer Rate (Londra Bankalar arası Faiz Oranı)

Kredilerin fiyatlamasında genel yaklaşım fiyatın riske göre belirlenmesidir <sup>21</sup>. Riskin belirlenebilmesinin ön koşulu risksiz faiz oranının belirlenmesidir. Piyasalarda risksiz faiz oranı hazine bonolarının getirileri olarak kabul görmektedir. Bu oran banka açısından başlangıç noktası olarak alınmakta ve kredi fiyatı bankadan bankaya değişmekle birlikte, üzerine banka açısından oluşan ve aşağıda kısa olarak verilecek maliyetlerin eklenmesiyle bulunmaktadır.

Banka açısından kredi gelirlerini faiz, komisyon, ücret ve diğer hizmet gelirleri oluştururken, bu gelirleri elde edebilmek için giderleride olmaktadır.

<sup>19</sup> T.B.B.,a.g.e, madde:32.

<sup>20</sup> Niyazi BERK “Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi” Beta Yayınları, 3.Baskı,İstanbul Mart 2001,s. 162.

<sup>21</sup> Edward ALTMAN, “Managing The Commercial Lending” Edited by Richard C.Aspinwall, Robert A. Eisenbeis;Handbook for Banking Strategy,A Willey Interscience Publication, New York, 1985,s.490.

### **2.3.1. Kredilere İlişkin Gider-Maliyetler :**

#### **2.3.1.1. Fonlama Maliyeti :**

Bankalar kullandırdıkları kredileri mevcut özkaynaklarından sağladıkları gibi, topladıkları mevduatlar, repo yoluyla sağlanan fonlar ve yurt içi ve dışı bankalar arası piyasalardan sağladıkları kaynaklarla karşılarlar. Klasik anlamda özkaynakların maliyeti bankanın hedeflediği kazanç/sermaye oranına göre belirlenebildiği gibi alternatif getirilere görede belirlenebilir. Özkaynaklar dışında sağlanan kaynakların maliyeti faiz ve komisyonlardır.<sup>22</sup>

Fonlama maliyeti bulunurken bankalar farklı yaklaşımlar sergileyebilmektedirler. En kolay baz maliyet hesabı talep edilen bir kredi bire bir kaynaktan sağlanıyorsa, bu kaynağın maliyeti baz alınmak suretiyle yapılmaktadır. Ancak genelde bankalarda krediler banka bilançosu içindeki kaynak havuzundan karşılanmaktadır. Dolayısıyla bankanın havuz maliyeti kredinin baz maliyetini de teşkil edecektir. Ayrıca piyasa şartları doğrultusunda marjinal kredi maliyeti baz alınmasında her zaman bankaların uyguladıkları yöntemler arasındadır.

#### **2.3.1.2. Risk Primi :**

Risk primi kredinin kullandırılması durumunda oluşabilecek beklenen kayıpların ve öngörülme kayıpların bir kombinasyonu olarak ele alınır ve kredilerin üzerine bir maliyet unsuru olarak yansıtılır. Bu oran kredinin bankaya geri ödenmemesi olasılığı karşılığı oluşan bir risk primidir.

#### **2.3.1.3. Kredi Hazırlık ve Kullandırım Giderleri :**

Bu giderler personel, bina satış pazarlama, genel yönetim maliyetleri gibi kredi faaliyetinde bulunmaktan ve bankanın kredi için harcamış olduğu eforun maliyetlendirilmesi kalemlerinden oluşmaktadır.

<sup>22</sup> Niyazi BERK;a.g.e.,s.181.

### 2.3.2. Kredi Fiyatlamasında Faiz Dışı Faktörler :

Kredi işlemlerinde her zaman tek gelir kaynağı faiz olmayabilir. Müşterinin bankada olan mevduatı (banka zaman zaman asgari mevduat oranı belirleyebilir) bir gelir kaynağı olmaktadır. Genelde bankadan kullanılan kredinin belirli bir yüzdesi oranında mevduat ortalaması bulunması istenebilmektedir.

Ayrıca, müşterinin mevduat bulundurmasının yaratacağı gelir dışında, müşteriyle yapılan hertürlü gelir getirici işlem de kredi maliyetlerine etki yapabilecektir. (ihracat bedellerinin banka üzerinden geçmesi, transferlerin banka üzerinden yapılması v.b)

Bankanın müşterisine tahsis ettiği kredi limitinin kullanılmayan kısmının geçerli olabilmesi için, taahhüt komisyonu (commitment fee) adı altında bir komisyonun ödenmesini talep edebilir. Bu tür komisyon talepleri genellikle büyük krediler ve konsolide grup kredilerinde ortaya çıkmaktadır. Bankalar kredinin tahsisi için ciddi bir uğraş verdikleri için, eğer müşteri bu krediyi kullanmaz ise en azından asgari bir gelir elde etmeyi hedeflerler.

Özellikle yasal otorite tarafından belirlenen mevduat munzam ve disponobilite oranlarında kredilerin fiyatlandırılmasında önemli etki yapan faktörler arasında olup BSMV ve KKDF\* de müşteriler açısından bir maliyet unsuru içermektedir. Bu tür vergi ve fonlar bankaların kaynak maliyetlerini artırıcı etki yaptığından, bu vergi ve fonlarda meydana gelen değişiklikler kredi maliyetlerini etkilemektedir.

\* Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) %5 istisnaları ihracat finansmanı krediler. Kaynak Kullanım Destekleme Fonu (KKDF) %3 İstisnalar ihracatın finansmanı için kullanılan krediler, 1yıldan uzun yurt dışı kaynaklı krediler. Bireysel kredilerde %10 (uzun vadeli konut kredilerinde %0). Tüketici finansmanı şirketlerinin kullandığı kredilerde % 0.

Bankalar açısından kredi fiyatlamasını belirleyen önemli faktörler;

- Kaynak (Özsermaye-Likidite) Maliyeti,
- Banka Müşteri İlişkileri,
- Rekabet,
- Vade ve teminat gibi kredi şartlarının fiyatlandırma etkisi,
- Faiz oranı riski ve Kredi riski.

### **2.3.3. Kredi Fiyatlama Yöntemleri :**

Kredilerin fiyatlandırılmasında bankalar pozisyonlarına, stratejilerine ve zamana göre farklı yöntemler ve bazende birkaç yöntemi birlikte kullanabilirler. En çok kullanılan yöntemlerin başında piyasa da oluşmuş ve uygulanan marjinal maliyetlerin baz alınarak yapılan fiyatlamalardır.

Bu özellikle ekonominin iyi gittiği ve gelecek beklentilerinin pozitif olduğu dönemlerde piyasa maliyetlerinin altında bir fiyat politikasıyla Pazar payı arttırmaya yönelik kredi fiyatlamaları yöntemini bankalar seçebilir.

Burda beklenti gelecekte faizlerin düşeceği ve bankanın bu işlemde fırsat geliri elde edeceği yönündedir. Bunun dışında zaten çalışılan ve rekabetin az olduğu müşterilerde karın maksimizasyonu yönünde fiyatlama yöntemi benimsenirken, seçkin müşteriler, rekabetin yoğun olduğu firmalar veya yeni girilmesi düşünülen firma – sektörler için pazara giriş yönünde agresif ve piyasa fiyatlarının altında olan pazara giriş kredi fiyatlama yöntemleri kullanılmaktadır.

### **2.4. Kredilerin İzlenmesi :**

Bankalar tarafından kullanılmış olan krediler verildiği andan itibaren artık bir riske dönüşmüştür. Bu risklerin kontrolü, takibi ve yönetimi artık bir yaşamsal işlev haline almaktadır. Kredili firma, kefil ve ortakların iş ve varlık durumlarının izlenmesi kredilerin tam ve zamanında ödenmesini sağlamak amacıyla kredi kullanımından riskin tasviyesine kadar sürer.



İzleme, firmanın banka ile ilişkilerinin performansı, banka ve piyasa ilişkilerinde gelişmeler, banka ile kredi ilişkilerinin seyri, kredi kullanım ve teminat koşullarına, şekil şartlarına uyulup uyulmadığının kontrolü olarak ifade edilebilir. 23

Bir bankanın etkin ve güvenilir biçimde faaliyet göstermesi için kredi yönetimi önemli bir unsurdur. Kredi verildikten sonra kredi işleminin uygun biçimde sürdürülmesi kredi yönetiminde sorumlu birinin desteğiyle bankanın fonksiyonel sorumluluğudur. Bu kredi dosyasının güncel tutulması, finansal bilgilerin yenilenmesi, yenileme bildirimlerinin oluşturulması ve kredi sözleşmelerine ilişkin dökümanları hazırlanmasını içerir.

Etkin bir kredi izlemesi sistemi aşağıdaki konulardaki değerlendirmelerin yapılabilmesini sağlamalıdır; 24

- Bankanın kredi alanın mevcut finansal durumu hakkında bilgi sahibi olması,
- Tüm kredilerin mevcut sözleşmelere uygunluğu,
- Onaylanmış kredilerin müşterilerce kullanımının takibi,
- Büyük kredilere ilişkin tasarlanmış nakit akışlarının hizmet gereklerini karşılayabilmesi,
- Kredi alanın mevcut finansal durumuna ilişkin olarak teminatların yeterliliği,
- Problemlı kredilerin zamanında fark edilmesi ve sınıflandırılması.

Risk bitene kadar düzenli aralıklarla ve sistematik olarak izleme yapılmalıdır. Yapılan izleme olağan üstü durumlarda ve firmanın problemlı hale gelmesi durumunda sıklaştırılarak daha detaylı olarak yapılmalı ve gerektiğinde müdahale kararı alınmasına yardımcı olmalıdır.

İzleme aşında banka içi, müşteri bilgileri ve kayıt değerlendirmeleri olarak 3 ana grupta toplanabilir.

- Banka içi izlemede; kredi tahsis şartlarına uygunluk kontrolü ve raporlaması yapılır. Bu aşamada en önemli kontrol alınan teminatların şekil şartı, varlığı ve güncel değerlemelerinin (ipotek, hisse senedi, tahvil,..) yapılması ilk akla gelenlerdir.

23 BERK; a.g.e.,s. 128.

24 Basle; Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler, madde.53.,2001.

- Müşteri bilgilerinin izlenmesi aşamasında yapılan en önemli çalışma toplanan bilgilerin daha önceki bilgilerle karşılaştırılmasıdır. Finansal tablolar, satışlar, piyasa ve banka istihbaratları, firma hakkında çıkmış her türlü çıkmış yayın, bilgi ve firma yönetiminin gelişimi izlenen başlıca unsurlardır.

- Müşterinin kayıtlarının değerlendirilmesi belkide en hızlı fikir veren izleme yöntemlerindedir. Kredi kuruluşları nezdinde limit ve risk durumlarını gösteren T.C.M.B. Merkez Bankası Risk Santralizasyon (Memzuç) bilgileri, protestolu senet ve çek kayıtları, haciz ve iflas bilgilerinin rutin kontrolleri.

#### 2.4.1. Erken Uyarı Göstergeleri :

Günümüzde “Erken Uyarı Sistemleri” bankalarda etkin bir risk ve portföyü yönetiminin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Erken uyarı ile hedeflenen banka yönetiminin, kredi portföyünde veya müşterilerinin mali durum ve faaliyetlerinde oluşabilecek sorunların mümkün olduğunca önceden tespit edilmesi, dolayısıyla zamanında gerekli tedbirlerin alınabilmesini mümkün kılan uygun müşteri stratejilerinin geliştirilebilmesidir.

Bir kredinin izlenmesi sürecindeki en hayati adım, kredi müşterisinin iflas etme olasılığını tespit ederek gerekli önlemleri almada rakiplerinden erken davranıp, ilk banka olmaktır.<sup>25</sup>

Bu sorumluluğun yerine getirilmesinde içinde bulunulan makro faktörlerin analizi, portföyün izlediği trendlerin gözlemlenmesi ve kredi borçlusuna özel bazı faktörlerin dikkatlice incelenmesi önem taşımaktadır.

Makro faktörler gerek yurtiçi, gerekse yurtdışı etkenlerin yaratabileceği riskleri kapsamaktadır. Portföy trendleri ise, sektör, piyasalar ve iş dünyasındaki mevcut atmosferi ve değişimleri incelemektedir. Firma ortaklar ve kredinin kefilleri hakkında yapılan bu izlemelerin amacı kredilerin sorunlu hale gelmeden erken uyarılar vasıtasıyla yönetebilmesini sağlamaktır. Elde edilen bilgilerin bazıları kredi izleyen dikkatini çekmeli, bazıları da erken uyarılar olarak kabul edilmelidirler.

<sup>25</sup> Deloitte & Touche, a.g.e., Temmuz/Ağustos 2001, Sayı 4,s.3.

Özel ve iş hayatında gösterişli bir yaşantı, etkilemeye yönelik çok lüks kara, deniz ve hava ulaşım araçları, fazla prezantabl, çalışanlar, banka ve bankacılarla iş ve profesyonellik derecesini aşan ilişkiler ve finans konusunda uzman olmayan yönetim kurulu üyeleri bankacılar için ilk sinyaller olacaktır.

#### **2.4.1.1. Firmanın İçsel Erken Uyarı Göstergeleri :**

Firmanın mali yapısı ve yönetimini içeren uyarı göstergeleridir.

##### **2.4.1.1.1. Finansal Göstergeler :**

Finansal tabloların teslim edilmesinde isteksizlik veya geç teslimler ile tablolardaki belirgin değişikliklerdir, bunlar,

- Stoklarda (özellikle mamul mallarda) belirgin artış, stok devir hızında düşme,
- Ticari ve ortaklardan alacaklardaki artışlar ve alacak devir hızında düşme,
- İşletme sermayesi yetersizliği,
- Kısa vadeli ve toplam banka borçlarında faaliyeti desteklenmeyen belirgin artışlar,
- Ticari borçlarda artış, alacakla karşılanamayan büyüklüklerde borçluluk durumu,
- Özvarlık yetersizliği veya negatif özvarlık durumu,
- Satışların reel olarak artmaması,
- Satılan mal maliyetlerinde göreceli artışlar,
- Kur ve faiz etkileri dışında, finansman giderlerinde artışlar,
- Finansman giderlerinin satışlara oranının yükselmesi,
- Karlılıkta veya zararda bilanço ve gelir tablosu büyüklük ve gelişmeleriyle paralel olamayan değişiklikler,
- Faaliyetlerinden nakit yaratamaması,
- İştirak ve maddi duran varlık satışlarında artış eğilimi.

##### **2.4.1.1.2. Yönetimsel Göstergeler :**

- Tek kişinin yönetimi ve sorunlu bir yönetim biçimi,
- Ortaklar arasında sorunlar ve iç çekişmeler,

- Ortaklık yapısında değişiklikler, ayrılmalar,
- Personel devir hızında (özellikle üst düzey) gözle görülür artış,
- Aşırı riskli kararların alınması ve sürekli yatırım eğilimi,
- Finansal raporlama ve bilgi-takip düzeyinde başıbozukluk veya sahipsizlik,
- Planlama ve inisiyatif almada isteksizlik veya başarısızlık,
- Denetçilerin değişmesi ve muhasebe kriterlerinde değişiklikler,
- Ortaklar ve yöneticiler arasında dışa dönük farklı bilgi aktarımı ve görüş ayrılıkları,
- Verilen sözlerin tutulmaması ve bankalarla bilgi paylaşımında aksama veya bilgi saklama.

#### **2.4.1.2. Firmanın Dışsal Erken Uyarı Göstergeleri :**

Firmanın faaliyetleriyle ve bankalarla olan ilişkilerindeki gösterge niteliğindeki uyanlardır.

##### **2.4.1.2.1. Faaliyetler :**

- Fiyat politikalarında hızlı ve gerekçesiz değişiklikler,
- Satış iskontosu veya iadelerinde artış,
- Vergi borcu bulunması,
- Büyük ve önemli müşterilerin kaybı veya müşteri profili değişiklikleri,
- Müşteri taleplerini karşılamada sıkıntılar, üretim sorunları, kapasitenin atıl olması,
- Ekonomi, Pazar ve sektörde önemli değişiklikler veya yaptırımlar,
- İş ve iş gücü, sendika sorunları,
- Hammadde temininde zorluklar,
- Teknolojik sorunlar, eski veya gereksiz yeni ve masraflı teknoloji,
- Rakiplerin güçlenmesi veya yeni ve güçlü rakiplerin pazara girmesi,
- Piyasa dedikoduları.

##### **2.4.1.2.2. Bankalar :**

- Faiz ödemelerinde aksamalar veya vade uzatımı istemek,
- Vadesi gelen kredilerde anapara ödemesi yapmadan sürekli olarak yenileme (roll) talebi,
- Kullanılan kredilerin vadelerinde uzama eğilimi,

- Limitlerin zorlanması ve limit artımı taleplerinin sıklaşması,
- Faiz hassasiyetinin azalması veya kalmaması,
- Teminat olarak verilen çek-senetlerin vadesinden önce yenilenmesi veya vadelerinde ödenmemesi,
- Teminatların aynı gün tamamlanmaması veya bankadan sürekli teminat açığı konusunda taleplerde bulunulması,
- Gayri nakdi kredilerin farklı nedenlerle nakdi krediye dönüşmesi,
- Firma hakkında farklı banka ve finansal kuruluşlardan istihbarat taleplerinin gelmesi,
- Firmanın çalıştığı banka sayısının arttırması ve/veya banka değiştirmesi,
- Kısa vadeli borç kullanımına yönelme,
- Kredi talep eden firmanın yeterli ve tutarlı bilgi vermekten kaçınması,
- Kredi geri ödeme planlarının protokole bağlanması,
- Firmanın bankadaki mevduat tutarının çok düşük düzeyde süreklilik göstermesi.

Bankacılık düzenlemeleri ve denetiminin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi erken uyarı sistemleride ülke faktörlerine bağlı olarak farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Varolan sistemleri aşağıdaki yaklaşımlarda dört ana kategoriye ayırabiliriz;

- Bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından yapılan derecelendirmeler,
- Mali Rasyo ve sektör/eş grup analizleri,
- Banka içi kapsamlı risk değerlendirme sistemleri,
- İstatiksel modeller.

Bu modellerin temel işlevi, teorik varsayımlar ile tarihsel verilerin istatistiksel analizlerini bir arada değerlendirip, finansal ve piyasa verilerine dayalı değerlendirmeler yapabilmeleridir. Bu tür modellerde tahmini ödenmeme – temerrüt oranı ve risk derecelerinden yararlanılabilmektedir.

#### **2.4.2. Kredi Yönetiminde Yapılan Hatalar :**

Firmalar ödeme güçlüğüne düşmesi veya herhangi bir sıkışıklık işaretlerini genelde bu durumlar ortaya çıkmadan önce verirler. Ancak bu işaretler geldiğinde düzenli aralıklarla kontrol yapılmasına rağmen bankaların kredi tahsis, kullandırım ve teminatlandırmada

yapmış olduğu hatalar kredilerin yönetiminde özellikle problemlili hale gelmesi durumunda büyük sıkıntı yaratmaktadır. Bu hataların en önemli olanları;

#### **2.4.2.1. Kredi Tahsis Hataları :**

- Yetersiz, doğrulama yapmadan, teminata dayalı kredi analizi,
- Grup yapısını anlamadan ve konsolidasyon yapmadan kredi analizi,
- Ekonomik ve sektörel gelişmeleri dikkate almamak,
- Kredinin amacının ve geri ödeme şeklinin belirli olmaması,
- Bilanço dışı yükümlülüklerin ve kur-faiz riskinin dikkate alınmaması,
- Rekabet nedeniyle hızlı ve kötü koşullarla kredi verilmesi.

#### **2.4.2.2. Kredi Kullanım Hataları :**

- Kredi tahsis şartlarına uymamak ve limit aşımına müsaade etmek,
- Kredilerin sürekli temdit edilmesi ve kredinin ve/veya faizin kredi ile kapatılması,
- Kredi vadelerinde yoğunlaşma,
- Kur artışı riskini hesaplamamak,
- Münakale yoluyla teminat şartlarının zayıflatılması,
- Problem yaşandığının görülmesine rağmen ilave kredi kullanılması,
- Firmadaki gelişmelerin izlenmemesi, istihbaratta zaafiyet ve gerekli işlemlerin yapılmaması veya tasfiye sürecinin uzatılması,
- Bilançodaki veriler ile memzuç bilgilerinin uyumsuzluğunun dikkate alınmaması.

#### **2.4.2.3. Teminatlandırma Hataları :**

- GKS alınmaması veya eksik (tutar,kefalet) alınması,
- Teminata alınan çek-senetin tahsis şartlarına uygun olmaması,
- Teminata alınan çek-senetlerde yoğunlaşma olması veya grup firmalarından alınması,
- Yüksek oranda iade ve karşılıksız çek-senet olması,
- Ekspertiz yapılmaması veya ekspertiz değeri üzerinde ipotek alınması,
- Teminat ve kredi vade uyumsuzluğu olması,
- Eksik-rezervli vesaik karşılığı veya bedel tahsil edilmeden kullanım yapılması.

### 2.4.3. Kredi Riskini Azaltma Yöntemleri :

Bankanın Kredi riski yönetiminde ana amacı müşterilerinin ödememe ve batma olasılığını en aza indirirken, kredilerin geri kurtarma oranlarını en üst seviyeye çıkarabilecek stratejileri geliştirip, uygulamaktır. Bu anlamda krediler verildikten sonra etkin bir kredi denetimi ve izlemesi yapılmalıdır.

Kredi riski azaltma yöntemleri arasında en önemlisi hiç kuşku yokki rating (derecelendirme ) işlemidir. Ratingden sonra klasik ve türev enstrümanlarla riski azaltma yöntemleri kullanılmaktadır. Klasik anlamda kullanılan yöntemler;

- Teminatların takibi ve dönemsel olarak değer tespitlerinin yapılması.
- Marj ve teminatlandırma : Ani piyasa hareketlerinin meydana getireceği kayıp için daha çok vadeli piyasalarda talep edilir.
- Dönemsel olarak hesaplaşma : Belirli vadelerde alacak – borç takasının yapılması.
- Kredi garantileri : Üçüncü kişilerden alınan teminatlardır.
- Kredi tetikleme : Borçlunun rating derecesinin belirli bir seviye altına düşmesi durumunda kontratın iptal edilmesini sağlayan ve önceden anlaşılmış olan opsiyon.
- Pozisyon Limitleri : Borçlu ile yapılacak işlemler toplamına konulan bir sınırlamadır.
- Netleme (netting) anlaşmaları kredi riskinin azaltılmasında başvurulan önemli bir yoldur, özellikle interbank işlemlerinde uygulanmaktadır. Riskin gerçek anlamda azaltılması için söz konusu anlaşmaların güvenilir olması ve yasal olarak uygulanabilir olması gereklidir.

## BÖLÜM 3

### BANKALARDA KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

#### 3.1. Kredi Riski ve Yönetim Stratejileri :

Bankalar geleneksel olarak kredi kalitesi, sektörel raporlamalar, krediler portföyünün yoğunlaşma raporları, fiyatlama yaklaşımlarigibi hususlarda odaklanarak, kredi tahsis – onay–izleme bölümleri raporları, alınan istihbaratlar, teminatların kalite durumları ve marj oranlarını kontrol etmek suretiyle, iyi kredi verme anlayışıyla kredi riskini yönetme düşüncesinden, günümüze kredi riski paketlenip yönetilebilen bir değer olarak görerek ve kredi riskini kontrol edebilmek için sürekli yeni analitik ürünler geliştirerek kredi anlayışlarını genişletmişlerdir.

En basit anlatımla kredi riski, verilen bir kredinin geri dönmeme olasılığıdır. Geri dönmeme hiç ödenmeme veya eksik ve gecikmeli ödeme unsurlarını da içermektedir. Bu unsurlar banka açısından hem likidite hem de karlılık sorunu taşımaktadır. Diğer bir ifade ile kredi riski banka müşterisinin yapılan sözleşme şartlarına uymayarak yükümlülüklerini kısmen veya tamamen zamanında yerine getirmemesi nedeniyle, bankanın karşılaşacağı zarar durumudur. Bankalarda kredi riski beklenen değer ve talep edilen kredi geri ödeme tutarı arasındaki fark olarak ifade edilmektedir.

Kredi veren banka için krediden elde edilen verim önemli bir unsurdur. Ancak bankanın verimliliğin yanısıra bu verimliliğe katkıda bulunacak kredinin zamanında ve eksiksiz ödenip ödenmeyeceği olasılığınla da ilgilenmesi gerekmektedir. Bunun içinde firmanın taşıyabileceği kredi kapasitesini ve bu kapasitede kredinin geri ödenme olasılığını hesaplamak durumundadır.

Bankaların iyi bir kredi yönetimine sahip olmaları hem karlılık hem de kredi riskini olumlu yönde etkilemektedir. Önemli olan bankalar için risk unsuru taşıyan kredileri kontrol altında tutabilecek bir strateji uygulayabilmektir. Böylece banka riski düşük getirisi yüksek ve aktif kalitesi yüksek bir kredi portföyü oluşturabilecektir.



Kredi riski bankanın nakit akımlarında ve dolayısıyla likiditesinde de belirsizliğe ve daha da önemlisi sorunlara yol açabilmektedir. Ayrıca sorunlu kredilerin varlığı ve boyutları bankaların yeni kaynak temini ve imajı açısından büyük önem taşımaktadır.

Bankalarda Kredi işlevini müşterinin tespitinden itibaren kullandırım ve izlemeyi de kapsayacak şekilde tüm kredi pazarlama süreci olarak ele aldığımızda ; kredi yönetimi merkez ve merkez dışında birlikte organize olabilmektedir.\*

Bankalarda Kredi yönetiminin işlevleri; 26

- Çeşitli bilgi kaynakları kullanılarak ve bankanın politika ve stratejileri doğrultusunda müşterilerin seçimi ve bankaya kazandırılması,
- Banka tarafından kullanılabilir kredilerinin toplamının belirlenmesi,
- Müşterilerin kredibilite analizleri, ödeme vadesi ve teminatlarının göz önüne alınarak, kredi limitlerinin belirlenmesi,
- Pazar ve sektörün gözlemlenmesi yoluyla alacakların takibinin yapılması,
- Ödemelerin kontrolü ve erken uyarılar yardımıyla, kredi dönüşümünün hızlandırılması.

Geniş bir sorumluluk yelpazesinde sürdürülen kredi yönetim fonksiyonunun kurumsal yapısı bankanın büyüklüğü ve faaliyetlerinin karmaşıklığına göre değişmektedir. Büyük ölçekli bankalarda kredi yönetim fonksiyonunun çeşitli bölümlerine ilişkin sorumluluklar bankanın farklı birimlerine verilmiştir.

Kredi riskinin yönetiminin amacı Bankanın temel strateji ve hedefleri doğrultusunda, krediportföyünün maruz kalabileceği riski yönetmek ve riske endeksli olan getiriyi maksimize etmektir. Bankanın Kredi riski yanında faiz, kur ve vade riskinide göz önüne almalıdır.

\* Anglo Sakson ülkeleri ve Amerika da kredi yönetimi merkezleşmemiş olup, kıta Avrupa sında da benzer uygulamalar çoğalmaktadır.

26 Niyazi BERK;a.g.e.s.,23

Kredi Riski dışında karşılaşılabilecek olası risklerin bazıları;

- Operasyonel Riskler (Kredi Kullanım aşamasında karşılaşılabilecek hatalı işlemlerin riski)
- Sistemik Risk (Bir kez yapıp tekrarlanan yanlışların fark edilmemesi sonucu doğan risk)
- Hukuki Riskler (Hatalı talimat veya Kredi Kararı dışında işlem yapılmasının doğuracağı riskler)
- Kişisel Riskler (Yanlış, eksik veya yetkisiz bilgilendirme veya bilgilendirmeme)

Kredi risk yönetimi değişen ekonomik durumların etkisini değerlendirerek, bankayı önceden öngörülen finansal ve imaj kayıplarından korumak, kontrolleri riske duyarlı alanlarda yoğunlaştırmak ve bankanın aldığı riskler karşısında en yüksek kazancı elde etme potansiyelini arttırmak için gerekli metodolojilerin oluşturulması faaliyetleridir.

Bankanın Kredi riski yönetiminde ana amacı müşterilerinin ödememe ve batma olasılığını en aza indirirken, kredilerin geri kurtarma oranlarını en üst seviyeye çıkarabilecek stratejileri geliştirip, uygulamaktır.

Basle komitesine göre kredi risk yönetiminin amacı yönetim kurulu ve üst düzey yönetimce oluşturulan parametreler içinde bankanın maruz kalacağı kredi riskini yönetmektir.

Kredi riski yönetimi, her bankanın kredilendirme faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkabilecek risklerin tanımlanması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve ölçülmesi için gerekli olan süreçlerin geliştirilmesi ve uygulanması sürecidir. 27

27 Ayşe EPIKMAN, "Kredi Risk Yönetimi ve İçsel Derecelendirme Modeli"s.3.

Kredi riski yönetiminin geleneksel rolü tek bir karşı tarafa olan kredi tutarlarını oluşmasını engelleyerek potansiyel kayıpları limite etmektir.<sup>28</sup> Ancak buna bağlı olarak değişen ekonomik durumların takibi ve daha duyarlı kontroller ile bankayı öngörülme kayıplardan korumak ve sermayeyi doğru ve tutarlı bir performans bazlı ölçüme dayandırarak kazanç dengelerini ve potansiyelini arttırmak olarak stratejik bir araç olarakda görülebilir.

Stratejik olarak kredi riski yönetimini altı adımdan oluşmaktadır.

*İstenen risk seviyesinin tespiti* : Gelecekte oluşabilecek kredi risk miktarı mevcutla karşılaştırılmak suretiyle varsayılır ve buna göre her bankanın taşıyabileceği risk miktarı tespit edilir. Taşınacak genel risk içerisinde ise bankanın likidite ve piyasa riski gibi riskleride dahil etmesi gereklidir.

*Performans Ölçümü* : Mümkün olduğunca riskle ilişkilendirilmelidir.

*Sermayenin Dağılımı* : Sermaye riske göre düzeltilmiş performans ölçümlerine dayandırılır ve kredi riski ile ilişkilendirilir.

*Portföy Yönetimi* : Yönetimin İstenen ve istenmeyen krediler konusundaki makro kararlarının risk olarak yansımalarıdır.

*Provizyon Ayırma* : Temerrüde düşme ihtimalinin ölçülmesi ile beklenen kayıplar öngörülebilir ve bu kayıplar için karşılıklar ayrılır.

*Fiyatlandırma* : Kredi riski doğru tahmin edilebiliyorsa beklenen kayıpların karşılığı fiyata yansıtılmak suretiyle bankayı korumak mümkündür.

<sup>28</sup> H. Kaan AKSEL, "Kredi Riski Yönetimi" Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 18, Mayıs-Haziran 2001.s.3.

**SEKİL 1**

: Kredi Risk Yönetimi Uygulama Aşamaları 29

**Aşama 3**

**Risk / Getiri Yönetimi**

Uygulamalar : Portföy optimizasyonu, Fiyatlama kararları Performans ölçümü, iş ve müşteri segmentasyonu



**Aşama 2**

**Ekonomik Sermaye / Kredi RMD Yönetimi**

Uygulamalar : Portföy risk konsantrasyonları, sermaye



**Aşama 1**

**Beklenen Zararın Yönetimi**

Uygulamalar : Risk belirleme, İşlem yapılandırılması, Onay ve fiyat kararları, karşılık ayrılması,



**Temel Kredi Derecelendirme ve Kredilendirme Standartları**

Uygulamalar : Risk belirleme, Teklif, Kredi Yönetimi

Bankaların kredi riskini kontrol altında yada en azından minimum düzeyde tutmak amacıyla uygulayabilecekleri yöntemleri üç temel kriter çerçevesinde belirlemek mümkündür. Bunlar;

### 3.1.1. Kredilerin Seçimi :

Bankaların göz önünde bulunduracağı ilk kriter kredilerin kimlere verileceği hususunda bir politika belirlenmesidir. Bu kriterde her zaman için daha önceden görülmeyen veya beklenmeyen olayların gerçekleşme ihtimali mevcuttur. Bankalar açısından seçim kriterlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir;

- En yüksek kredi değerliliğine sahip ve risk endişesi duyulmayan firmalar,
- Kredi değerliliği iyi olan firmalar,
- Ortalamanın üzerinde ve yeterli kredi değerliliği olan firmalar,
- Ortalama kredi değerliliğine sahip firmalar,
- Ortalamanın altında ancak tatmin edici kredi değerliliği olan firmalar,
- Kötüye doğru giden bir yapısı olan firmalar,
- Tehlikeli olan ve müdahale gerektiren firmalar,
- Batak riski kesine yakın olan firmalar.

Burada banka bir sonraki bölümde detayı verilecek olan kredi derecelendirme (rating)notlarına göre karar verebilir. Örneğin kredilerin % 50 si güvenilirliği yüksek olarak tanımlanan A grubu risk dereceli firmalara, % 30 u iyi kategorisindeki B grubu risk dereceli firmalara ve % 20 si de orta ve ortanın altı güvenilirliği olan C grubu risk dereceli firmalara kullanılacak şekilde bir politika benimseyebilir.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, risk derecesi verim ilişkisi olmalıdır. Riski düşük firmaların bankaya verimi düşük olurken, buna karşılık firmaların risk arttıkça bankaya olan verimi de yüksek olacaktır.

### **3.1.2. Kredi Riskinin Sınırlandırılması :**

Burada amaçlanan bankanın vereceği kredilerde kuruluş, sektör yada ekonomik faaliyet alanına göre kredi sınırlandırması yapmaktır. Bu yaklaşımla bankanın kredi riski ortadan kaldırılmamakla birlikte azaltılabilmektedir.

Kredi risklerinin sınırlandırılmasında en çok kullanılan yöntemler;<sup>30</sup>

#### **3.1.2.1. Kredi Riskinin Dağıtılması :**

Kredi riskini yönetmekte en sık başvurulan ve aynı zamanda uygulanan en eski yöntemdir. Amaç banka tarafından kullanılan kredileri mümkün olduğu kadar farklı özelliklerde çok sayıda müşteriye yaymaktır. Genel anlamda kullanılan kredilerin vadeleri, türleri ve tutarları bazında basit çeşitlendirme yapılması amaçlıdır.

#### **3.1.2.2. Etkin bir Kredi Portföyü oluşturulması :**

Bankaların temel hedefi özsermaye karlılığını maksimize etmek olduğundan, krediler portföyünün maliyet ve getiri ilişkisi dikkatle izlenmelidir. Gelir unsurları aktifin karlılığı, maliyet unsurlarında harcamaların karlılığı ile takip edilir. Riskleri elde edilebilir getirinin üzerinde olan krediler ve riskleri beklenen getiri ile karşılanamayacak krediler portföye dahil edilmemelidir.

#### **3.1.2.3. Riskin Bölüşülmesi :**

Genellikle uluslararası kredilerde birden fazla bankanın kredi tutarının büyük olması yada risk stratejileri doğrultusunda tek bir krediyi paylaşmaları şeklindedir. Sendikasyon kredileri riskin bölüşülmesi yöntemine güzel bir örnek teşkil etmektedir. Uluslararası kredi kararlarında ülkelerin Pazar Beta larının ilişkileri dikkate alınmalıdır.

<sup>30</sup> Niyazi BERK., a.g.e.,s.220-231

#### **3.1.2.4. Risk Sınıfı Oluşturulması Bölüşülmesi :**

Risk sınıfı oluşturulmasının amacı farklı risk sınıflarına göre kredilere uygulanan faiz oranlarının belirlenmesidir. Krediler portföyü risksizle yüksek riskli arasında dört farklı kategoriye ayrılmak suretiyle takip edilir.

#### **3.1.2.5. Riskin Denkleştirilmesi :**

Fırsat ve risklerin birbirlerine ters olan işlemlerle, verilen kredi ile negatif ilişkili pozisyonun yaratılması şeklinde bir çeşit hedging yapılmasıdır.

Kredilerin sınırlandırılmasına bazı prensipler baz teşkil edebilmektedir, Bunlar;

- Kredileri belirli coğrafi bölgelerde sınırlandırmak,
- Bazı özellikli (Çevreye zarar veren, silah ve alkol üreten..) firmalara kredi verilmemesi,
- Sanayinin yoğun olduğu bölgelerde yoğunlaşmak,
- Durgun giden yada gelecekte performans kaybı beklenen sektörlerden çekilmek,
- Bazı sektör veya şirket gruplarına kredi verilmemesi,
- Halka açık şirketlere daha fazla kredi verme eğiliminde olmak (Şeffaf yapı ve İMKB yaptırımları nedeniyle,

#### **3.1.3. Kredi Çeşitlendirilmesi :**

Bankalarda kredi riski anlamında ciddi problemlerin kaynağı kredi portföyündeki yoğunlaşmalardır. Risklerin yoğunlaşması çeşitli şekillerde olabilmekte ve benzer karakterdeki önemli miktarda kredinin söz konusu olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bankanın portföyünde (i) tek bir şirket, (ii) bağlantılı şirketler grubu, (iii) özel bir sanayi ya da sektör, (iv) coğrafik bölge, (v) yabancı bir ülke ya da ekonomileri arasında sıkı ilişki bulunan bir grup yabancı ülkeye verilmiş büyük miktarda dolaylı ve doğrudan krediler varsa yoğunlaşma söz konusudur.

Yoğunlaşma aynı zamanda benzer vadelere sahip krediler olması durumunda da yaşanır. Yoğunlaşma portföydeki krediler arasındaki ince ve karmaşık ilişkiler dolayısıyla ortaya çıkabilir. Risklerdeki yoğunlaşma sadece kredi verme faaliyetleriyle değil bankanın borçluya ait risk taşıyan tüm faaliyetleriyle ilişkilendirilerek ele alınır.

Yüksek oranda yoğunlaşma olması bankayı kredilerin yoğunlaştığı alanda olumsuz değişikliklere maruz bırakır. Bu kriterde amaç banka kredilerinin belirli noktalarda yoğunlaşmasına engel olmak yani riski sınırlı tutmaktır. Banka kredi portföyünü ne kadar geniş bir alana (sadece Coğrafi alan olarak düşünülmemeli) dağıtabilirse kredi riskide o oranda azalmış olacaktır. Portföy, marjinal gelirin, çeşitlendirmenin marjinal maliyetine eşit olduğu noktaya kadar genişleyebilir. <sup>31</sup>

Kredi portföyünü çeşitlendirmedeki temel düşünce yeni verilecek her kredi ile toplam portföyün riskini azaltma isteğinden kaynaklanır. Ancak portföy çeşitlendirmesi geri dönmeyen kredilerin ortalamasını azaltmaz, sadece gerçek kredi kayıplarının değişkenliğini, dolayısıyla da bankanın karının değişkenliğini azaltır. <sup>32</sup>

Bankanın toplam normal şartlar altında kredi portföyünün % 50 sinin 5 firmaya ait olmasının yaşatabileceği sakıncalar ile, Bankanın kredi portföyünde % 5 in üzerinde hiçbir firma riskinin olmamasının yaratabileceği riskler kuşkusuz çok farklı olacaktır.

Aynı şekilde bir bankanın tekstil sektörü kredilerinin tüm kredi plasmanında % 70 oranında pay alırken, diğer bir bankanın hiçbir sektörde %20 oranı üzerinde kredi vermemesi durumlarında, iki bankanın tekstil sektörü riskler açısından farklı olası kayıplarla karşı karşıya getirecektir.

Genel olarak burada bankanın kredilerini bir alana yöneltmesini önlemek amaç olarak alınmıştır. Bir gruba, sektöre yada alana verilen kredilerde risk verilen kredilerin sektörü, alanı yada grubunu da kapsamakta ve böylece normalden fazla risk katsayısı taşımaktadır.

<sup>31</sup> KANE J. Edward, BUSER A. Stephen "Portfolio Diversification at Commercial Banks", The Journal of Finance, Vol.34, No:1 March, 1979, s.23.

<sup>32</sup> ARAS Güler, a.g.e.,s. 163.



### 3.1.4. Kredi Riski Yönetimine İlişkin İlkeler : 33

Kredi risklerinin ölçüm ve kontrolü konusunda gelişmiş ülkeler arasında bir standart mevcut değildir. Basle komite bu tüm bankacılık gözetim ve denetim otoritelerini kredi risk yönetimi konusunda etkin ve güvenilir uygulamalar geliştirmeye teşvik etmek için “*Bankaların Kredi Riski Yönetimlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Prensipler*” adlı bir dökümanı hazırlamış bankaların dikkatine sunmuştur.

Bu doküman beş ana prensipte toplanmakta ve yer verilen prensipler genel olarak borç verme faaliyetlerine uygulanabilirmakla birlikte kredi riskinin mevcut olduğu tüm faaliyetlere uygulanabilmektedir. Kredi riski yönetimi konusunda uluslararası otorite bakışı anlamında önemli olan bu dökümanı makro olarak incelersek aşağıdaki bulguları elde edebiliriz.

#### 3.1.4.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması :

Banka yönetim kurulu düzenli olarak bankanın kredi riski stratejisini ve önemli kredi riski politikalarını gözden geçirerek, bankanın kredi riskine ilişkin müsamaha derecesini ve aldığı çeşitli kredi riskleri karşılığında elde etmeyi beklediği kar seviyesini yansıtmalıdır.

Üst düzey yönetim, yönetim kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin uygulanmasından ve kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin\* geliştirilmesinden sorumlu olarak bankanın tüm kredi faaliyetlerinin yönetiminde tam ehliyetli olarak söz konusu faaliyetlerin yönetim kurulunun onayladığı risk stratejisi, politika ve toleranslar çerçevesinde yürütülmesini sağlamalıdır.

33 T.B.B. “Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler “ Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi, 1999

\*Söz Konusu politika ve prosedürlerde bankanın hem bireysel kredilerde hem de portföyünde taşıdığı tüm bankacılık faaliyetlerine ilişkin kredi risklerine yer verilmelidir.

Bankalar tüm ürün ve faaliyetlerine ilişkin kredi risklerini tanımalı ve yönetmelidirler. Bankalar yeni ürün ve faaliyetlerine ilişkin risklerin, yönetim kurulu ya da uygun bir komite tarafından onaylanmadan önce uygun ve yeterli prosedürlere ve kontrole tabi olmasını sağlamalıdır. Yönetim kurulu kredi risk stratejisi ve kredi politikasının belirlediği çerçevede bankanın kredi verme kriterlerini (vade ve koşullar) düzenli olarak (en azından yıllık bazda) onaylamalıdır. Ayrıca, bankanın kredi verme fonksiyonlarının (tüm portföyün ve kredi işlevinin bağımsız olarak incelenmesi dahil) organize edildiği usul ve esasları onaylamalıdır.

#### **3.1.4.2. Güvenilir Kredilendirme işlevinin belirlenmesi :**

Bankalar güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredi verme kriterlerine uygun olarak çalışmalıdırlar. Bu kriterler hem kredi alan hem de kredinin yapısı, alınmasındaki amaç ve geri ödeme kaynağı hakkında yeterli bilgi edinilmesine imkan verir içerikte olmalıdır. Bankalar, hem bankacılık ve ticaret defterlerinde hem de bilanço ve bilanço dışı hesaplarında önemli risklere yol açabileceği yaklaşımıyla bağlantılı şirketlerin oluşturduğu gruplara ve bireysel kredi müşterilerine yönelik genel kredi limitlerini oluşturmalıdır.

Bankaların yeni kredilerin onaylanması ve mevcut kredilerin artırılmasına ilişkin açıkça tanımlanmış işlevleri olmalıdır. Bankalar potansiyel risklere bağlı tahmini kayıplar için karşılık ayırma gereğinin farkında olmalı, riskleri ve beklenmedik kayıpları karşılamak için yeterli sermayeyi bulundurmalıdırlar. Banka, bahsedilen hususları kredi karar alma sürecine ve portföy izleme işlevine dahil etmelidir.

#### **3.1.4.3. Kredilerin Uygun yönetimi, ölçümü ve izlenmesi :**

Bir bankanın etkin ve güvenilir biçimde faaliyet göstermesi için kredi yönetimi önemli bir unsurdur. Kredi verildikten sonra kredi işleminin uygun biçimde sürdürülmesi için bankaların, portföylerinden kaynaklanan çeşitli kredi risklerinin süreklilik içinde yönetimine yönelik bir sistemleri olmalıdır. Bankalar, yeterli karşılık ve rezervlerin belirlenmesini de içermek üzere bireysel kredilerin izlenmesine yönelik bir sisteme sahip olmalıdır.

Bankalar kredi riskinin yönetiminde kurum içi (dahili) rating sistemlerini geliştirmeli ve kullanmalıdırlar. Rating sistemi bankanın faaliyetlerinin yapısı, büyüklüğü, karmaşıklık kredi portföyünün niteliğini ve kompozisyonuna uyumlu olmalıdır. Kredi portföyünün özelliklerine göre izleme sistemlerine sahip olmalıdırlar. Kredi verme prosedürüne ilişkin kriterler oluşturulduktan sonra, bankanın doğru ve uygun kredi kararlarını alabilmesi için edinilen bilgilerin yeterli olduğundan emin olması gerekir. Söz konusu bilgiler aynı zamanda bankanın dahili kredi rating sistemine göre yapılacak değerlendirme için de bir veri niteliğinde olacaktır.

Bankalar, hem bilanço hemde bilanço dışı faaliyetlerindeki kredi riskinin ölçümüne yönelik bilgi erişim sistemleri ve analitik tekniklere sahip olmalıdır. Bilgi erişim sistemleri, bankanın kredi portföy kompozisyonu ve risk yoğunlaşmalarının tespitine yönelik yeterli bilgiyi temin etmelidir.

Bankalar kredi portföylerini değerlendirirken ekonomik koşullarda olabilecek muhtemel değişimleri de göz önünde bulundurmalı ve zor koşullar altında karşılaşılabilecekleri kredi risklerini değerlendirmelidirler.

#### **3.1.4.4. Kredi Riskinin uygun kontrolünün yapılması :**

Banka faaliyetleri ile kredi verme yetkisine sahip olduğundan, bir bankanın çeşitli portföylerinin etkin olarak yönetilmesi için etkin bir inceleme ve raporlama sistemine sahip olması gereklidir. Kredilerin incelenmesine yönelik bağımsız ve aralıksız bir sistem kurmalı ve söz konusu incelemelerin sonuçları doğrudan banka yönetim kuruluna ve üst düzey yönetime iletilmelidir.

Bankalar kredi verme fonksiyonlarının uygun biçimde yönetilmesini ve maruz kalabilecekleri kredi risklerinin ihtiyati standartlar ve dahili limitlere uygun seviyelerde tutulmasını sağlamalıdırlar.

Kredi niteliğindeki bozulmanın, gerekli düzeltici önlemlerin alınabilmesi için, gecikmeden tespit edilmesi ve müdahale edilebilmesi içinde bankaların problemlı kredilerin yönetimine ilişkin bir sistemleri olmalıdır.

#### **3.1.4.5. Gözetim ve Denetim Otoritesinin rolü :**

Gözetim ve denetim otoritesi risk yönetimine genel yaklaşımın bir unsuru olarak bankalarda kredi risklerinin tanınması, ölçümü, izlenmesi ve kontrolüne yönelik etkin bir sistemin olmasını öngörmelidir. Gözetim ve denetim otoritesi bir bankanın kredi verme işlevi ve portföylerinin aralıksız yönetimine ilişkin politika, strateji, prosedür ve uygulamalarının bağımsız olarak değerlendirmesini yapmalıdır.

Ayrıca, bankaların bireysel müşterileri ya da bağlantılı şirketlerden oluşan gruplar dolayısıyla maruz kalabilecekleri riskleri sınırlandırmak amacıyla ihtiyati limitleri oluşturmalıdır.

#### **3.2. Derecelendirme :**

1900'lerin başında Amerikan demiryolu şirketlerinin tahvil ihraçlarının derecelendirilmesi ile finans literatürüne giren rating kavramı; özellikle 1980'den itibaren finans piyasalarının globalleşmesine paralel olarak gerek ülkelerin gerekse banka, ticari şirketler ve kimiülkelerde kamu şirketlerinin menkul kıymet ihracı veya diğer boçlanma şekilleri sonucunda ortaya çıkan kısa ve uzun vadeli yükümlülüklerin değerlendirilmesinde en önemli ölçü haline gelmiştir.

Türk ve uluslararası sermaye piyasalarında borçlanan Türk şirketleri ve bankalar açısından rating giderek önem kazanmaktadır. Rating, rekabetin arttığı global arenada borçlanma kapasitesini ve maliyetlerini belirleyici bir niteliğe haiz olup, özellikle finans sektörümüz için ayrı bir önem taşımaktadır.

### 3.2.1. Derecelendirme Şirketleri :

Derecelendirme şirketlerinin ilk örnekleri, 19. yüzyılda faaliyet gösteren esnafların üstlenmiş oldukları finansal yükümlülükleri yerine getirme gücünü değerlendiren ticari kredi şirketleridir. 1841 yılında Louis Tapan, New York'da ilk ticari kredi şirketini kurmuştur. Daha sonradan Robert Dun şirketi devralarak 1859 yılında ilk rating listesini yayınlamıştır. 1849 yılında John Bradstreet benzer bir firma kurmuş ve iki firma Dun and Bradstreet adı altında 1933 yılında birleşmişlerdir. Firma, 1962 yılından itibaren Moody's Investors Service adı altında faaliyet göstermeye devam etmiştir.

Bugün kullanılan formatta ilk rating notu John Moody tarafından 1909 yılında "Moody's Demiryolu Yatırımları Analizi"nde yayınlanmıştır. Aaa+'dan C'ye kadar değişen ve günümüzde bir dünya standardı haline gelmiş olan bu notlama sistemi, o yıllarda Moody tarafından 200 A.B.D. demiryolu şirketinin ve 1500 civarındaki menkul kıymet ihracının rating ölçümünde kullanılmıştır.

1924 yılında kurulan Fitch Investor Service bu konuda faaliyet gösteren ikinci büyük firma olmuştur.

1941 yılında Poor's Yayıncılık Şirketi ile Standard Statistics Şirketi birleşerek Standard & Poor's Şirketi'ni kurmuşlardır.

Derecelendirme konusunda dünyaca muteber bu üç firmaya 1980 yılında Duff & Phelps, 1974 yılında Thomson Bankwatch, 1978 yılında Avrupa kökenli IBCA ve 1985 yılında Japon kökenli Japanese Credit Rating Service eklenmiş ve bu firmalar rating endüstrisinin başlıca oyuncularını arasında yerlerini almışlardır.

### 3.2.2. Derecelendirmenin Kapsamı :

Derecelendirme veya literatürdeki ifadeyle rating borç ödeme gücüyle ilgili özel amaçlı firma değerlendirme süreci olup, bu süreç sonunda elde edilen ürün-sonuç ise derece veya rate adlarıyla işaret ve harflerle sembolize edilen, aynı zamanda ortaya çıkabilecek gecikme olasılığı açısından da sınıflandırmayı da kapsayan borç ödeme kabiliyetleri göstergeleridir.

Literatürdeki bazı tanımlamalara bakarsak;

“Alınan dereceler ilgili şirketlerin borç kalitesi ölçüsüdür”.<sup>34</sup>

“Derecelendirilen tarafın iflas nedeniyle söz verdiği ödemenin yapılmasının kredi kayıpları riski dir.”<sup>35</sup>

Moody’s “Borcun süresi boyunca anapara ve faiz ödemelerini zamanında yerine getirebilme kabiliyeti hakkında varılan bir yargı” olarak tanımlamaktadır.

Standar & Poors “Belirli yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesi ve borçlunun güvenilirliğinin ölçüsü” olarak ele almaktadır.

Literatürdeki en genel tanımlama ile rating “Bir şirket veya kuruluşun anapara ve faiz yükümlülüklerini zamanında yerine getirip getirmeyeceğini bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi işlemi ifade etmektedir.

Derecelendirme diğer bir anlatımda ödeyememe (POD Probability of Default) riski olarak da ifade edilebilir. Kredi kayıpları dağılımını tahmin etmede birçok yaklaşım geliştirilse de tek bireysel borçlular için kredi riski ratingi anahtar yaklaşım olmuştur.<sup>36</sup>

Derecelendirme tüm yatırım kararlarını etkileyen bir süreç olarak, şirket veya menkul kıymetleri analiz etmeye yardımcı olan çift taraflı bir işlem olarak karşımıza çıkmaktadır.

<sup>34</sup> Daniel BEN-AMI, “How Do You Rate” Banking World, 9,7:19, 1991

<sup>35</sup> Mark CAREY, Mark HRYCAY “Parameterizing Credit Risk Model with Rating Data” Journal of Banking & Finance Vol:25 (2001) 198.

<sup>36</sup> CAREY, HRYCAY, a.g.e., s.198.

Derecelendirme finansal piyasalarda içsel (internal) ve dışsal (external) olarak iki yönde yapılmaktadır. İçsel derecelendirme bankaların kendi organizasyon ve kurallarıyla yaptıkları değerlendirmeler, dışsal derecelendirmeler ise S&P ve Moddy's gibi rating kuruluşlarının yapmış olduğu değerlendirmelerdir.

İçsel derecelendirme kredi riski yönetiminin temel taşlarından birisidir. Finansal kurumlarda derecelendirmede müşterinin ödeme gücünün ölçülmesidir. Bu aynı zamanda borç alan borç veren arasında asimetrik bilgiyi azaltan karar verme sistemi olarak da görülebilir. Rating tipik olarak nicel (quantitative) ve niteliksel (qualitative) bilgilere dayanarak karşı tarafın temerrüde düşmesi nedeniyle kayıp riskini kapsayıp değerlendirir. Finansal rasyolar gibi nicel bilgilerde geçmiş performansı göstermek için yeterli olurken, niteliksel bilgiler gelecek performansını göstermeye yardımcı olmaktadır.<sup>37</sup>

Bankalarda standart bir içsel derecelendirme metodu yoktur, Bankalar kendi kültür, riske bakış açılarına ve müşteri yapılarına göre kendi farklı metodlarını geliştirmektedirler. Derecelendirme tarihsel olarak hisse senedi, bono gibi menkul kıymet arzlarında uygulanırken, zaman içerisinde sermaye piyasalarında yaşanan gelişmelere paralel bir seyir göstermiş, sabit getirili menkul kıymetler, tercihli hisseler ile kıymetli kağıtları da kapsayacak şekilde geniş bir değerlendirme alanı bulmuştur.

<sup>38</sup> [www.riskturk.com/riskturkcom/credit\\_risk\\_r.php](http://www.riskturk.com/riskturkcom/credit_risk_r.php)

Genel olarak derecelendirme kapsamına giren menkul kıymetleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Uzun vadeli borçlar,
- Kamu kağıtları,
- Oydan yoksun hisse senetleri,
- Mevduat Sertifikası,
- Yatırım Fonu,
- Menkul kıymet yatırım fonu,
- Sigorta şirketlerinin hasar ödeme kabiliyeti.

<sup>37</sup> [www.riskturk.com/riskturkcom/credit\\_risk\\_r.php](http://www.riskturk.com/riskturkcom/credit_risk_r.php)

Derecelendirme işlemi güvenilir ve tarafsız olarak yapılmalıdır. Ancak bu şekilde piyasa bir geçerliliği olacaktır. Bu güvenilirliği sağlamanın tek yolu da derecelendirme şirketlerinin bağımsız ve standart bir çalışma düzenine sahip olmasıdır.

Diğer önemli bir hususda derecelendirme firmasının farklı sektörlerdeki farklı şirketlere vermiş olduğu aynı derecenin (BBB gibi) şirketlerin değerlendirmesinde aynı riskleri ve değerlendirmeleri içermesidir. Bu hem dereceler arasında bir standartizasyonu hemde kamuyu aydınlatma işlevini yerine getirmeyi sağlamak için hayati önem taşımaktadır.

Uluslararası Risk Derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmelerinin kabul edilebilirliği açısından sahip olması gereken 7 unsur şöyledir;

- Tarafsızlık,
- Bağımsızlık,
- Kredibilite,
- Saydamlık,
- Uluslararası erişim,
- Yeterli ve uzman işgücü,
- Ulusal denetim ve gözetim kurumlarınca tanınırlık.

Derecelendirmeye alınan riskler.

- Piyasa Riski,
- Kredi Riski,
- Ödeyememe Riski,
- Likidite.



Değerlendirme sonucu yayınlanan dereceler yatırımcılar tarafından yatırım derecesi olarak da algılanmak olup, BB veya altı dereceler spekülâtif dereceler olarak adlandırılmakta ve A.B.D. de 1989 yılından itibaren tasarruf ve yatırım birliklerinin bu tür menkul kıymetlere yatırım yapmaları yasaklanmıştır. Yatırım derecesi altında bulunan bu menkul kıymetler Junk Bond olarak adlandırılmakta ve yüksek riskle birlikte yüksek bir getiri imkanı da taşımaktadırlar. Bu spekülâtif dereceler S & P tarafından “Credit Watch” adlı periodik bir yayımla takip edilmektedir.

Geçmişte A.B.D. dışında derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri yasal düzenlemeler içinde yer almamış olup, günümüzde özellikle risk yönetimi anlamında Basel komitesi taslaklarında kredi riski ve sermaye yeterliliği kavramlarında vazgeçilmez bir unsur olmuştur, öyleki birçok kredi risk yönetim modeli rating ve rating değişme matrislerine endeksli çalışmaktadır.

### 3.2.3. İyi Bir Derecelendirme Sistemi Nasıl Olmalı :

İyi bir rating sistemi nasıl olmalı veya genel kabul görmüş rating ilkeleri nelerdir sorunlarına yapılan ampirik çalışmalar da aşağıdaki 14 şart getirilmiştir, 38

- Geniş ve Kapsamlı olmak (Comprehensiveness)

Bankanın rating sistemi mevcut geçmiş ve gelecekteki müşterileri değerlendirebilmelidir.

38 Mark KRAHNEN, Martin WEBER “Generally accepted rating principles:A primer” Journal of Banking & Finance Vol:25 (2001) 10-18.

- Martin WEBER ve diğerleri, “Information production in lending relationship:On the role of corporate rating in commercial banking. “ Working Paper, CFS, Frankfurt/Main,2000. -ELSAS R., HENKE S., MACHAURER A., ROTT R., SCHENK G., “Empirical analysis of credit relationships in small firms financing: Sampling desing and descriptive stataistics.” Working Paper 98/14 Center for financial studies, Frankfurt/Main.

-MACHAURER A., WEBER M., “Bank behavior based on internal credit rating for borrowers.” Journal of Banking and Finance Vol:22 (1998) (10&11) 1355-1383

- Tamamlayıcılık (Completeness)

Banka mevcut müşterilerinin ratingleri dışında geçmiş müşterilerinde ratinglerini muhafaza etmelidir.

- Komplex Yapı (Complexity)

Bankanın her zaman gerekebilir düşüncesi ile farklı rating sistemleri olmalıdır. Birçok rating sistemi seçmenin amacı şeffaf ve açık olmayı sağlamak içindir.

- Temerrüt Olasılığı Tanımı (POD Definition)

Temerrüt olasılığının çok iyi tanımlanmış olması ve bunun banka açısından ne ifade ettiğinin iyi bilinmesi minimum sermaye ihtiyacında dahil birçok konu açısından önemlidir.

- Rating – POD (Monotonicity)

Bu şart rating ile beklenen temerrüt sıklığı arasındaki ilişkiyi tanımlamaktadır.

POD (X Şirketi) = POD (Y Şirketi)  $\implies$  Rating (Y Şirketi)–Rating (X Şirketi)

POD (X Şirketi) < POD (Y Şirketi)  $\implies$  Rating (Y Şirketi) >-Rating (X Şirketi)

Rating (X Şirketi)>Rating (Y Şirketi)  $\implies$  POD (X Şirketi)<POD (Y Şirketi)

- Hassaslık (Finesess)

Olabildiğince iyi ve hassas bir şekilde dereceleri riske göre değiştirebilecek olmalıdır. Birçok risk kategorisi olmak zorunda değildir, hatta bazı bankalar kredi riskini gösterebilmek için yeşil-sarı-kırmızı gibi trafik ışıkları renklerini bile kullanmaktadırlar.

- Güvenilirlik (Reliability)

Rating sisteminin önemli işlevlerinden biri güvenilir olmasıdır, rating kredi dönemiboyunca değişen ekonomik süreçten ve firma gelişmelerinden etkilenmekle birlikte bu tür gelişmelerin olmadığı durumda aynı kalmalıdır.

- Arkaya Doğru Test (Back – Testing)

Arkaya Doğru Testi yerine getirebilmek için data tabanına ihtiyaç vardır. Bu testi yapmak bazı kredilerin piyasa fiyatı olmadığı için ve çok az tarihsel temerrüt olasılığı verisi olduğundan oldukça zordur. Rating sistemini çok sık değiştirilmemesi arkaya doğru test için önemli olup, rating sistemini test etmek için birçok metod zaten kullanılmaktadır. Back-Testing için rating sisteminin uygun olması için bazı koşulların varlığı gerekmektedir;

- Verilmiş olan bir rating derecesi için geçmişde ilan edilen temerrüt oranının, kendisinden daha yüksek rating derecesinden daha fazla olmasıdır,

- Temerrüt oranları ile rating dereceleri arasında önemli bir ilişki olup olmadığı bilmesek de, varsayılanı test edilmesi gereklidir.

- Geçmişde ilan edilen temerrüt oranları zaman ufkunda yükselmelidir,

- Bir yıllık temerrüt oranının beş yıllık temerrüt oranından yüksek olması gereği çok nettir,

- Kurumlar için bonoların kredi spreadleri içsel kredi derecelendirmeleriyle karşılaştırılabilir,

- Bilgi Verimliliği (Informational Efficiency)

Rating değişikliklerini tarihsel verilere bağlantılı olarak önceden söylenebilmesi olası olmamalıdır.

- Sistem Geliştirme (System Development)

Zaman içerisinde bankanın rating sistemi geliştirilmeli ve gelişime açık olunmalıdır.

- Veri Yönetimi (Data Management)

Başarılı back-testing ve veri yönetimi modellerinde mutlaka mevcut ve geçmiş verilere ve istatistiklere kolaylıkla ulaşılabilmesi hayattır. Bankalarda buna uygun bilgisayar ve teknolojik alt yapımı varlığı rating için önemli bir şarttır.

- Teşvik Uygunluğu (Incentive Compatibility)

Rating Projesi, kredi elemanları tarafından bile bile yanlış bir şekilde tanıtma gibi riskleri minimize etmek için kredi süreci içerisine iyice yerleşmelidir.

- İçsel Uyum (Internal Compliance)

Rating dağılımlarının sonucu tesadüfi denetimler yardımıyla içsel kontroller tarafından izlenmelidir.

- Dışsal Uyum (External Compliance)

Banka yönetiminin rating standartlarına olan bağlılığı, dışsal kontroller tarafından sürekli veya tesadüfi olarak yapılmalıdır.

Crouhy ve Galai (2001) iki katmanlı bir rating sistemi önermektedir. İlki yükümlünün ratingi (Obligor Rating) ki bu temerrüt olasılığı havuzu olarak kolayca planlanabilir, ikincisinde hizmet ratingi (Facility Rating) buna da temerrüt halinde kayıp (Loss Given Default – LGD) gibi kayıp parametresi ile karar verilebilir, hizmetin kıdemliliğine, garantinin kalitesine, ve kredi taahhütlerinde kullanılan temerrüt halinde kayıp kredi taahhütlerinin doğasına ve borçlunun tarihsel ratingine bağlıdır. 39

Derecelendirme Finansal sistem içinde önemli bir fonksiyon sağlamaktadır. Bunlar,

- Şirketlerin borç ödeme gücünü göstermesi açısından son derece önemlidir,
- Risk Faktörünün değerlendirilmesi açısından kolay ve çabuk bir referanstır,
- Risk tespitinde bir standart sağlaması,
- Risk derecesine göre fiyatların belirlenmesini sağlar,
- Kredi politikası belirlemeye yardımcı olur.

39 Michel CROUHY ve diğerleri, "Portotype risk rating system" Journal of Banking & Finance 25 (2001), 48.

### 3.2.4. Derecelendirme Şirketlerinin Değerlendirmede dikkate aldıkları ölçütler:

Uluslararası Derecelendirme şirketleri değerlendirme sürecinde inceledikleri şirketlere yönelik iki temel soru üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Borçlunun ekonomik ve mali durumu ile mal varlığı borçlarını tam olarak karşılamaya yetecekmi cevap aranan ilk soru olurken, mali durumu borçlarını ödemeye yeterli olan borçlunun yükümlülüğünü zamanında yerine getirmeye niyetinin olup olmadığı cevabı aranan ikinci soru olmaktadır. 40

Uluslararası kriterler her ülkenin yasalarına, muhasebe ve finans tekniklerine, ekonomik ve rekabet koşullarına ve yasal düzenlemelere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Standart & Poor's derecelendirme işlemlerini değişkenlik göstermekle birlikte aşağıdaki başlıca 3 ana madde dikkate alınarak yapılmaktadır.

- Anapara ve faiz ödeme yükümlülüklerine bağlı olarak zamanında yerine getirme kapasitesi,
- Borcun şart ve özellikleri,
- İflas kanunu veya diğer kanunlar dikkate alındığında alacaklıya sağlanan haklar, Standart and Poor's un bonolarda kredi riski anlamında odaklandığı noktalar; 41

#### İş Riski

- Sektör Karakteristiği
- Rekabet pozisyonu
- Pazarlama
- Teknoloji
- Verimlilik
- 

#### Finansal Risk

- Finansal Yapı
- Finansal Politika
- Sermaye Yapısı
- Karlılık
- Nakit Akışı Koruması
- Finansal Esneklik

40 Şenol BABUÇCU, "Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması"

SPK Yayın No:94, Ekim 1997,s.37-54.

41 [www.standartandpoors.com](http://www.standartandpoors.com)

Moody's ve Standart & Poor's un derecelendirmede ele aldıkları konular genelde birbirine yakın olduğu için üç genel başlık altında toplanabilir; 42

#### **3.2.4.1. Ülke Riski :**

Aslında uluslararası bir borçlanma veya değerlendirme olmadığı durumlarda “Ülke riski” değerlendirmeye alınmamakla birlikte artık globalleşme etkisiyle ülke riski kavramında uluslararası piyasaların etkisiyle değerlendirilmektedir. Aynı ülke bankaların verdikleri kredilerde bu risk değerlendirmeye alınmamaktadır. Burda aranan ölçüt ülkenin döviz yaratabilme kabiliyeti olmaktadır. Şirketlerin döviz cinsinden borçlanmaları durumunda ülkenin almış olduğu dereceden daha yüksek bir derece alması devletten daha fazla döviz yaratma anlamında güvenilir olamayacağı varsayımı ile mümkün olmamaktadır.

Ülke riskinde endişe duyulan transfer riski olup burada etkileyen iki faktör dikkati çekmektedir. İlk faktör Ülkenin taahhütlerini karşılama da gösterdiği kararlılık ve istikrarı simgeleyen, siyasi yönetim, dış ilişkiler, sosyal yapı ve bürokrasiyi ele alan “politik risk” dir. İkinci faktör ülkenin mevcut dış borçları ile gelecekte alınması olası borçları ödeme gücünü analiz eden “Ekonomik risk” dir. Ekonomik risk içerisinde Döviz rezervleri, borç yükü ödemeler dengesi, ekonomi yönetimi ve ekonominin geleceği ele alınmaktadır.

#### **3.2.4.2. Sektör Riski :**

Şirketin içinde bulunduğu sektörün dinamik özellikleri dışında hareket etmesinin orta ve uzun vadede çok zor olması düşüncesiyle derecelendirme şirketlerini firmadan sonra en çok ilgilendiren ve gelişimini yakından takip ettikleri risk dir. Sektör incelenirken ekonomi içindeki durumu, yurt dışı rekabet gücü, teknolojiadaki gelişmeler, sektöre giriş kolaylığı, hammadde ve maliyet fonksiyonlarıyla ülkenin yasal düzenlemelerini analiz sürecinde incelemektedirler.

42 [www.moody.com/mfund.nsf/web/guide?OpenDocument](http://www.moody.com/mfund.nsf/web/guide?OpenDocument)

### **3.2.4.3. Firma Riski :**

Yerel veya içsel derecelendirmelerde en fazla odaklanılan risk firma riskidir. Derecelendirmeye konu riski doğuran birinci kaynak olması ve diğer risk faktörlerine göre çok daha hızlı değişme kabiliyeti olması nedeniyle en detaylı analizin yapılmasını gerektirmektedir. Ancak yapılabildiği tüm analizlerin daha sağlıklı olarak değerlendirilebilmesi için mutlaka karşılaştırma analizi yapılmalıdır. Karşılaştırma analizinde firmanın içinde bulunduğu sektör ve benzer yapı ve büyüklükteki şirketler ele alınmalıdır.

Firma riskinin analizini dört gruba toplanabilir; 43

#### **3.2.4.3.1. Yönetim Kalitesi ve Stratejisi :**

Yönetimin kalitesinin analizi beklenmeyen bir durum karşısında karar alabilme ve performansı sürdürülebilirlik konularında yönetimin başarısını değerlendirmek amacıyla taşınmaktadır. Yönetim felsefesi, yönetimi yönlendiren başarılı kişilerin varlığı, iç denetim, organizasyon yapısı kısa ve uzun dönemli politikalar arasındaki dengeler ele alınır.

#### **3.2.4.3.2. İşletme Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi :**

Burda incelenen ekonomik konjunktürde meydana gelecek ani dalgalanmaların ve resesyon dönemlerinde şirketin likidite gücü hakkında durum değerlendirilmesidir.

Bu değerlendirme esnasında Pazar payı ve kar marjı, büyüme trendin ve büyüme halinde karlılık durumu, rakiplerle karşılaştırmalı maliyet analizi, araştırma geliştirme çalışmaları, dağıtım kanalları ve özel ilişkiler gibi konular dikkate alınır.

43 Şenol BABUŞCU, a.g.e.,s.47-54.

### 3.2.4.3.3. Muhasebe Uygulamaları :

Ülkenin ve şirketin uyguladığı muhasebe düzenlemeleri incelenir ve diğer şirketlerle karşılaştırılır. Bunun yapılmasındaki amaç açıklanan finansal tabloların değerlendirilmesinde bir standart sağlayabilmektir.

Değerlendirilen muhasebe uygulamalarında amortisman politikası, stok değerlendirme yöntemi, döviz kuru etkileri, sabit kıymetlerin değerlendirilmesi ve iştirakler gibi konular ön plana çıkar.

### 3.2.4.3.4. Finansal Durum :

Derecelendirme şirketleri değerlendirmeleri esnasında yararlandıkları en önemli kaynaklar finansal durum ve analizleridir. Ancak derecelendirme şirketleri bu tablo ve analizlerin doğruluğunu test etme sorumluluğu ve görevi üstlenmezler, sadece bu bilgileri kullanmak suretiyle şirketin borç ödeme gücünü belirleme açısından incelemelerini yaparlar.

Finansal durum analizleri, şirketin oran analizleri, nakit akım analizleri, şirketin finansal kaldıraç (leverage), finansal politikaların değerlendirilmesi ve diğer analizlerden oluşmaktadır. Ana amaç şirketin borç ve yükümlülüklerini mali yapısı ve mali yapıyı etkileyen faktörlerin detaylı analizi yoluyla değerlendirilmesidir.

Tüm bu değerlendirmelerde derecelendirme kuruluşlarının elbette bazı farklılıkları olmaktadır. Örneğin Standart & Poor's un iddiası derecelendirdikleri firmanın faaliyet gösterdiği sektör veya sektörlerin gücü ve istikrarına en yüksek ağırlığı verdikleri yönünde olup, Moddy's talebin karşılanması, Pazar liderliği, karakteristik özellikler ve maliyet yapısı gibi işin temellerine odaklandıklarını belirtmektedirler. Duff & Phelps ise derecelendirilen firmanın komiteye sunumunun en önemli kriter olarak göstermektedir.



### 33.3. Basel II Kredi Risk Ölçüm Önerileri :

Kredi riski için iki farklı yaklaşım önerilmektedir; standart yaklaşım (standardized approach) ve dahili derecelendirmelere dayalı yaklaşımlar (internal rating based approaches – IRB):

#### 3.3.1. Standart Yaklaşım :

1988 tarihli düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı ancak risk hassasiyeti daha yüksektir. Bireysel risk ağırlıkları halihazırda borçlunun dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası bir derecelendirme kuruluşunun (daha katı) kriterlerine göre belirlenecektir. Standart yaklaşımda risk ağırlıkları farklı kategorilere göre belirlenmiştir: 44

- Ülkelerin risk ağırlıkları (sovereign claims),
- Bankaların risk ağırlıkları için iki ayrı seçenek bulunmaktadır:
- Bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir. (Bankalar I)
- \* Risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayandırılır. (Bankalar II)
- Şirket risk ağırlıkları
- Gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları.

44 Halihazırda uygulanan 1988 tarihli düzenlemede ülke ve merkez bankalarının yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde OECD ülkesi olup olmamasına bakılmaktadır. Bankalar için de aynı yöntem geçerlidir. Bu değerlendirmede OECD üyesi olan ülkeler doğrudan daha az riskli olarak görülmektedir. Diğer yandan uygulama OECD ülkesi olan ancak kredi riski daha yüksek bulunan ülkeler açısından avantaj, OECD üyesi olmayan ancak kredi değerliliği yüksek bulunan ülkeler açısından dezavantaj oluşturmaktadır. OECD ülkesi olan ülkelerdeki bankaların yükümlülükleri ile OECD ülkesi olmayan ülkelerde bulunan bankaların kısa vadeli yükümlülükleri %20 risk ağırlığı ile değerlendirilmekte, OECD ülkesi olmayan ülkelerdeki bankaların uzun vadeli yükümlülükleri %100 risk ağırlığında kabul edilmektedir.

**Tablo 2 :** Standart yaklaşımda risk ağırlıkları

Standart Risk Ağırlıkları 45	Ülke	Bankalar I	Bankalar II	Şirket 46
AAA'dan AA-'ye	%0	%20	%20	%20
A+'dan A-'ye	%20	%50	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	%50
BBB+'dan BBB-'ye	%50	%100	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-'ye kadar %100
BB+'dan B-'ye	%100	%100	%100(Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı için %50
B-'den aşağı	%150	%150	%150	%150
Derecelendirilmemiş	%100	%100	%50 %20 (Kısa vade)	%100
Gayrimenkul Teminatlı krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50,ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

45 Çokuluslu kalkınma bankalarının risk değerlendirmeleri %20 olarak alınacaktır.

46 Derecelendirilmemiş şirketler ülke risk ağırlığından daha iyi bir ağırlıklandırmaya tabi tutulamayacak.

### 3.3.2. Dahili Derecelendirmeye Dayalı Temel yada İleri Yaklaşım :

Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımın kullanımı Komite'nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak denetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır.

Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitesini kendi dahili yöntemleriyle belirleme izni verilecektir.

Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplar, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecek, bu da asgari sermaye gereklerinin temelini oluşturacaktır.

Dahili (İçsel) derecelendirmeye dayalı temel yaklaşımda banka her borç alan kredi müşterisine bir kredi derecesi verir, her bir borçlunun ödememe olasılığını (PD temerrüte düşme oranını) tespit eder. İstatistiksel olarak belirlenen sonuçlar her derece içinde (denetim otoritesi ödememe durumunda maruz kalınacak risk (EAD) ve doğacak zarar tahminlerine (LGD) ilişkin veriyi sağlamaktadır. Gelecekte beklenen (potansiyel) kayıp oranına çevrilir. İleri yaklaşımda, gelişmiş bir sermaye yahsis yapısına sahip olan bankaya her iki veriyi de sağlama izni verilmektedir.

Aşağıdaki tabloda kredi riskine ilişkin önerilerin bir özeti sunulmaktadır:

**Tablo 3** : Kredi Riski Ölçüm Önerileri (Özet Tablo)

<i>KREDİ RİSKİ YAKLAŞIMININ ETKİLERİ</i>	Standart Yaklaşım	Dahili Derecelendirmeye Dayalı; Temel Yaklaşım İleri Yaklaşım	
1. Aşgari sermaye yeterliliği	-İyi derecelendirilmiş borçlar için yararlıdır. -Risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız kredi değerlendirme kuruluşları kullanılır. -Kredi riskini azaltmak için kullanılan tekniklerin sayısı artmıştır.	<i>Standart yaklaşımdaki kriterlere ilave olarak;</i> -Kendi borç ödememe (default) olasılıklarının kullanılması, -2004'e kadar iki yıllık veri seti oluşturulması, -İlave veri toplanması ve saklanması, -Menkul kıymetleştirme üzerinde ters yönlü etki yaratması, -Standart teminatlarda iskonto yapılması.	<i>Önceki yaklaşımlardaki kriterlere ilave olarak;</i> -Banka verilerinin geniş kullanımı(zarar oranları, borç ödememe durumunda maruz kalınacak risk, teminat durumu vb.) vardır, -Gayrimenkul teminatların değişen niteliği dikkate alınmaktadır, -Muhtemel vade birleşmeleri, -Tahminler için "back test" yapılması, -Proje finansmanının yönetimi öngörülmektedir.
2. Sermaye yeterliliğinin denetimi	-Mevcut uygulamada olduğu gibidir.	-Denetim otoritesi ile nitel terslere ilişkin anlaşma sağlanacaktır. -Yönetim kurulu ve üst yönetim derecelendirme işlevinden sorumludur.	-Denetim otoritesi tüm zarar değişkenlerini inceler.
3. Kamuoyuna Bilgilendirme (Piyasa Disiplini)	-Standart yaklaşımın kullanıldığına dair kamuoyu bilgilendirmesi yapılmalıdır.	-Portföy yapısı ve borç ödememe olasılıkları kamuoyuna duyurulacaktır (3 yıllık veri) -Risk modellerinin ve tekniklerinin açıklanması gerekmektedir.	-Default durumundaki maruz kalınan risk tahminleri, -Default durumundaki zararlara ilişkin veriler, -Derecelendirmedeki değişikliklerin dağılımı, -Ekonomik sermaye verisi, -Kredi türevlerine karşılık risk transferi ve menkul kıymetleştirme.
<i>SERMAYE ÜZERİNDEKİ ETKİLER</i>	Pozitif (ancak faaliyet riskine bağlı sermaye ihtiyacı doğması bu etkiyi dengeleyecektir).	Basel Komite tüm bankacılık sistemi toplam sermayesinde yüzde 2-3'lük bir azalma beklemektedir.	Temel yaklaşımın altında yüzde 10'a kadar gerekçeli olarak değişebilir.

Kaynak: Price Waterhouse&Coopers, FS Regulatory Alert, No:1.

- Banka yönetim kurulları ve üst yönetimi bankanın dahili kredi derecelendirme sistemlerinden sorumludur ve sistemlerinin dışardan incelenmesine hazır olmak durumundadır.
- Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimseyecek bankalar için daha kompleks ve geniş boyutta veri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bankaların düzenlemeye uygun derecelendirme modelini en az üç yıldır kullanıyor olması ve borç ödememe olasılıkları (PD) tahminleri için geriye dönük en az beş yıllık gözlem dönemini kullanmaları gerekmektedir. Ancak öngörüldüğü şekilde 2004 yılı sonunda uygulamaya geçilemeyeceği için ülkelerin denetim otoritelerinin düzenlemelerde bu süreçlerden vazgeçmeleri ya da esnetmeleri ara dönemlere ilişkin yeni tarihler belirlenmesi gerektireceğinden daha karmaşık bir duruma yol açabilecektir.
- Yeni yapı ile hem standart hem de dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda, teminat, garanti, kredi türevleri ve menkul kıymetleştirmelere risk hassasiyeti daha yüksek bir yaklaşım getirilmiştir.

Diğer yandan Komite taslaktaki asgari sermaye gereği tabanının yapısında da değişiklik yapmayı planlamaktadır. 2006 yılı sonunda uygulamanın başlatılmasından itibaren ilk iki yıl tek bir sermaye tabanı öngörmekte, ilk yıl dahili derecelendirmeye dayalı kredi riski yaklaşımlarıyla ve faaliyet riski sermaye gereği eklenerek hesaplanan sermaye gereğinin mevcut sermaye gereği tabanının yüzde 90'ının altına düşmemesi, ikinci yıl ise bu oranın yüzde 80 olması öngörülmektedir. Bu süreçte problemlerin olması durumunda Komite yeniden konu üzerinde çalışacak ve gerekirse uygulamayı 2008 yılı sonrasına da erteleyecektir.

Komite, gelecek yıl sonuna kadar taslağın nihai halini alması için gerekli çalışmalarını tamamlayacaktır.

Dünyadaki bir çok bankanın da üyesi olduğu IIF (Institute of International Finance) tarafından yeni düzenlemenin global piyasalara etkisi üzerine yapılan değerlendirmelere göre;

- Borçlu-kredi kalitesine verilen önemin artması kurallara uygun bir kredi kültürünün yerleşmesini sağlayacaktır.
- Uluslararası bilgi kaynaklarına olan güvenin artması (örneğin; derecelendirme kuruluşları, ihracat kredi birlikleri vb.) yerel sermaye piyasalarının genişlemesine ve derinleşmesine olanak verecektir.
- Piyasa disiplini, şeffaflık ve rekabetin artmasına, daha etkin hale gelmesine neden olacaktır. Müşteri ilişkileri ile ürün fiyatlamasında köklü değişiklikler olacaktır.
- Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımın özellikle uluslararası faaliyet gösteren bankalar grubunda olmayan bankalar açısından ciddi sorunlar yaratacağı beklenmektedir. Söz konusu bankaların dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşım için gerekli geçmişe dönük veri setine sahip olmadığı ve bu sorunun gelişmiş ülkelerdekine göre gelişmekte olan ülkelerde çok daha büyük sıkıntı yaratacağı öne sürülmektedir.
- Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimseyen bankaların önemli avantajlar elde edeceği görüşü dikkate alındığında gelişmekte olan ülkelerde, bankaların zayıf yönetim ve sermaye yapısı nedeniyle, dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımların kullanılmasının gelişmiş ülkelerin bankalarında beklenen aynı olumlu etkiyi vermeyeceği düşünülmektedir.
- Birçok bankanın yeni düzenlemedeki kredi riski ölçümünde dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanmak için hem veri seti hem insan kaynağı açısından hazır olmadıkları eleştiri konusudur. Söz konusu ülkelerde çoğu bankanın standart yaklaşım modelini tercih etmek durumunda kalacakları ve dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan bankalara göre dezavantajlı olacakları yorumu yapılmaktadır.

Örneğin Türkiye’de bankalar standart yaklaşım uyguladığında tüm firmaların %100 risk ağırlıklandırılmasına tabi olacağı oysa bunu hak etmeyen firmalar için dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan yabancı bankalarca daha düşük risk ağırlığı kullanılacağı ve böylece standart yaklaşım kullanan bankalara göre önemli avantaj elde edecekleri ileri sürülmektedir.

- Standart yaklaşımda kısa vadeli krediler için (3 ay dan kısa) öngörülen yararların oldukça sınırları kaldığı düşünülmektedir.

Diğer yandan Bankaların düşük maliyetle borçlanabilmesi için ülke kredi notu çok büyük öneme sahip olacaktır.

Türkiye mevcut ekonomik durumu ile daha önce kullanabildiği OECD üyesi olmasının avantajlarını kaybedecektir.

Basel II uygulamasının hayata geçirilmesinin dünyadaki en büyük 3000 bankaya yaklaşık olarak 23 milyar Euro’ya mal olacağı tahmin edilmektedir.

Ayrıca Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde temel kredi riski kriteri olarak OECD üyeliğinin esas alınmasına son verilmesi maliyetlerin yükselmesine neden olacaktır. 47

### **3.4. Piyasa Riski – Kredi Riski İlişkisi :**

#### **3.4.1. Direkt Kredi Riski :**

Direkt Kredi riski, herhangi bir karşı tarafın beklenen ana para veya faiz yükümlülüğünü gerçekleştirememesi durumunda oluşan kayıplardır. Riske maruz miktar direkt ana para veya faiz ödeme miktarlarıdır.

47 [www.ekonomistler.com](http://www.ekonomistler.com) - “BASEL II Uzlaşısı ve Olası Etkileri”

Bu risk tüm kredi ve karşılığında menkul kıymet ödemesi beklenen (bono-tahvil gibi) işlemlerde ortaya çıkar.

### 3.4.2. Piyasa Riskinden Oluşan Kredi Riski :

Bir işlemin vadesi gelmeden karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getiremeyecek duruma gelmesine yol açan riskdir. Kayıp piyasa fiyatları orjinal kontrat fiyatına göre ters yönde hareket ettiyse oluşacaktır. Riske maruz miktar orjinal kontrat fiyatı ile ortaya çıkan piyasa fiyatı arasındaki negatif değerdir. 48

Piyasa değerini önceden tahmini istatistiki metodlar yardımıyla farklı ürün ve kategorilere göre yapılabilmektedir. Bunlar;

- Ortalama varyans analizi,
- Empirik dağılım analizi,
- Monte Carlo simülasyonu,
- Binom açılım modeli,
- Mantıksal tahminleme.

**Tablo 4** : Geleneksel Risk Ölçümleri 49

<u>Piyasa Riski</u>	<u>Kredi Riski</u>
Volatilite	Derecelendirme
Duyarlılık	Vade
Risk Ölçümü	Sanayi izleme listesi
Piyasa Değeri	Konsantrasyon
	Portföy izlemesi

48 H. Kaan AKSELa.g.y., Sayı 18, Mayıs-Haziran 2001,s.10.

49 Emre ALKİN ve diğerleri, a.g.e.,s.130.



Risk bilanço dışı finansal enstrümanlarda alım-satım tarihi ile vade arasındaki sürede ortaya çıkar. Zaman zaman takasın gerçekleşeceği gün veya bir kaç gün önce de ortaya çıkabilir.

### **3.4.3. Piyasa Riski-Kredi Riski Farklılıklar :**

Kredi riskinin piyasa riskinden ayrı tutulması aslında mümkün değildir. Kredi riski açısından; ani şekilde oluşması, kredi değişikliklerinin büyük olması, işlem maliyetlerinin yüksek olması ve hedge edilememesi gibi ilk etapda akla gelen farklılıklar olup, daha detay incelediğimizde aşağıdaki farklılıklara ulaşılabilmektedir;

#### Piyasa Riski :

- Piyasa fiyat değişmelerine bağlı olarak portföydeki finansal varlıkların değerinin azalması riski olarak piyasa riski her zaman mevcut bir risktir.
- En önemli risk döviz (kur) riski olup, faiz ve likidite de önemli piyasa riskleridir.
- Piyasa riskini kontrol etmek portföy oranının değişimine limit konulmasıyla olur.
- Ölçümü piyasa parametrelerinin değişimine bağlıdır ve genellikle VAR (Riske Maruz Değer) yöntemi kullanılır.
- Normal dağılım gösterdiği varsayılarak piyasa riski ölçümlenir.

#### Kredi Riski :

- Kredi riski kredinin zamanında ve eksiksiz olarak geri ödenmemesi olasılığının yarattığı bir risktir.

- Kredi riskinin normal dağılım gösterdiği genelde kabul görmez, kredi getirileri uzun ve kalın kuyruk (tail) özelliği ile piyasa riskinden daha farklı bir dağılım gösterir.
- Riskin takibinde ödememe olasılıkları, geri kurtarma oranları ve rating değerleri ve değişimleri büyük önem taşır.
- Uzun vadeli bir süreçtir ve kredinin açılmasından kapanmasına kadar devam eder.
- Finansal mevzuatlarda kontrol ve takibi konusunda piyasa riskine göre çok daha belirgin ve sıkı yaptırımlar mevcuttur.

**Tablo 5** : Piyasa-Kredi Risk (Farklar ve Ortak Noktalar)

	<u>Piyasa Riski</u>	<u>Kredi Riski</u>
<u>Farklar</u>		
	Piyasa hassasiyet	Piyasa değeri
	Likidite aralığı	Vadeye kalan zaman
<u>Ortak Noktalar</u>		
	Piyasa Volatilitesi	Piyasa Volatilitesi
	Korelasyon	Korelasyon
	Güven aralığı	Güven aralığı

Kredi tutarı, kredi vadesi sonunda ödenmesi beklenen tutar olup vade süreci içerisinde herhangi bir noktada kayıp (anapara ve faiz)riskine maruzdur. Kredi tutarları ana para miktarından, rayiç değerden veya yerine koyma değerine göre hesaplanır.

Rayiç değer bir pozisyonun bugünkü değeridir. Direkt piyasa fiyatlarına, benzer ürünlerin fiyatları kullanılarak indirekt piyasa fiyatları ve gelecekte beklenen nakit akımlarının bugünkü değeri ile bulunur.

Piyasa riski ile ilişkili kredi riski için kredi tutarı, gelecekteki nakit akışının bugünkü değeri olan işlemin yerine yenisini koyma maliyetidir.

## BÖLÜM 4

### BANKALARDA KREDİ TAHSİS UYGULAMASI, ÖRNEK FİRMA ANALİZİ

#### 4.1 Örnek firma bilgileri ve mali tabloları

Uygulama için hazır giyim üretimi ve yurtiçi satışı konusunda faaliyet gösteren reel bir A.Ş seçilmiştir.

Sözkonusu firma yetkilileri ile yapılan görüşmeler ve istihbarat çalışmaları sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır;

-Firmanın 30 yıllık bir mazisi bulunmaktadır.

-Firma ortakları bizzat işin başındadır.

-Firma ve ortakları adına hiçbir negatif kayıt bulunmamaktadır.

-Firmada 250 personel istihdam edilmektedir.

-Yıllık 6 mio USD seviyesinde, üretimde kullandığı ham ve yardımcı malzemeler için ithalat yapmaktadır.

-İstanbulda 20 mio usd değerli fabrikası mevcuttur.

-Yıllık 200.000 USD ile 500.000 USD arasında değişen ihracatı bulunmaktadır.

-Satışlarını kendi mağazaları ve bayisi olan mağazalar aracılığı ile yapmaktadır.

-Sekiz bankada firma ortaklarının kefalet imzaları teminat koşulu ile bir ila birbuçuk trilyon tl arasında değişen kredi limitleri mevcuttur.

Firmanın son üç yıllık ve cari dönem üç aylık tek düzen hesap planı formatındaki bilanço ve gelir tabloları

AKTİF		31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.03.2005
<b>1-DÖNEN VARLIKLAR</b>					
<b>A-HAZIR DEĞERLER</b>		<b>1,839,249</b>	<b>2,907,437</b>	<b>4,178,079</b>	<b>3,603,308</b>
100	Kasa	21,274	12,989	19,371	76,126
101	Alınan Çekler	1,570,898	2,581,696	4,046,604	3,315,925
102	Bankalar	230,026	266,473	90,967	195,163
103	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)	1,886	-	-	-
108	Diğer Hazır Değerler	18,937	46,279	21,137	16,094
<b>B-MENKUL DEĞERLER</b>		<b>235,000</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>181,000</b>
110	Hisse Senetleri	-	-	-	-
111	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	-	-	-	-
112	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonolar	235,000	-	-	181,000
118	Diğer Menkul Değerler	-	-	-	-
<b>C-TİCARİ ALACAKLAR</b>		<b>976,078</b>	<b>755,050</b>	<b>821,727</b>	<b>1,091,449</b>
120.00	Yurtiçi Alıcılar	975,513	754,484	821,161	1,090,883
120.50	Yurtdışı Alıcılar	-	-	-	-
121	Alacak Senetleri	-	-	-	-
122	Alacak Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-	-
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	565	566	566	566
127	Diğer Ticari Alacaklar	-	-	-	-
128	Şüpheli Ticari Alacaklar	6,323	6,324	13,665	13,665
129	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)	6,323	6,324	13,665	13,665
<b>D-DİĞER ALACAKLAR</b>		<b>3,923</b>	<b>8,266</b>	<b>12,230</b>	<b>4,100</b>
131	Ortaklardan Alacaklar	-	-	-	-
132	İştiraklerden Alacaklar	-	-	-	-
133	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	-	-	-	-
135	Personelden Alacaklar	3,923	8,266	12,230	4,100
136	Diğer Çeşitli Alacaklar	-	-	-	-
138	Şüpheli Diğer Alacaklar	-	-	-	-
139	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	-	-	-	-
<b>E-STOKLAR</b>		<b>1,214,155</b>	<b>1,503,008</b>	<b>2,041,392</b>	<b>2,428,875</b>
150	İlk Madde ve Malzeme	963,623	890,999	1,461,124	1,900,976
151	Yarı Mamüller-Üretim	-	-	-	-
152	Mamüller	178,980	485,289	521,254	519,193
153	Ticari Mallar	55,279	40,363	12,641	7,115
157	Diğer Stoklar	-	-	-	-
158	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	-	-	-	-
159	Verilen Sipariş Avansları	16,273	86,357	46,373	1,591
<b>F-YIL.YAYG.İNŞ. VE ON. MALİYETLERİ</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
170/178	Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Maliyetleri	-	-	-	-
179	Taahhütlere Verilen Avanslar	-	-	-	-
<b>G-GEL. AY. AİT GİD. VE GELİR TAHK.</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>182,534</b>
180	Gelecek Aylara Ait Giderler	-	-	-	182,534
181	Gelir Tahakkukları	-	-	-	-
<b>H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR</b>		<b>17,933</b>	<b>14,792</b>	<b>6,574</b>	<b>27,632</b>
190	Devreden KDV	-	-	-	-
191	İndirilecek KDV	-	-	-	-
192	Diğer KDV	5,914	14,792	6,574	19,824
193	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	-	-	-	7,287
195	İş Avansları	-	-	-	-
196	Personel Avansları	12,019	-	-	521
197	Sayım ve Tesellüm Noksanları	-	-	-	-
198	Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	-	-	-	-
<b>DÖNEN VARLIKLAR TOPLAM</b>		<b>4,286,338</b>	<b>5,188,553</b>	<b>7,060,002</b>	<b>7,518,898</b>

<b>2-DURAN VARLIKLAR</b>					
<b>A-TİCARİ ALACAKLAR</b>		747	747	747	747
220	Alıcılar	-	-	-	-
221	Alacak Senetleri	-	-	-	-
222	Alacak Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-	-
226	Verilen Depozito ve Teminatlar	747	747	747	747
<b>B-DİĞER ALACAKLAR</b>		1,121	2,673	4,695	4,709
231	Ortaklardan Alacaklar	-	-	-	-
232	İştiraklerden Alacaklar	-	-	-	-
233	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	-	-	-	-
235	Personelden Alacaklar	-	-	-	-
236	Diğer Çeşitli Alacaklar	1,121	2,673	4,695	4,709
<b>C-MALİ DURAN VARLIKLAR</b>		-	-	-	-
242	İştirakler	-	-	-	-
243	İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)	-	-	-	-
245	Bağlı Ortaklıklar	-	-	-	-
246	Bağlı Ortaklıklara Serm. Taahhütleri (-)	-	-	-	-
248	Diğer Mali Duran Varlıklar	-	-	-	-
<b>D-MADDİ DURAN VARLIKLAR</b>		3,607,279	4,542,639	5,487,787	5,771,024
250	Arazi ve Arsalar	3	3	710,877	710,877
251	Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	243,988	341,505	369,060	369,060
252	Binalar	3,681,315	4,780,957	4,639,617	4,639,617
253	Tesis Makine ve Cihazlar	2,011,962	2,204,587	3,055,106	3,302,496
254	Taşıtlar	169,944	180,400	187,445	105,775
255	Demirbaşlar	894,107	1,035,365	1,215,468	1,245,348
256	Diğer Maddi Duran Varlıklar	-	-	-	-
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	3,417,619	4,065,080	4,765,548	4,819,159
258	Yapılmakta Olan Yatırımlar	23,451	64,319	75,634	216,882
259	Verilen Avanslar	128	583	128	128
<b>E-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR</b>		44,005	29,320	199,033	212,952
260	Haklar	638	756	12,753	12,753
261	Şerefiye	-	-	-	-
262	Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri	8,575	-	-	-
263	Araştırma ve Geliştirme Giderleri	-	-	213,918	222,548
264	Özel Maliyetler	108,292	137,534	159,406	162,544
267	Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	-	-	-
268	Birikmiş Amortismanlar (-)	73,500	108,970	187,044	189,202
269	Verilen Avanslar	-	-	-	4,309
<b>G-GEL. YIL. AİT GİD. VE GELİR TAHK.</b>		50,993	64,650	69,316	9,625
280	Gelecek Yıllara Ait Giderler	50,993	64,650	69,316	9,625
281	Gelir Tahakkukları	-	-	-	-
<b>H-DİĞER DURAN VARLIKLAR</b>		-	-	-	-
291	Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV	-	-	-	-
292	Diğer KDV	-	-	-	-
295	Peşin Ödenen Vergi Ve Fonlar	-	-	-	-
<b>DURAN VARLIKLAR TOPLAM</b>		3,704,145	4,640,029	5,761,578	5,999,057

<b>TOPLAM AKTİF</b>	7,990,483	9,828,582	12,821,580	13,517,955
---------------------	-----------	-----------	------------	------------

<b>PASİF</b>		<b>31.12.2002</b>	<b>31.12.2003</b>	<b>31.12.2004</b>	<b>31.03.2005</b>
<b>3-KISA VADELİ BORÇLAR</b>					
<b>A-MALİ BORÇLAR</b>		<b>146,296</b>	<b>324,019</b>	<b>992,388</b>	<b>1,268,886</b>
300	Banka Kredileri	146,296	324,019	992,388	1,268,886
301	Leasing Borçları	-	-	-	-
302	Ertelenmiş Fin.Kir. Borçları. Maliyetleri	-	-	-	-
303	Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri	-	-	-	-
309	Diğer Mali Borçlar	-	-	-	-
<b>B-TİCARİ BORÇLAR</b>		<b>772,415</b>	<b>409,984</b>	<b>583,567</b>	<b>637,915</b>
320.00	Yurtiçi Satıcılar	671,294	389,466	492,793	637,915
320.50	Yurtdışı Satıcılar	-	-	-	-
321	Borç Senetleri	-	20,518	1,489	-
322	Borç Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-	-
326	Alınan Depozito ve Teminatlar	101,121	-	-	-
329	Diğer Ticari Borçlar	-	-	89,285	-
<b>C-DİĞER BORÇLAR</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>90,000</b>
331	Ortaklara Borçlar	-	-	-	90,000
332	İştiraklere Borçlar	-	-	-	-
333	Bağlı Ortaklıklara Borçlar	-	-	-	-
335	Personele Borçlar	-	-	-	-
336	Diğer Çeşitli Borçlar	-	-	-	-
<b>D-ALINAN AVANSLAR</b>		<b>-</b>	<b>158,317</b>	<b>111,416</b>	<b>158,475</b>
340	Alınan Sipariş Avansları	-	158,317	111,416	158,475
349	Alınan Diğer Avanslar	-	-	-	-
<b>E-YIL. YAY. İNŞ.VE ON. HAKEDİŞLERİ</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
350/358	Hakedişleri	-	-	-	-
<b>F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞ. YÜKÜM.</b>		<b>414,602</b>	<b>381,742</b>	<b>673,315</b>	<b>257,465</b>
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	316,915	272,780	529,231	132,256
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	94,656	105,741	140,364	121,508
368	Diğ.Yük.	1,799	-	-	1,818
369	Ödenecek Diğer Yükümlülükler	1,232	3,221	3,720	1,883
<b>G-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI</b>		<b>112,817</b>	<b>2,430</b>	<b>(223,445)</b>	<b>(165,898)</b>
370	Karş.	209,894	284,055	73,450	33,889
371	(-)	162,474	284,560	332,687	332,685
372	Kıdem Tazminatı Karşılığı	-	-	-	-
373	Maliyet Gider Karşılığı	-	-	-	132,898
379	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	65,397	2,935	35,792	-
<b>H-GEL. AY. AİT GEL. VE GİDER TAHK.</b>		<b>107,613</b>	<b>156,009</b>	<b>118,688</b>	<b>181,052</b>
380	Gelecek Aylara Ait Gelirler	-	-	-	-
381	Gider Tahakkukları	107,613	156,009	118,688	181,052
<b>I-DİĞER KISA VAD. YABANCI KAYNAK.</b>		<b>5,913</b>	<b>14,792</b>	<b>6,574</b>	<b>19,824</b>
391	Hesaplanan KDV	-	-	-	-
392	Diğer KDV	5,913	14,792	6,574	19,824
393	Merkez ve Şubeler Cari Hesabı	-	-	-	-
397	Sayım ve Tesellüm Fazlaları	-	-	-	-
399	Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar	-	-	-	-
<b>TOLAM K. V. BORÇLAR</b>		<b>1,559,656</b>	<b>1,447,293</b>	<b>2,262,503</b>	<b>2,447,719</b>

<b>4-UZUN VADELİ BORÇLAR</b>				
<b>A-MALİ BORÇLAR</b>				
	-	-	-	-
400	Banka Kredileri	-	-	-
401	Leasing Borçları	-	-	-
402	Ertelenmiş Fin.Kir. Borçlan. Maliyetleri	-	-	-
409	Diğer Mali Borçlar	-	-	-
	<b>B-TİCARİ BORÇLAR</b>	<b>7,919</b>	<b>52,525</b>	<b>68,061</b>
420	Satıcılar	-	-	-
421	Borç Senetleri	-	-	-
422	Borç Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-
426	Alınan Depozito ve Teminatlar	5,559	48,559	63,559
429	Diğer Ticari Borçlar	2,360	3,966	4,502
	<b>C-DİĞER BORÇLAR</b>	<b>28,223</b>	<b>2,463</b>	<b>268,310</b>
431	Ortaklara Borçlar	-	-	-
432	İştiraklere Borçlar	-	-	-
433	Bağlı Ortaklıklara Borçlar	-	-	-
436	Diğer Çeşitli Borçlar	28,223	2,463	268,310
	<b>D-ALINAN AVANSLAR</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
440	Alınan Sipariş Avansları	-	-	-
449	Alınan Diğer Avanslar	-	-	-
	<b>E-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı	-	-	-
479	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	-	-	-
	<b>F-GEL. YIL. AİT GEL. VE GİDER TAHK.</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
480	Gelecek Yıllara Ait Gelirler	-	-	-
481	Gider Tahakkukları	-	-	-
	<b>TOPLAM U. V. BORÇLAR</b>	<b>36,142</b>	<b>54,988</b>	<b>336,371</b>

<b>5-ÖZKAYNAKLAR</b>				
<b>A-ÖDENMİŞ SERMAYE</b>				
	1,820,000	6,100,000	6,100,000	6,100,000
500	Sermaye	1,820,000	6,100,000	6,100,000
501	Ödenmemiş Sermaye (-)	-	-	-
	<b>B-SERMAYE YEDEKLERİ</b>	<b>2,981,791</b>	<b>1,414,468</b>	<b>4,395,483</b>
520	Hisse Senedi İhraç Primleri	-	-	-
522	M.D.V. Yeniden Değerleme Artışları	2,981,791	1,414,468	4,395,483
523	İştirakler Yeniden Değerleme Artışları	-	-	-
526	Borsada Oluşan Değer Artışı	-	-	-
529	Diğer Sermaye Yedekleri	-	-	-
	<b>C-KAR YEDEKLERİ</b>	<b>1,583,263</b>	<b>304,648</b>	<b>8,244,247</b>
540	Yasal Yedekler	67,646	69,948	305,730
541	Statü Yedekleri	-	-	6,998,890
542	Olağanüstü Yedekler	1,470,487	114,934	924,981
543	Maliyet Artış Fonu	45,130	108,915	-
544	Sermayeye Eklenicecek İştirak Hisseleri ve Gayrimenkul Satış Kazancı	-	-	-
548	Diğer Kar Yedekleri	-	-	-
549	Özel Fonlar	-	10,851	14,646
	<b>D-GEÇMİŞ YILLAR KARLARI</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
570	Geçmiş Yıllar Karları	-	-	-
	<b>E-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)</b>	<b>223,983</b>	<b>410,820</b>	<b>9,281,972</b>
580	Geçmiş Yıllar Zararları (-)	223,983	410,820	9,281,972
	<b>F-DÖNEM NET KARI (ZARARI)</b>	<b>233,614</b>	<b>918,005</b>	<b>764,948</b>
590	Dönem Net Karı	420,452	918,005	764,948
591	Dönem Net Zararı (-)	186,838	-	-
	<b>ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI</b>	<b>6,394,685</b>	<b>8,326,301</b>	<b>10,222,706</b>

<b>TOPLAM PASİF</b>	<b>7,990,483</b>	<b>9,828,582</b>	<b>12,821,580</b>	<b>13,517,955</b>
---------------------	------------------	------------------	-------------------	-------------------



<b>GELİR TABLOSU</b>		<b>31.12.2002</b>	<b>31.12.2003</b>	<b>31.12.2004</b>	<b>31.03.2005</b>
<b>A- BRÜT SATIŞLAR</b>		<b>22,149,575</b>	<b>25,818,385</b>	<b>28,766,189</b>	<b>6,709,421</b>
600	Yurtiçi Satışlar	21,738,930	25,351,452	28,062,161	6,538,111
601	Yurtdışı Satışlar	370,084	411,623	673,331	171,069
602	Diğer Gelirler	40,561	55,310	30,697	241
<b>B- SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)</b>		<b>93,841</b>	<b>109,365</b>	<b>79,732</b>	<b>14,464</b>
610	Satıştan İadeler (-)	88,720	51,243	64,690	9,530
611	Satış İskontoları (-)	3,205	3,045	7,276	3,101
612	Diğer İndirimler (-)	1,916	55,077	7,766	1,833
<b>C-NET SATIŞLAR</b>		<b>22,055,734</b>	<b>25,709,020</b>	<b>28,686,457</b>	<b>6,694,957</b>
<b>D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)</b>		<b>17,861,526</b>	<b>20,130,305</b>	<b>22,435,082</b>	<b>4,884,945</b>
620	Satılan Mamüller Maliyeti	17,332,391	19,569,366	22,169,525	4,860,357
621	Satılan Ticari Mallar Maliyeti	415,639	463,816	114,099	8,306
622	Satılan Hizmet Maliyeti	-	-	-	-
623	Diğer Satışların Maliyeti	113,496	97,123	151,458	16,282
<b>BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI</b>		<b>4,194,208</b>	<b>5,578,715</b>	<b>6,251,375</b>	<b>1,810,012</b>
<b>E- FAALİYET GİDERLERİ (-)</b>		<b>3,903,401</b>	<b>4,385,689</b>	<b>4,881,689</b>	<b>1,243,205</b>
630	Araştırma Geliştirme Giderleri	-	-	456,692	120,675
631	Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri	1,310,959	1,382,553	1,196,091	301,430
632	Genel Yönetim Giderleri	2,592,442	3,003,136	3,228,906	821,100
<b>FAALİYET KARI VEYA ZARARI</b>		<b>290,807</b>	<b>1,193,026</b>	<b>1,369,686</b>	<b>566,807</b>
<b>F- DİĞ.FAAL.OLAĞAN GELİR VE KAR.</b>		<b>88,781</b>	<b>30,584</b>	<b>285,972</b>	<b>38,078</b>
640	İştiraklerden Temettü Geliri	-	-	-	-
641	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Geliri	-	-	-	-
642	Faiz Gelirleri	282	53	1,076	-
643	Komisyon Gelirleri	-	-	-	-
644	Konusu Kalmayan Karşılıklar	-	-	500	-
645	Menkul Kıymet Satış Karı	17,904	18,396	4,854	4,309
646	Kambiyo Karları	49,080	8,566	80,373	10,793
647	Reeskont Faiz Geliri	-	-	-	-
649	Diğer Olağan Gelir ve Karlar	21,515	3,569	199,169	22,976
<b>G-DİĞ.FAAL.OLAĞAN GİD.VE ZAR. (-)</b>		<b>15,999</b>	<b>6,882</b>	<b>889,623</b>	<b>12,619</b>
653	Komisyon Giderleri	2,496	-	4,551	-
654	Karşılık Giderleri	-	-	7,841	-
655	Menkul Kıymet Satış Zararları	-	-	-	-
656	Kambiyo Zararları	13,503	6,882	36,590	12,619
657	Reeskont Faiz Giderleri	-	-	-	-
659	Diğer Olağan Gider ve Zararlar	-	-	840,641	-
<b>H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)</b>		<b>78,818</b>	<b>113,535</b>	<b>168,166</b>	<b>26,964</b>
660	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri	78,818	113,535	168,166	26,964
661	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri	-	-	-	-
<b>OLAĞAN KAR VEYA ZARAR</b>		<b>284,771</b>	<b>1,103,193</b>	<b>597,869</b>	<b>565,302</b>
<b>I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR</b>		<b>215,009</b>	<b>99,604</b>	<b>241,162</b>	<b>962</b>
671	Önceki Dönem Gelir ve Karları	-	-	-	-
679	Diğer Olağandıışı Gelir ve Karlar	215,009	99,604	241,162	962
	Sabit Kıymet Satış Karı	-	-	-	-
	İştirak Satış Karı	-	-	-	-
<b>J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARAR (-)</b>		<b>56,272</b>	<b>737</b>	<b>632</b>	<b>-</b>
680	Çalışmayan Kısm Gider ve Zararları	53,770	-	-	-
681	Önceki Dönem Gider ve Zararları	-	-	-	-
689	Diğer Olağandıışı Gider ve Zararlar	2,502	737	632	-
690	<b>DÖNEM KARI VEYA ZARARI</b>	<b>443,508</b>	<b>1,202,060</b>	<b>838,399</b>	<b>566,264</b>
691	Dön.Karı Vergi ve Diğ.Yas.Yük.Karş.(-)	209,894	284,055	73,451	-
<b>K- DÖNEM NET KAR VEYA ZARARI</b>		<b>233,614</b>	<b>918,005</b>	<b>764,948</b>	<b>566,264</b>

4.2. Banka formatı mali tablolar, rasyolar  
4.2.1. Bilanço

BİLANÇO	31.12.2002	%	31.12.2003	%	31.12.2004	%	31.03.2005	%
<b>AKTİF</b>								
KASA	21,274	0.3	12,989	0.1	19,371	0.1	76,126	0.6
BANKA-MENK	465,026	5.8	266,473	2.7	90,967	0.7	376,163	2.7
TİCARİ ALACA	2,546,411	31.9	3,336,180	33.9	4,867,765	37.2	4,406,808	31.9
STOKLAR VE S	1,214,155	15.2	1,503,008	15.3	2,041,392	15.6	2,428,875	17.6
ORTAKLARDA	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
BAĞLI ŞİRKET	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
DİĞER DÖNEN	40,793	0.5	69,842	0.7	299,178	2.3	529,156	3.8
<b>TOPLAM DÖN</b>	<b>4,287,659</b>	<b>53.6</b>	<b>5,188,492</b>	<b>52.8</b>	<b>7,318,673</b>	<b>55.9</b>	<b>7,817,128</b>	<b>56.6</b>
UZUN VADELİ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
İŞTİRAKLER	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
DİĞER BAĞLI	53,426	0.7	68,636	0.7	75,324	0.6	15,647	0.1
MADDİ DURAK	3,607,279	45.1	4,542,639	46.2	5,487,787	42.0	5,771,024	41.8
MADDİ OLMA	44,005	0.6	29,320	0.3	199,033	1.5	212,952	1.5
DEVAM EDEN	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
<b>TOPLAM DÜ</b>	<b>3,704,710</b>	<b>46.4</b>	<b>4,640,595</b>	<b>47.2</b>	<b>5,762,144</b>	<b>44.1</b>	<b>5,999,623</b>	<b>43.4</b>
<b>TOPLAM AK</b>	<b>7,992,369</b>	<b>100.0</b>	<b>9,829,087</b>	<b>100.0</b>	<b>13,080,817</b>	<b>100.0</b>	<b>13,816,751</b>	<b>100.0</b>
<b>PASİF</b>								
KISA VADELİ	146,296	1.8	324,019	3.3	992,388	7.6	1,263,886	9.2
DİĞER FİNANS	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
UZUN VADELİ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
KISA VADELİ	673,180	8.4	409,984	4.2	494,282	3.8	637,915	4.6
ALINAN SİPAR	-	0.0	158,317	1.6	111,416	0.9	158,475	1.1
ORTAKLARA İ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	90,000	0.7
BAĞLI ŞİRKET	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
ÖDENECEK TE	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
DİĞER KISA V	742,066	9.3	555,478	5.7	923,654	7.1	591,239	4.3
<b>TOPLAM KIS</b>	<b>1,561,542</b>	<b>19.5</b>	<b>1,447,798</b>	<b>14.7</b>	<b>2,521,740</b>	<b>19.3</b>	<b>2,746,515</b>	<b>19.9</b>
UZUN VADELİ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
DİĞER UZUN V	36,142	0.5	54,988	0.6	336,371	2.6	435,125	3.1
ORTAK VE BA	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
KIDEM TAZMİ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
DEVAM EDEN	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
<b>TOPLAM UZU</b>	<b>36,142</b>	<b>0.5</b>	<b>54,988</b>	<b>0.6</b>	<b>336,371</b>	<b>2.6</b>	<b>435,125</b>	<b>3.1</b>
<b>TOPLAM BOR</b>	<b>1,597,684</b>	<b>20.0</b>	<b>1,502,786</b>	<b>15.3</b>	<b>2,858,111</b>	<b>21.8</b>	<b>3,181,640</b>	<b>23.0</b>
<b>ÖZKAYNAKLAR</b>								
ÖDENMİŞ SER	1,820,000	22.8	6,100,000	62.1	6,100,000	46.6	6,100,000	44.1
İŞTİRAK DEĞE	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
SABİT DEĞER	2,981,791	37.3	1,414,468	14.4	4,395,483	33.6	-	0.0
ÖZSERMAYE	45,130	0.6	119,766	1.2	14,646	0.1	61,182	0.4
İHTİYATLAR	1,314,150	16.4	(225,938)	-2.3	(1,052,371)	-8.0	3,907,665	28.3
DAĞITILMAYA	233,614	2.9	918,005	9.3	764,948	5.8	566,264	4.1
<b>TOPLAM ÖZK</b>	<b>6,394,685</b>	<b>80.0</b>	<b>8,326,301</b>	<b>84.7</b>	<b>10,222,706</b>	<b>78.2</b>	<b>10,635,111</b>	<b>77.0</b>
<b>TOPLAM PAS</b>	<b>7,992,369</b>	<b>100.0</b>	<b>9,829,087</b>	<b>100.0</b>	<b>13,080,817</b>	<b>100.0</b>	<b>13,816,751</b>	<b>100.0</b>
<b>AKTİF-PASİF</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

#### 4.2.2. Gelir Tablosu

GELİR TABLOSU	31.12.2002	%	31.12.2003	%	31.12.2004	%	31.03.2005	%
<b>BRÜT SATIŞLAR</b>	22,149,575	100.4	25,818,385	100.4	28,766,189	100.3	6,709,421	100.2
YURTIÇİ SATIŞLAR	21,738,930	98.6	25,351,452	98.6	28,062,161	97.8	6,538,111	97.7
YURTDIŞI SATIŞLAR	370,084	1.7	411,623	1.6	673,331	2.3	171,069	2.5
DİĞER GELİRLER	40,561	0.2	55,310	0.2	30,697	0.1	241	0.0
İADE VE İSKONTOLAR	93,841	0.4	109,365	0.4	79,732	0.3	14,464	0.2
<b>NET SATIŞLAR</b>	<b>22,055,734</b>	<b>100.0</b>	<b>25,709,020</b>	<b>100.0</b>	<b>28,686,457</b>	<b>100.0</b>	<b>6,694,957</b>	<b>100.0</b>
SATILAN MALIN MALİYETİ	17,861,526	81.0	20,130,305	78.3	22,435,082	78.2	4,884,945	73.0
<b>BRÜT SATIŞ KARI</b>	<b>4,194,208</b>	<b>19.0</b>	<b>5,578,715</b>	<b>21.7</b>	<b>6,251,375</b>	<b>21.8</b>	<b>1,810,012</b>	<b>27.0</b>
FAALİYET GİDERLERİ	3,903,401	17.7	4,385,689	17.1	4,881,689	17.0	1,243,205	18.6
<b>FAALİYET KARI</b>	<b>290,807</b>	<b>1.3</b>	<b>1,193,026</b>	<b>4.6</b>	<b>1,369,686</b>	<b>4.8</b>	<b>566,807</b>	<b>8.5</b>
DİĞER FAALİYET DIŞI GELİR	254,710	1.2	121,622	0.5	446,761	1.6	28,247	0.4
KUR FARKI GELİRİ	49,080	0.2	8,566	0.0	80,373	0.3	10,793	0.2
FAALİYET DIŞI GİDERLER	58,768	0.3	737	0.0	853,665	3.0	-	0.0
KUR FARKI GİDERİ	13,503	0.1	6,882	0.0	36,590	0.1	12,619	0.2
<b>VERGİ VE FAİZ ÖNCESİ KAR</b>	<b>522,326</b>	<b>2.4</b>	<b>1,315,595</b>	<b>5.1</b>	<b>1,006,565</b>	<b>3.5</b>	<b>593,228</b>	<b>8.9</b>
FINANSMAN GİDERLERİ	78,818	0.4	113,535	0.4	168,166	0.6	26,964	0.4
<b>VERGİ ÖNCESİ KAR</b>	<b>443,508</b>	<b>2.0</b>	<b>1,202,060</b>	<b>4.7</b>	<b>838,399</b>	<b>2.9</b>	<b>566,264</b>	<b>8.5</b>
VERGİ	209,894	1.0	284,055	1.1	73,451	0.3	-	0.0
<b>NET KAR</b>	<b>233,614</b>	<b>1.1</b>	<b>918,005</b>	<b>3.6</b>	<b>764,948</b>	<b>2.7</b>	<b>566,264</b>	<b>8.5</b>

AMORTİSMAN VE LEASİNG	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%
MADDİ D. V. AMORTİSMAN GİD.	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
MADDİ OLMAYAN D. V. AMORTİSMAN GİD.	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
LEASİNG GİDERLERİ	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0

AKTİFLEŞTİRİLEN FINANSMAN								
STOKLARDA	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
SABİT KIYMETLERDE	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
GİDERLEŞTİRİLMİYEN KUR FARKI	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
<b>DÜZELTİLMİŞ KAR</b>	<b>233,614</b>	<b>1.1</b>	<b>918,005</b>	<b>3.6</b>	<b>764,948</b>	<b>2.7</b>	<b>566,264</b>	<b>8.5</b>

### 4.2.3. Rasyolar

	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.03.2005
	12	12	12	3
ÖNEMLİ RAKAMLAR (MİLYON TL)	ARALIK	ARALIK	ARALIK	MART
NET SATIŞLAR	22,055,734	25,709,020	28,686,457	6,694,957
FAALİYET KARI	290,807	1,193,026	1,369,686	566,807
VERGİ ÖNCESİ KAR	443,508	1,202,060	838,399	566,264
NET KAR	233,614	918,005	764,948	566,264
ÖZKAYNAKLAR	6,394,685	8,326,301	10,222,706	10,635,111
TOPLAM AKTİFLER	7,992,369	9,829,087	13,080,817	13,816,751
İŞLETME SERMAYESİ	2,726,117	3,740,694	4,796,933	5,070,613
KISA VADELİ BANKA BORCU	146,296	324,019	992,388	1,268,886
KISA VADELİ BORÇLAR	1,561,542	1,447,798	2,521,740	2,746,515
<b>BÜYÜME ORANLARI (%)</b>				
NET SATIŞLAR	-	17	12	(7)
FAALİYET KARI	-	310	15	66
NET KAR	-	293	(17)	196
ÖZKAYNAK	-	30	23	4
KISA VADELİ BANKA BORCU	-	121	206	28
KISA VADELİ BORÇLAR	-	(7)	74	9
<b>NAKİT AKIŞI (MİLYON TL)</b>				
FAALİYETTEN DOĞAN NET NAKİT	-	(412,288)	(1,766,886)	789,909
YENİ BORÇLANMA	-	177,723	668,369	366,498
SERMAYE ARTIŞI	-	-	-	-
<b>KARLILIK ORANLARI (%)</b>				
NET KARLAR / SATIŞLAR	1.06	3.57	2.67	8.46
NET KAR / ÖZKAYNAKLAR	3.65	11.03	7.48	21.30
NET KAR/TOPLAM AKTİFLER	2.92	9.34	5.85	16.39
FAALİYET KARI / SATIŞLAR	1.32	4.64	4.77	8.47
<b>ETKİNLİK ORANLARI</b>				
SATIŞLAR / TOPLAM AKTİFLER (%)	276	262	219	194
ALACAK TAHSİL SÜRESİ (GÜN)	42	47	61	59
STOK GÜN SAYISI (GÜN)	24	24	28	41
BORÇ ÖDEME SÜRESİ (GÜN)	14	7	8	12
NAKİT DÖNÜŞÜM SÜRESİ (GÜN)	(52)	(64)	(82)	(89)
<b>LİKİDİTE ORANLARI</b>				
CARI ORAN	2.75	3.58	2.90	2.85
LİKİDİTE ORANI	1.97	2.55	2.09	1.96
<b>BORÇLANMA</b>				
TOPLAM BORÇLAR / ÖZKAYNAK	0.25	0.18	0.28	0.30
KISA VAD. BORÇLAR/ÖZKAYNAK	0.24	0.17	0.25	0.26
FAİZ ÖDEME GÜCÜ	6.63	11.59	5.99	22.00
KISA VAD. BORÇ / AKTİF (%)	19.54	14.73	19.28	19.88
KISA VAD. BANKA BORCU / CİRO (%)	0.66	1.26	3.46	4.74
KISA VAD. BORÇLAR / CİRO (%)	7.08	5.63	8.79	10.26
<b>DİĞER ORANLAR (%)</b>				
FON YARATMA GÜCÜ	2.37	5	3	8
FİN.GİD./CİRO	0.36	0.44	0.59	0.40
İHRACAT / CİRO	1.68	1.60	2.35	2.56

#### 4.2.4. Nakit Akım Tablosu

NAKİT AKIM TABLOSU	31.12.2003	31.12.2004	31.03.2005
<b>İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞI</b>			
SATIŞLARDAN ELDE EDİLEN NAKİT	25,077,568	27,107,971	7,202,973
NET SATIŞLAR	25,709,020	28,686,457	6,694,957
TİCARİ ALACAKLARDAKİ AZALIŞ / ARTIŞ (-)	(789,769)	(1,531,585)	460,957
ALINAN SİPARİŞ AVANSI ARTIŞI / AZALIŞI (-)	158,317	(46,901)	47,059
YIL. YAY. İNŞAAT ON. HAKEDİŞLERİNDEKİ ARTIŞ / AZALIŞ (-)	-	-	-
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	30,584	285,972	38,078
OLAĞAN FAALİYETLERDEN SAĞLANAN NAKİT	25,108,152	27,393,943	7,241,051
MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞLARI	20,682,354	22,889,168	5,128,795
SATIŞLARIN MALİYETİ	20,130,305	22,435,082	4,884,945
STOKLARDAKİ ARTIŞLAR / AZALIŞLAR (-)	288,853	538,384	387,483
TİCARİ BORÇLARDAKİ AZALIŞLAR / ARTIŞLAR (-)	263,196	(84,298)	(143,633)
YIL. YAY. İNŞAAT ON. MALİYETLERİNDEKİ ARTIŞ / AZALIŞ (-)	-	-	-
AMORTİSMAN VE NAKİT ÇIKIŞI GER. DİĞER GİDERLER (-)	-	-	-
FAALİYET GİDERLERİ	4,385,689	4,881,689	1,243,205
DİĞER FAALİYETLERLE İLGİLİ GİDERLER	6,882	889,623	12,619
FİNANSMAN GİDERLERİ	113,535	168,166	26,964
VERGİ ÖDEMELERİ	331,980	332,183	39,559
OLAĞAN FAALİYETLERE İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞI	15,520,440	29,160,829	6,451,142
OLAĞAN FAAL. İLİŞKİN NET NAKİT KAYNAĞI / KULLANIMI (-)	(412,288)	(1,766,886)	789,909
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	99,604	241,162	962
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	737	632	-
DİĞER DÖNEN VARLIK AZALIŞLARI / ARTIŞLARI (-)	(29,049)	(229,336)	(229,978)
DİĞER K. VADELİ BORÇ ARTIŞLARI / AZALIŞLARI (-)	(138,663)	626,908	(292,856)
OLAĞANDIŞI FAAL. İLİŞKİN NET NAKİT KAYNAĞI / KULLANIMI	(68,845)	638,102	(521,872)
İŞLETME FAAL. İLİŞKİN NET NAKİT AKIŞI	(481,133)	(1,128,784)	268,037
<b>YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞI</b>			
YATIRIM FAALİYETLERİNDEN SAĞLANAN NAKİT	-	-	59,677
İŞTİRAK SATIŞI	-	-	-
MADDİ DURAN VARLIK SATIŞI	-	-	-
DİĞER DURAN VARLIKLARDAKİ AZALIŞ	-	-	59,677
YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞLARI	2,503,208	(1,859,466)	4,692,639
İŞTİRAK ARTIŞI	-	-	-
YATIRIM HARCAMALARI	2,487,998	(1,866,154)	4,692,639
DİĞER DURAN VARLIKLARDAKİ ARTIŞ	15,210	6,688	-
YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NET NAKİT AKIŞI	(2,503,208)	1,859,466	(4,632,962)
<b>FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞI</b>			
FİNANSMAN FAALİYETİNDEN SAĞLANAN NAKİT	271,205	844,632	511,788
K. V. FİNANSAL BORÇLARDAKİ ARTIŞ	177,723	668,369	276,498
GRUP FİRMALARI/ORTAKLARA BORÇ ARTIŞI + ALACAK AZALIŞI	-	-	90,000
U. V. FİNANSAL BORÇLARDAKİ ARTIŞ	-	-	-
DİĞER U. VADELİ BORÇ ARTIŞI	18,846	281,383	98,754
NAKDİ SERMAYE ARTIŞI	-	-	-
DİĞER NAKDİ ÖZKAYNAK ARTIŞI / AZALIŞI (-)	74,636	(105,120)	46,536
FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT ÇIKIŞLARI	-	-	-
K. V. FİNANSAL BORÇLARDAKİ AZALIŞ	-	-	-
GRUP FİRMALARI/ORTAKLARA BORÇ AZALIŞI + ALACAK ARTIŞI	-	-	-
U. V. FİNANSAL BORÇLARDAKİ AZALIŞ	-	-	-
DİĞER U. VADELİ BORÇ AZALIŞI	-	-	-
TEMETTÜ ÖDEMELERİ	-	-	-
ÖZKAYNAKTAN İNDİRİMLER / ARTIŞLAR (-)	-	-	-
FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NET NAKİT AKIŞI	271,205	844,632	511,788
KASA - BANKA NET ARTIŞI/(AZALIŞ)	(2,713,136)	1,575,314	(3,853,137)
BİLANÇO'DA KASA - BANKA'DAKİ DEĞİŞİM	(206,838)	(169,124)	341,951

### 4.3. Değerleme ve yorumlar

#### 4.3.1. Likidite Analizi

Firmanın Dönen varlıkları ile Kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünü gösteren likidite analizinde;

-tüm dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını karşılama oranını gösteren **cari oran**,  
-stoklar hariç dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlarını karşılama oranını gösteren **likidite oranı**,

dikkate alınmaktadır.

Teoride cari oranın iki (2) olması beklenmekle birlikte, ülkemiz gerçeğinde bir(1) in üzerindeki rasyolar makul kabul edilmektedir. Özellikle üretim yapan firmalarda yüksek sabit kıymet yatırımlarının bulunması aktif içinde Dönen varlıkların payını düşürmekte, bu durum cari orana azaltıcı etki yapmaktadır.

Yine teoride likidite oranının bir (1)' den büyük olması beklense de, pratikte 0.50 ile bir (1) aralığında likidite makul kabul edilebilmektedir. Yine sanayi kuruluşlarında bu oranın birin üzerinde olması sık rastlanır bir durum değildir.

Konumuz firma likidite rasyoları:

	31/12/200	31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
CARİ ORAN	2.75	3.58	2.90	2.85
LİKİDİTE ORANI	1.97	2.55	2.09	1.96

*Statik yorum;* Firmanın inceleme dönemi cari oran 2.85, likidite oranı 1.96 dır. Hem sektör hem ülke ortalamalarının hemde genel kabul görmüş beklenti rasyolarının üzerinde olan bu rasyolar firmanın inceleme dönemi itibarıyla dönen varlıklarıyla kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünün çok yüksek olduğunu ifade etmektedir.

*Dinamik yorum:* Firmanın son üç yıl ve cari dönem üç aylık cari oranları sektör ortalamasının üzerinde seyretmektedir. 2003 yılından 2004 yılına geçişte heriki rasyoda düşüş gözükmemektedir. Bunun nedeni 2004 yılında 750.000 usd civarı yapılan yatırım (sabit kıymetler) ve 2004 yılında enflasyon muhasebesi uygulamasının oluşturduğu negatif farklardır. Düşüşe rağmen sektör ortalamasının çok üzerindedir.

#### **4.3.2. Finansal Analiz**

Firmanın aktiflerin finansmanında kullandığı kaynakların dağılımı, bu dağılım içinde dış kaynakların büyüklüğü, dış borç baskısı yaratmayan özvarlık fonlarının toplam kaynaklar içindeki payı gibi firmanın finansman yapısını gösteren oranlardır.

Bu analizde;

- toplam borçların özvarlığa oranı ile, toplam kaynaklar içinde dış borç/iç borç dağılımı,
  - kısa vadeli borçların özvarlığa oranı ile toplam kaynaklar içinde kısa vadeli borçlar ile özkaynak kıyaslaması,
  - kısa vadeli borç toplamının, Aktif toplamına oranı ile toplam aktiflerin ne kadarının kısa vadeli borçlarla karşılandığı,
- dikkate alınmaktadır.

Genelde ülkemizde faaliyet gösteren firmalarda yaygın olan durum toplam borçların özvarlıklardan büyük olmasıdır. Bu durumda toplam borçlar/özvarlık rasyosu bir (1) in üzerinde seyredecektir. Pazarlama firmalarında bu oran beş (5) lere kadar uzanmaktadır. Pazarlama firmalarında yüksek sabit kıymet yatırımları bulunmaması yüksek özvarlık ihtiyacı doğurmamaktadır. Bu nedenle özvarlık dışı kaynaklar özvarlığın oldukça üstünde seyredebilmektedir. Üretim firmalarında ise yüksek sabit kıymet yatırımları genelde özvarlık fonları ile finanse edilmeye çalışıldığından toplam kaynaklar içinde özvarlık payı pazarlama firmalarına göre daha yüksek seyretmektedir.

Konumuz firma finansal analiz rasyoları:

	31/12/2002	31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
TOPLAM BORÇLAR / ÖZKAYNAK	0.25	0.18	0.28	0.30
KISA VAD. BORÇLAR/ÖZKAYNAK	0.24	0.17	0.25	0.26
FAİZ ÖDEME GÜCÜ	6.63	11.59	5.99	22.00
KISA VAD. BORÇ / AKTIF (%)	19.54	14.73	19.28	19.88

*Statik yorum:* Firmanın inceleme dönemi itibarıyla toplam borçlarının özkaynaklara oranı 0.30' dur. Bu durum firmanın aktif finansmanında dış kaynakların çok üzerinde özvarlık fonları kullandığının ifadesidir. Firma sabit kıymet yatırımlarının tamamını özvarlık fonlarıyla finanse etmekle beraber, dönen varlıklarının finansmanında da kısmı olarak özvarlık fonlarını kullanmıştır. Bu oran gerek sektör ortalamasının gerekse, ülke ortalamasının üzerinde pozitif bir finansman yapısını göstermektedir. Aynı durum kısa vadeli borçların özkaynaklara oranı içinde geçerlidir. İnceleme dönemi itibarıyla bu oran 0.26' dır.

Kısa vadeli Borç/Aktif oranı % 19.88' dir. Bu durum firmanın toplam aktiflerinin finansmanında % 19.88 oranında kısa vadeli borçlardan yararlandığının ifadesidir. Bu oran sektör ortalamasının çok altındadır.

*Dinamik yorum:* Firmanın son üç yıl ve cari dönem finansal rasyolarındaki gelişim dönemler itibarıyla incelendiğinde, önemli bir değişim gözlenmemektedir. Firmanın her dönem Borç/ Özkaynak oranı bir(1) in altında ve 0.25-0.30 seviyelerinde, Borç/Aktif oranı ise % 20 seviyelerindedir. Her dönem finansal rasyolar sektör ortalamalarının üzerinde pozitif seyretmektedir.

#### 4.3.3. Faaliyet Oranları Analizi

Firmanın varlıkların kullanım etkinliğini gösteren oranlardır. Toplam varlıklar ile ulaşılan satış rakamının rantabl olup olmadığı, ticari alacakların hangi sürede tahsil edildiği, stokların bünyede kalma süresi, ticari borçların hangi vadelerde ödendiği ve bu korelasyon içinde firmanın ilave fon ihtiyacı bulup bulunmadığını gösteren oranlardır.



Bu analizde;

- Satışların toplam aktifler bölünmesiyle elde edilen varlıkların yarattığı satış hacmi,
- Ticari alacakların satışlara oranlanması,
- Stokların satışlara oranlanması,
- Ticari borçların Satılan malın maliyetine oranlanması,

dikkate alınmaktadır.

Satışların toplam aktiflere oranı her analizde olduğu gibi sektörler arasında farklılık göstermektedir. Sektör dışında genel anlamda pazarlama ve üretim firması olması yine bu rasyonun farklı yorumlanmasını getirecektir. Pazarlama firmalarında yüksek sabit kıymet yatırımları olmaması, dolayısıyla özvarlık hacminde yüksek olmaması, üretim firmalarına nazaran daha küçük aktif toplamı oluşmasına neden olmaktadır. Bu durumda beklenti pazarlama firmalarında satış rakamının toplam aktif rakamından çok daha yüksek olmasıdır. Burada makul beklenti % 300 ila % 500 arasındaki oranlardır. Üretim firmalarında ise pazarlama firmalarının aksine yüksek sabit kıymetler nedeniyle daha büyük bir aktif oluşmaktadır. Bu sebeple üretim firmalarında beklenti satış rakamının aktif toplamından büyük olmasıdır. Genelde rastlanan oranlar % 100 ila % 300 aralığıdır.

Alacak tahsil ve borç ödeme süresi yine sektörel olarak farklılık göstermekle beraber ekonominin durgun olduğu dönemlerde tüm sektörlerde vadeler uzamaktadır. Stok devir hızı ise üretim firmalarında, üretim sürecinin getirdiği farkla pazarlama firmalarına nazaran daha yüksektir.

Stok gün sayısı ve alacak tahsil süresinin toplamı; üretimde kullanılmak üzere firmaya giren hammadde, yarı mamül ve/veya satılmak üzere firmaya giren mamül ürünlerin ne kadar sürede nakde dönüştüğünü ifade eder. Bu süre ile borç ödeme süresi arasındaki farklar firmanın likidite ve finansman yapısı üzerinde etkilidir. Stok gün sayısı+alacak tahsil süresi, borç ödeme süresinden yüksek ise; firmanın nakit akımında fon ihtiyacı doğacaktır.

Konumuz firma faaliyet analiz rasyoları:

	31/12/2002	31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
SATIŞLAR / TOPLAM AKTİFLER (%)	276	262	219	194
ALACAK TAHSİL SÜRESİ (Gün)	42	47	61	59
STOK GÜN SAYISI (Gün)	24	24	28	41
BORÇ ÖDEME SÜRESİ (Gün)	14	7	8	12

*Satistik yorum;* İnceleme dönemi itibarıyla firmanın satışlarının özkaynaklara oranı 1.94'dür. (ara dönem olması nedeniyle oran olması gerekenden küçük çıkmıştır) Yüksek sabit kıymet yatırımları olan ve bunun etkisi ile yüksek aktif büyüklüğüne sahip olan firmada satışların aktifin üzerinde olması olumlu karşılanacak bir durumdur.

Firmanın alacak tahsil ve stok gün sayılarının toplamı 100 gün olup, bunun karşılığında borç ödeme süresi 12 gündür. Firma üretimde kullandığı ham ve yarı mamül alım bedellerini 12 günde ödemekte, fakat bu ürünlerin mamül mala dönüşüp satılmasıyla oluşan alacakların tahsili 100 gün sürmektedir. Bu durumda firmanın fonlaması gereken 88 günlük bir süreç oluşmaktadır. Firma bu süreyi ağırlıklı özvarlık fonları ile finanse etmektedir.

*Dinamik yorum:* Firmanın dönemler itibarıyla satışlarının aktif toplamına oranı olumlu seviyededir. 2004 yılında önceki dönemlere göre düşüş yaşanması, enflasyon muhasebesi uygulamasına geçişle beraber, sabit kıymet ve özvarlıkta meydana gelen kaydi şişkinliğin yarattığı aktif büyümesinden kaynaklanmaktadır. Paydanın büyümesi rasyoyu küçültmüştür. Yine dönemler itibarıyla firmanın alacaktahsil+stok gün, borç ödeme sürelerinin yarattığı fon ihtiyacı göze çarpmaktadır. Bu fon ihtiyacı özvarlık fonları ile finanse edilmektedir.

#### 4.3.4. Karlılık Analizi

Firmanın karlılığın satış ve bazı bilanço kalemleri ile oranlanarak kar yaratma gücü ve yaratılan karın mevcut yapı içinde rasyonel olup olmadığını tespit edildiği oranlardır.

Bu analizde;

- Net karın satışlara oranı,
- Net karın Özkaynaklara oranı,
- Net karın Aktif toplamına oranı,
- Faaliyet karının Satışlara oranı,

dikkate alınmaktadır.

Karlılık sektörlerine göre farklılık gösterdiği gibi, bütün rasyolar içinde dinamizmi en fazla olan kalemdir. Ülkedeki ekonomik gelişimler, rekabet, vergi yapısındaki değişiklikler, sektöre yeni oyuncuların girmesi, ithalat mevzuatındaki değişiklikler, vs gibi dalgalanmalar ile doğru orantılı ve rasyosal anlamda sürekli değişiklik gösterebilecek yapıdadır. Bu yapısında rağmen yinede saktörel bir beklenti karlılığı mevcuttur. Fakat ilk beklenti firmaların faaliyetlerinden net kar yaratabiliyor olmasıdır. Bir başka deyişle zararda olmamak ilk aşamada makul sayılabilecek bir karlılık analizidir.

Üretim firmalarında karlılık pazarlama firmalarına nazaran daha düşük seyretmektedir. Yüksek işçilik ve üretim giderlerinin oluşturduğu faaliyet gideleri neticesinde faaliyet karı düşük seyretmektedir. Ayrıca üretim firmalarındaki genel yapı nihai ürünü son kullanıcıya satmak değil aracı toptancı veya bayilere satmaktır. Bu durumda net karlılığı negatif etkilemektedir.

Karlılık rasyolarına net karın yanı sıra faaliyet karının satışlara oranı kullanılmaktadır. Satış rakamından Satılan malın maliyeti ve faaliyet giderlerinin çıkarılmasıyla tespit olunan faaliyet karı; firmanın faaliyet dışı ve olağan olmayan gelir giderleri dikkate alınmaksızın yarattığı karı göstermektedir. Faaliyet karının satışlara bölünmesi faaliyet karlılığı rasyosunu oluşturmaktadır.

Konumuz firma karlılık analizi rasyoları:

	31/12/2002	31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
NET KAR / SATIŞLAR	1.06	3.57	2.67	8.46
NET KAR / ÖZKAYNAKLAR	3.65	11.03	7.48	21.30
NET KAR/TOPLAM AKTİFLER	2.92	9.34	5.85	16.39
FAALİYET KARI/ SATIŞLAR	1.32	4.64	4.77	8.47

*Statik yorum:* İnceleme dönemi itibarıyla firma satışlarının % 8.46' sı kadar net kar yaratabilmiştir. Bu oran gerek sektör ortalaması gerekse firmanın üretim firması olması etkenleri dikkate alındığında makul rasyodur. Özkaynakların kar yaratabilme gücünü gördüğümüz Net kar/Özkaynaklar oranı ise % 21.20 olup sektör ortalamasındadır. Netkar/Toplam Aktif rasyosu % 16.39 dur. “Sektör, Özkaynak/Toplam Pasif ortalaması % 40 seviyelerindedir. Bu nedenle Netkar/Toplam Aktif rasyosu, Netkar/Özvarlık rasyosun yarısından az olması makuldur” Bu rasyo sektör ortalamasının üzerinde ve pozitifdir. Yani firmanın inceleme döneminde aktif karlılığı yüksek seviyededir. Faaliyet karı/Satışlar rasyosundaki genel beklenti net kar/satışlar rasyosunun üzerinde olmasıdır, Faaliyet dışı gelirlerin yüksek olduğu arazi dönemde tersi olabilir. Firmanın inceleme döneminde faaliyet karlılığı makul seviyededir.

*Dinamik yorum:* Firmanın dönemler itibarıyla karlılık rasyoları pozitif yönde artan bir trend içindedir. 2004 yılında bütün rasyolarda düşüş gözükmesinin nedeni enflasyon muhasebesi uygulamasına geçiş ile birlikte gelir tablosunda oluşan kaydi faaliyet dışı giderdir. Reel anlamda firmanın karlılık seyri pozitifdir. Firma faaliyetlerinden net kar yaratabilmektedir.

#### 4.3.5. Büyüme Oranları Analizi

Bu analizde firmanın bazı ana mali kalemlerinin bir önceki döneme göre ne kadar büyüme sağlandığı belirlenir. Bu kalemler;

- Satışların ,
- Faaliyet karının ,

- Net karın ,
- Özkaynakların ,
- Kısa vadeli banka borçlarının ,
- Toplam kısa vadeli borçların ,

bir önceki döneme göre büyümeleri dikkate alınmaktadır.

Büyüme geçmiş dönem rakamının, mevcut dönem rakamından çıkartılması ve geçmiş dönem rakamına bölünmesiyle tespit edilmektedir. Büyüme oranlarının analizi; ekonomik büyümelere ve enflasyon rakamlarına göre firma mali yapısındaki büyümelerin kıyaslanması amacı ile yapılır. Mali yapıda reel büyüme olup olmadığı bu rasyolar ile tespit olunur. Beklenti enflasyon üzerinde bir oranla mali yapı verilerinde büyüme olmasıdır.

Analizde satışların yanısıra, net kar, faaliyet karı, özkaynak, kısa vadeli borçlar gibi kalemlerini büyüme oranları tespit edilse dahi, satışlar dışında analize konu hiçbir kalemin büyüme rasyosu tek başına kapsamlı bir fikir vermemektedir. Örneğin; Özkaynaklardaki büyüme reel olabilir, fakat aynı zamanda özkaynak dışındaki pasif kalemler daha fazla büyümüş olabilir. Bu durumda özvarlık reel büyüdüğü halde firma mali yapısı bir önceki duruma göre negatif görüntü içinde olabilir.

Büyüme analizinde asıl olan satış rakamının enflasyon üzerinde büyümesidir.

Konumuz firma büyüme analizi rasyoları:

		31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
NET SATIŞLAR	-	17	12	(7)
FAALİYET KARI	-	310	15	66
NET KAR	-	293	(17)	196
ÖZKAYNAK	-	30	23	4
KISA VADELİ BANKA BORCU	-	121	206	28
KISA VADELİ BORÇLAR	-	(7)	74	9

*Statik Yorum:* Firma inceleme dönemi itibarıyla satış gelirlerinde % 7 lik bir daralma gözükmemektedir. İnceleme dönemi 3 aylık olduğu için analizde dönemin satış rakamı yıllığa çevrilmek (x4) suretiyle tespit olunmuştur. Büyüme rasyolarında ara dönem rakamlarının kullanılması çok sağlıklı bir yöntem değildir. Firma satış performansı yılın her döneminde aynı seyri göstermemektedir. Bazı sektörlerde dönemsellik yüksek düzeyde olup, bir yıllık cironun önemli bir yüzdesi kısa dönem aralığında yapılabilmektedir. Konumuz firmadada satış performansı yılın son çeyreğinde yükselen bir trend içinde olmaktadır.

*Dinamik yorum:* Firma 2003 yılında satış gelirlerini bir önceki döneme oranla % 17 seviyesinde, 2004 yılında % 12 seviyesinde büyümüştür. İki yıl ardarda enflasyon rakamlarını incelediğimizde firmanın büyüme trendindeki düşüşe paralel enflasyonda da düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle büyümedeki oransal düşüş makul karşılanabilir. Heriki dönemde büyüme rasyoları enflasyonun üzerindedir.

#### **4.3.6. Nakit Akım Tablosu Analizi**

Kredi analizde kullanılan tablolardan biride nakit akım tablosudur. Nakit akım tablosu kredi değerliliği tespitinde son derece önemlidir. Kredi değerliliği tespitinde esas olan kredinin vadesinde geri ödenip ödenemeyeceğinin tespitidir. Genel kredi sürecinde ve teorik bilgilerde fon akım tablosu özenle kullanılsa dahi, kredinin geri ödenmesindeki meta nakittir ve asıl olan firmanın nakit akım tablosu ile nakit üretebilme gücünün tespitidir. Örneğin; stok bir fondur fakat nakde dönüşüm gücü belirsizdir, ticari alacaklar bir fondur, fakat alacağın nakde dönüşüp dönüşmeyeceğinin garantisi yoktur.

Nakit akım tablosu bir dönem içerisinde firmanın tüm nakit giriş ve çıkışlarını gösteren tablodur.

Tablo nakit giriş ve çıkışlarını gösterirken bunu bir gelir tablosu formatında takip etmektedir. Faaliyetlerden sağlanan nakit, faaliyetlerin oluşturduğu nakit çıkışından başlayıp, faaliyet dışı nakit giriş çıkışı, yatırımlardan oluşan nakit giriş çıkışı, finansman hareketlerinin oluşturduğu nakit giriş çıkışı şeklinde devam etmektedir.

Analizde konu tüm bu nakit hareketlerinin sonucunda firmanın nakit ihtiyacının tespiti ve bu nakit ihtiyacının firma faaliyet büyüklüğü içinde makul sınırlarda olup olmadığının tespitidir. Yani tablonun en alt kalemi analize esas rakamdır. Fakat faaliyet dışı nakit hareketleri süreklilik arzetmediği gibi, süreklilik arzedenlerde düzenli değildir. Örneğin; firma yatırım aşamasında olup bu yatırıma harcanan nakitler nakit akım tablosunu negatif yönde etkileyecektir. Oysaki yatırım o dönem mahsus bir harcamadır. Bu nedenle teoride nakit akım tablosu birkaç bakımdan oluşsa dahi, pratikte incelemeye esas olan faaliyetlerin oluşturduğu nakit akımıdır.

#### Konumuz firma nakit akım tablosu faaliyet bölümü

	31/12/2003	31/12/2004	31/03/2005
SATIŞLARDAN ELDE EDİLEN NAKİT	25,077,568	27,107,971	7,202,973
NET SATIŞLAR	25,709,020	28,686,457	6,694,957
TİCARİ ALACAKLARDAKİ AZALIŞ / ARTIŞ (-)	(789,769)	(1,531,585)	460,957
ALINAN SİPARİŞ AVANSI ARTIŞI / AZALIŞI (-)	158,317	(46,901)	47,059
YIL. YAY. İNŞAAT ON. HAKEDİŞLERİNDEKİ ARTIŞ / AZALIŞ (-)	-	-	-
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	30,584	285,972	38,078
<b>OLAĞAN FAALİYETLERDEN SAĞLANAN NAKİT</b>	<b>25,108,152</b>	<b>27,393,943</b>	<b>7,241,051</b>
MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞLARI	20,682,354	22,889,168	5,128,795
SATIŞLARIN MALİYETİ	20,130,305	22,435,082	4,884,945
STOKLARDAKİ ARTIŞLAR / AZALIŞLAR (-)	288,853	538,384	387,483
TİCARİ BORÇLARDAKİ AZALIŞLAR / ARTIŞLAR (-)	263,196	(84,298)	(143,633)
YIL. YAY. İNŞAAT ON. MALİYETLERİNDEKİ ARTIŞ / AZALIŞ (-)	-	-	-
AMORTİSMAN VE NAKİT ÇIKIŞI GER. DİĞER GİDERLER (-)	-	-	-
<b>FAALİYET GİDERLERİ</b>	<b>4,385,689</b>	<b>4,881,689</b>	<b>1,243,205</b>
DİĞER FAALİYETLERLE İLGİLİ GİDERLER	6,882	889,623	12,619
FİNANSMAN GİDERLERİ	113,535	168,166	26,964
VERGİ ÖDEMELERİ	331,980	332,183	39,559
<b>OLAĞAN FAALİYETLERE İLŞKİN NAKİT ÇIKIŞI</b>	<b>25,520,440</b>	<b>29,160,829</b>	<b>6,451,142</b>
<b>OLAĞAN FAAL. İLŞKİN NET NAKİT KAYNAĞI / KULLANIMI (-)</b>	<b>(412,288)</b>	<b>(1,766,886)</b>	<b>789,909</b>

*Yorum ;* İnceleme dönemi itibarıyla firma faaliyetlerinden 7.241 mia tl nakit girişi sağlamış, aynı dönemde yine faaliyetleri dolayısı ile 6.451 mia tl nakit çıkışı oluşmuştur. Firma bu dönemde 790 mia tl nakit fazlasındadır. Firma aktif büyüklüğü içinde önemli bir rakam olmamakla beraber, kısa dönemde nakit ihtiyacı olmayacaktır şeklinde yorumlanabilir. Firma bu dönemde faaliyetlerinden nakit yaratabilmiştir. 2003 yılında 412 mia tl, 2004 yılında 1.766 mia tl nakit açığı görülmektedir. ( 2004 yılında enflasyon muhasebesinin yarattığı 880 mia tl kaydi gider dikkate alındığı takdirde reel nakit açığı 900 mia tl seviyesinde olacaktır)

Her iki dönemdeki nakit açığı firma faaliyet hacmi içinde makul rakamlar olup borç ödeme süresinin, alacak tahsil+stok gün sayısından çok düşük olması nedeniyle oluşmaktadır. Nakit çıkış hızı, giriş hızından yüksektir. Firma sözkonusu açığı alacaktahsili le çok kolay şekilde döndürebilecek hacme sahiptir.

Firmanın nakit akımında problem olmadığı, nakit yükümlülüklerini yerine getirebilecek nakit döngüsüne sahip olduğu şeklinde yorumlayabiliriz

#### **4.3.7. Genel Değerlendirme ve Sonuç**

Firmanın kredi değerliliğinin tespiti aşamasında yukarıda bahsedilen rasyo analizleri ve tablolar dışında;

Firmanın piyasa istihbaratı,

Çalıştığı bankalar neznindeki istihbaratı,

Firmanın mazisi,

Firma ortaklarının tecrübeleri, mal varlıkları,

Firma ve ortakların karşılıksız çek, protestolu senet, problemlı kredi, haciz, icra v.b. kayıtlarının incelenmesi,

v.b. istihbarat bilgileri önemli yer tutmaktadır.



Konumuz firmanın, likidite, finansman, karlılık, büyüme, faaliyet rasyoları ve nakit akım tablosu incelenmesi neticesinde;

Likidite sıkıntısı yaşamadığı,  
Sektör ortalamalarının çok üzerinde güçlü özvarlık hacminin bulunduğu,  
Dış borç baskısı yaşamadığı,  
Satış gelirlerinde reel büyüme sağladığı,  
Faaliyetlerinden net kar yaratabildiği,  
Borç ödeme süresinin, alacak tahsil+stok gün sayısının çok altında olması nedeniyle firmanın fonlaması gereken bir süreç bulunduğu,  
Nakit yükümlülüklerini yerine getirebilecek nakit döngüsüne sahip olduğu, tespit edilmiştir.

Ayrıca;

Firmanın 30 yıllık temiz bir mazisinin olduğu,  
Firma ortaklarının konularında tecrübeli olduğu,  
Firma ve ortaklara ait hiçbir negatif kaydın bulunmadığı,  
Firmanın 8 bankada kefalet karşılığı kredi limitlerinin olduğu,

istihbar edilmiştir.

Mali analiz ve istihbarat tespitlerinin neticesinde firmanın kredi değerliliğinin olduğuna karar verilip, diğer bankalardaki limit ve teminat koşullarına paralel bir kredi limiti tesis edilmiştir.

## SONUÇ :

Kredi riski, bankanın bu krediyi vermekle elde etmesi beklenen kazançlar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bu getiriler direkt ve endirekt getiriler olmak üzere ikiye ayrılır. Direkt getiriler bankanın kredi vermesi sonucu faiz, komisyon gibi elde edeceği hertürlü getirilerdir. Endirekt getiri ise bankanın müşteri kazanması ve sonucu olan uzun vadeli ilişkilerin kurulmasıdır. Kredi türev ürünleri vadeler arasındaki dengesizliği ortadan kaldırarak, kredi riskini diğer risklerden ayırt etmek, kredi konsantrasyon riskinden kaçınmak ve kredi derecelendirmelerinin kaynaklarının farklılaştırılması amaçlarıyla bankaların kredi riskini oluştuğu orjinden ayırıp satmayı sağlamaktadır.

Krediler'de risk, kaybedilecek miktar (risk miktarı) ve kredinin kötü çıkma olasılığı (riskin kalitesi) olmak üzere iki yönlüdür. Kredilerin kalitesi derecelendirme (rating) ile bulunmaya çalışılmaktadır. Burada ölçülmek istenen aslında olası zarar ve geri dönüşünün tahmini olup, bu oldukça zordur. Bankalar birbirlerinden farklı metodlarla kredi sorunlarını çözmeye çalışmaktadır. Üzerinde mutabık kalınmış standart bir uygulama yoktur. İçsel derecelendirme yaklaşımıyla kredi kalitesi belirleme ve sektörel-coğrafi dağılım ile yoğunlaşma raporları çoğunlukla kullanılan yöntemlerdir.

Son on yılda Ticari Bankalar birçok kaynaklarını finansal risklerini daha iyi belirleyip ölçebilmek için içsel modellerin geliştirilmesine harcamışlardır. Bu eforu sarfetmeleri konusunda bankacılık düzenlemeleri de kendilerini teşvik etmiştir. Son zamanlarda harcanan çaba kredi riski modellemeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu modeli geçerli kılmak için ana uygulama, az sayıda tahminin elde olması ile modelin değerlendirilip tahminin doğrulanması şeklindedir. Bu bağlamda VAR modelleri günlük olarak piyasa riskini bir yıl içinde 250 önceden tahmin ile hesaplamakta, buna karşılık kredi riski modelleri uzun dönemli planlamalar nedeniyle genellikle yılda sadece bir önceden tahmin üretmektedir. Kredi risk verilerinin doğası gereği sadece belirli-kısıtlı bir tarihsel kredi kayıpları tutarı mevcut olup, bu elbette birkaç makroekonomik veya kredi döngülerini kapsamamaktadır.

Bu veri kısıtlamaları kullanıcılar üzerinde ve dış denetçiler ve banka düzenleyicileri gibi üçüncü taraflar içinde ciddi güçlükler neden olmaktadır. Aslında kredi risk modellerinde modeli geçerli kılmak açısından iki temel zorlukla karşılaşmaktadır; Kredi performansı için gerekli olan yeterli uzunluktaki veri seti ve hangi istatistikî metodların modellerin öngörülerinin değerlendirilmesinde kullanılacağındaki belirsizlikler. Makro ekonomik veri değişikliklerinin kredi risklerine etkileride önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

#### Kredi Risk Modellemesinde Genel Tespitler ve Öneriler :

Basel komitesinin de belirttiği üzere kredi kayıpları, temerrüt modelleri, rating sistemine geçişten kaynaklanan kredi kayıplarının etkileri gibi geniş temel varsayım tanımlamaları vardır. Kredi risk modellerinin belirgin amacı banka kredi portföylerinden meydana gelen kayıpların olasılık dağılım fonksiyonunu tahmin etmektir. Bu kayıp dağılımları genellikle simetrik değildir

Uygulamacılar ve düzenleyiciler genellikle piyasa ve kredi risklerini ayrı ayrı hesaplamakta ve daha sonra iki ayrı rakkamı birbirlerine eklemektedirler. Bu yaklaşımı da piyasa ve kredi riski arasındaki korelasyonu hesaplamanın zor olması ile doğrulamaktadırlar. Konservatif varsayım olarak mükemmel korelasyon , ayrı VAR'ları hesaplamakta ve toplamaktadır. Ancak bu yaklaşım çok basit ve tatmin edicilikten de uzak olmaktadır. Piyasa ve kredi riskinin mükemmel olarak ilişkide olmasının ne anlama geldiği açık değildir. Piyasa risk alanını birçok faktör etkilemektedir ve faktörlerin pozitif veya negatif olarak farklı korelasyonları mevcut olabilmektedir.

Korelasyon konusu her kredi metodolojisi için merkezi önem taşımaktadır. Sıklıkla iki tip korelasyon tanımlanmaktadır, bunlar temerrüt ve olay korelasyonlarıdır. Temerrüt korelasyonu, firmanın temerrüt olasılığının temerrüt oranlarının ekonomik resesyon durumlarında arttığı örneğinde olduğu gibi, ekonomi içindeki belirli faktörlerle ilişkili olduğuna bakmaktadır. Olay korelasyonu ise, firmanın temerrüt olasılığının diğer firmaların temerrütlerini nasıl etkilediğine bakmaktadır. Düzenleyiciler tarafından eleştirilen esas sorun ise kredi modellerini test etmek için yeterli verinin elde olmamasıdır. Çoklu risklerin bir arada ve birbirleri üzerindeki etkilerinin ele alınmasına olanak tanıyan portföy teorisi kredi risklerinin ölçülmesinde veri sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır.

Kredinin risk priminin hesabında kullanılacak risk faktörünün hesaplanması zor ve sorunlu olabilmektedir. Kredi risklerinin hesaplanmasında kullanılan temel kavramlar, metodlar ve uygulamalarının bankalar tarafından iyi anlaşılması kredi risklerinin yönetilerek, rekabetin yüksek boyutlarda olduğu finansal piyasalarda risklerin fırsatlara çevrilmesini sağlayabilecektir. Kredi riski portföy yönetiminde en hassas konu “Kredi riskindeki artışların borcun ve özkaynağın maliyetini arttırmasıdır.” Etkin bir kredi portföy risk yönetiminin temel felsefesi, riske göre ayarlanan getiriye arttırmaktır.

Bankalar risk yönetimi kültürü ve anlayışı yerleşinceye kadar çok karmaşık modeller yerine daha basit ama zaman içerisinde risk kültürünün gelişmesine paralel olarak gelişme gösterebilecek sistemleri kullanmalı ve böylece gelişmiş analitik yöntemlere geçişe imkan tanımalıdırlar. Zaman içerisinde arzulanan hedef içsel temerrüde düşme ve geri kazanılma oranlarına ilişkin verilerin tecrübeye dayalı olarak toplanmasıdır. Dışsal veriler ve derecelendirme, belli başlı şirketleri kapsadığı ve öznel olduğu için yetersizdir.

Kredi riskinin ölçümüne yönelik en önemli sorunların başında, güvenilir bir veri setinin bankaların elinde olmaması gelmektedir. Çok az organizasyon risk faktörlerinin seçimi ve risk ölçüm modelleri parametrelerini oluşturan, temerrüde düşme oranları ve geri kazanılma oranlarını tahmin etmekte kullanılabilecek gerekli istatistikî bilgilere sahip ve saklamaktadır. Özellikle geçmiş dönemlerde temerrüde düşmüş kredilerle ilgili kaynaklar ya yetersiz yada saklanmamıştır. Analitik hesaplamaların içerisindeki iflas olasılıklarının tespiti için sağlıklı ve ölçülebilir veri setleri hayati koşullardandır.

Yetersiz olan tarihsel veri setleri hususunda bankalar arasında ortak bir payda yaratılması gerekmektedir. Bu ortak payda, bankacılık sektöründe risk algılaması ve kredi riski gösterge hesapları için son derece yararlı olacaktır.

Bankalar açısından en ideal ortam, bağımsız denetimden geçmiş ve derecelendirmesi uluslararası piyasalarda kabul görmüş şirketler tarafından yapılmış firmalara kredi vermek olacaktır. Bu şekilde bankalar verecekleri kredilerin riskleri konusunda sağlıklı verilere sahip olarak, olası kayıpları konusunda gerekli sermaye hesaplamalarına da baştan hazırlıklı olacaklardır. Ayrıca Basel II ye göre derecelendirilmemiş şirketlerin yüksek risk ağırlıkları nedeniyle daha fazla sermaye gereksiniminden de kurtulma imkanı bulabileceklerdir.

Aşağıda 2001-2004 yılları arasındaki Bankacılık sektörünün, Aktif Büyüklüğü, Krediler Büyüklüğü, Takipteki krediler rakamları yer almaktadır

B.D.D.K verilerine göre; (trilyon tl)

	<u>Sektör Aktif Büyüklüğü</u>	<u>Krediler Büyüklüğü</u>	<u>Takipteki Krediler</u>
2001	180.300	37.322	13.953
2002	212.681	49.193	10.430
2003	249.193	66.222	8.630
2004	306.449	99.342	6.356

Bu rakamlar; 2001 yılında başlanan, piyasa riskleri odaklı yönetim şeklinden, kredi riskleri odaklı bilanço yönetimi tarzına geçiş ile sektörün artan aktif büyüklüğü ve krediler hacmine karşılık, takipteki kredilerde düşüş yaşandığını göstermektedir. Bu pozitif değişime rağmen takipteki krediler mutlak rakam olarak halihazırda çok büyüktür ve kredi risk takibi ve yönetimi açısından katedilmesi gereken çok mesafe vardır. Kredi risklerinin iyi yönetilememesi sonucu sorunlu kredilerde % 1'lik bir değişimin bile bankacılık sektörüne birkaç milyar USD' lik ek bir yük getireceği düşüncesi, bizlere kredi risklerinin yönetiminin ne derece hayati olduğunu göstermek için yeterli olacaktır.

## KAYNAKÇA

- AKGÜÇ Öztin “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi” Arayış Yayıncılık, 6.Baskı, İstanbul 2000
- AKGÜÇ Öztin “Mali Tablolar Analizi” Muhasebe Enstitüsü Yayın No.64, İstanbul 1995
- AKSEL H. Kaan “Kredi Riski Yönetimi” Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı 18, Mayıs-Haziran 2001
- ALKİN Emre, SAVAŞ Tuğrul, AKMAN Vedat “Bankalarda Risk Yönetimine Giriş” Çetin Matbacılık, İstanbul, Mayıs 2001
- ALTMAN Edward, “Managing The Commercial Lending” Edited by Richard C.Aspınwall, Robert A. Eisenbeis; Handbook for Banking Strategy, A Willey Interscience Publication, New York, 1985
- ARAS Güler “Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi” SPK Yayın No:30, Nisan 1996
- BABUÇCU Şenol “Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması” SPK Yayın No:94, Ekim 1997
- BEN-AMI Daniel, “How Do You Rate” Banking World,9,7:19,1991
- BERK Niyazi “Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi” Beta Yayınları, 3.Baskı İstanbul Mart 2001
- BERK Niyazi “Finansal Yönetim” Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1999
- BRUNNER A., KRAHNER J.P.,WEBER M. “Information production in lending relationship: On the role of corporate rating in commercial banking.” Working Paper,CFS,Frankfurt/Main,2000.
- CAOQUETTE John B., ALTMAN Edward I., NARAYANAN Paul “Managing Credit Risk” John Wiley & Sons, Inc. 1998
- CAREY Mark, HRYCAY Mark “Parameterizing credit risk model with rating data” Journal of Banking & Finance Vol:25 (2001) 197-270.
- CROUHY Michel, GALAI Dan, MARK Robert “Portotype risk rating system” Journal of Banking & Finance 25 (2001) 47-95
- Deloitte & Touche “Risk Yönetimi Haber Bülteni” Temmuz/Ağustos 2001, Sayı 4
- Deloitte & Touche “Risk Yönetimi Haber Bülteni” Eylül/Ekim 2002, Sayı 10.

ELSAS R., HENKE S., MACHAURER A., ROTT R., SCHENK G., "Empirical analysis of credit relationships in small firms financing: Sampling desing and descriptive stataistics." Working Paper 98/14. Center for financial studies, Frankfurt/Main.

EPIKMAN Ayşe, "Kredi Risk Yönetimi ve İçsel Derecelendirme Modeli" Deloitte & Touche "Risk Yönetimi Haber Bülteni" Mayıs/Haziran 2001

GITMAN J. Lawrence, JOENK D. Michael "Fundamentals of Investing" 3rd. Edition., Harper & Row Publ, 1988

KANE J. Edward, BUSER A. Stephen "Portfolio Diversification at Commercial Bankas", The Journal of Finance, Vol.34, No:1 March, 1979

KESKİN Ekrem "Bankacılıkta Risk ve Sermaye" İstanbul Üniv. İktisat Fakültesi, Doktora Tezi, İstanbul, 1992,s.32.

KRAHNEN Jan Pieter, WEBER Martin "Generally accepted rating principles: A primer" Journal of Banking & Finance Vol:25 (2001) 3-23.

KOLB W.Robert, RODRIGUEZ J. Ricardo "Finansal Yönetim" SPK Yayın No:35 Ekim 1996

MACHAURER a., WEBER M., "Bank behavior based on internal credit rating for borrowers." Journl of Banking and Finance Vol: 22 (1998) (10&11) 1355-1383

T.B.B. "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler" Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi, 1999

TEKER Suat "Piyasa Riski (Riske Maruz Değer Value at Risk VAR Hesaplama Modelleri" T.B.B. İstanbul, 25-26 Ekim 2001

TULGAR Koray, "Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi" T.B.B, 1993

USTA Mahmut, "Temel Kredi Bilgileri", Pamukbank Eğitim Yayınları, 3.Baskı, Nisan 1995

UYEMURA Dennis G., DEVENTER Donald R. Van "Financial Risk Management in Banking" The Theory & Application of Asset & Liability Management, A Bank Line Publication, U.S.A., 1993

ÜNAL Targan, "Kredi Sözleşmeleri", İstanbul Ticaret Odası Yayın No:1995-33, İstanbul, 1995.

ZARAKOLU Avni "Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No:232, Bankacılar Seri No:5, 9. Baskı Ankara,1989.

## İNTERNET SİTELERİ

[www.bddk.org.tr](http://www.bddk.org.tr)

[www.ekonomistler.com](http://www.ekonomistler.com)

[www.riskturk.com](http://www.riskturk.com)

[www.standartandpoors.com](http://www.standartandpoors.com)

[www.tbb.org.tr](http://www.tbb.org.tr)



